د پوهنې وزارت

د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساينس د مرکز معينيت

د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف عمومي رياست

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولگی

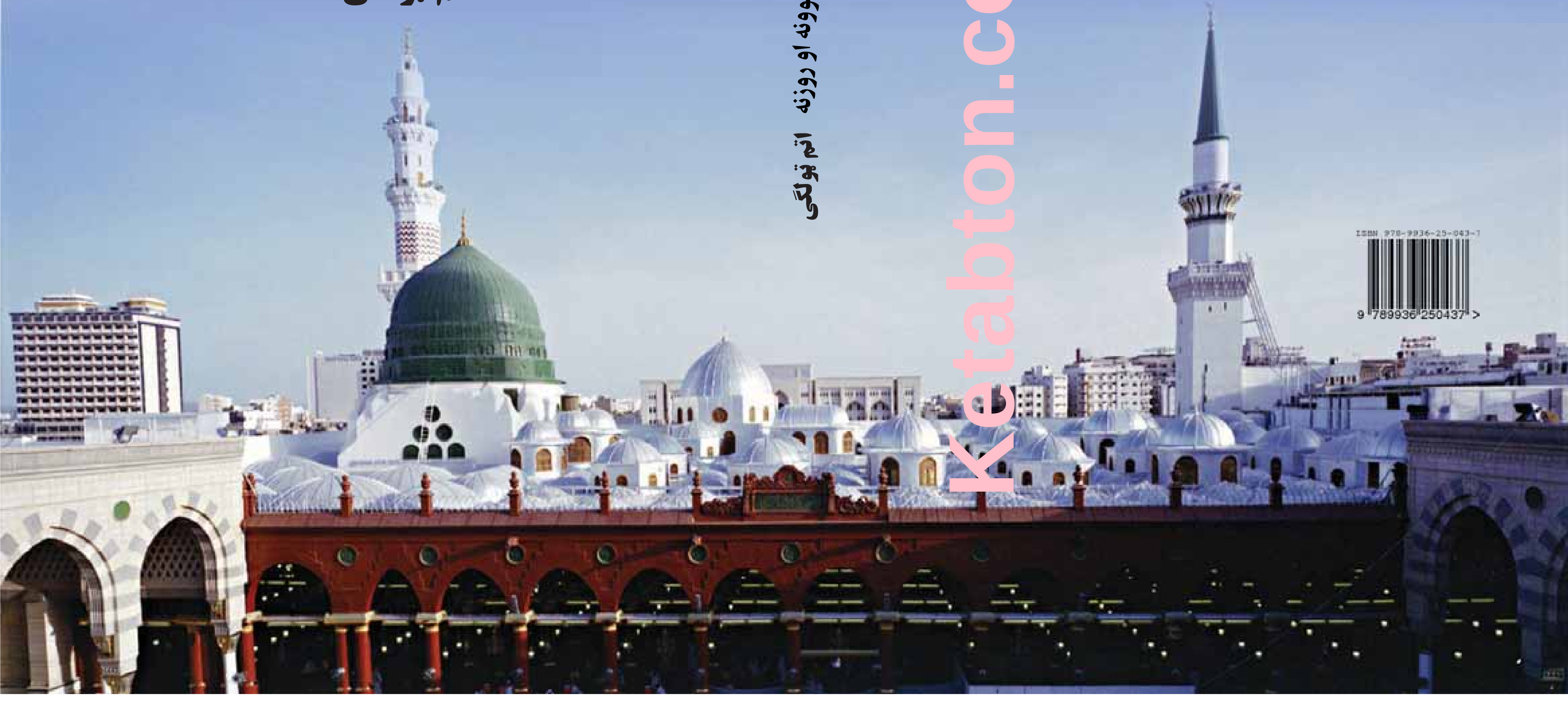

١٣٩٠ اسلامي ښوونه او روزنه اتم ټولگی

Ketabton.com

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري،
په بازار کې يې اخيستنه او خرڅونه په کلکه منع ده.
له سرغړوونکو سره قانوني چلند کيږي.

ISBN 978-9936-25-043-7

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د
روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو
د تالیف عمومي ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولگی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکوالان:

نعمت الله محمودي.

حبيب الله فوزي.

مولوي عبد الصبور عربي.

فضل الله نيازى

رقيب الله ابراهيمي.

علمی او مسلکی اډیټوران:

- دکتور محمد یوسف نیازی
- نورالله صافی
- محمد آصف کوچی
- فیض محمد عثمانی
- قیام الدین کشاف

د ديني، سياسي او فرهنگي کميټه:

دکتور محمد يوسف نيازي

حبيب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار.

د څارنې کمېټه:

ـ دکتور اسدالله محقق د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو د روزنې او د ساينس مرکز معين.

ـ دکتور شېرعلي ظريفي د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژې مسؤول.

ـ د سرمؤلف مرستيال عبدالظاهر گلستاني د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رئيس.

کمپوز:

رقيب الله ابراهيمي

ډيزاين:

عنايت الله غفارى

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستـــان دی — دا عزت د هـــر افــغان دی
کور د سولې کور د توري — هر بچی يې قهرمــــان دی
دا وطن د ټولو کـور دی — د بـــــلوڅـــو د ازبکــــو
د پښتـــون او هزاره وو — د تـــرکمنـــو د تاجکـــو
ورسره عرب، ګوجــر دي — پـــاميـــريان، نورستانيـــان
براهوي دي، قزلباش دي — هـــم ايمـــاق، هم پشـه یان
دا هيـــواد به تل ځليږي — لــکــه لمــر پر شنه اسمان
په سينــه کې د اسيـــا به — لــکـــه زړه وي جـــاويدان
نوم د حق مو دی رهبـــر — وايو الله اکبر وايو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزیر پیغام

ګرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د معاصر علمي پرمختګ او ټولنې د اړتیاوو له مخې رامنځته کېږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښایي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتیب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زیاتې شوې دي. د زده کړې په بهیر کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدریسي پلان برخه ګرځېدلې ده.

هیله من یم دا کتاب له لارښوونو او تعلیمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د میتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده کوونکو میندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هیلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې خپل مسؤولیت په ریښتوني توګه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زیار کاږي چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو، دوطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معیارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتیاوو له مخې پراختیا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې یې مرسته کړې، له ملي او نړیوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدوین او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې یې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفیق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

لړليک

لومړی لوست	د ونو کينولو او کښت کرلو ارزښت	١
دويم لوست	په پلورلو کې رښتيا ويل	٥
دريم لوست	دګاونډي حقوق	٩
څلورم لوست	ګاونډي ته د تکليف رسولو ګناه	١٢
پنځم لوست	کينه لويه ګناه ده	١٥
شپږم لوست	د مور او پلار حقوق	١٨
اووم لوست	د مور حق	٢١
اتم لوست	په اسلامي شريعت کې معاملات	٢٤
نهم لوست	د بيعې فقهي اصطلاحات	٢٦
لسم لوست	د بيعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه	٢٨
يوولسم لوست	د بيعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه	٣١
دولسم لوست	بيعه	٣٣
ديارلسم لوست	د بيعې شرطونه	٣٥
څوارلسم لوست	د بيعې ډولونه	٣٩
پنځه لسم لوست	د بيعې د ډولونو دوام	٤١
شپاړلسم لوست	خيار شرط (د خيار شرط تعريف او احکام ئې)	٤٣
اوولسم لوست	خيار رؤيت	٤٥
اتلسم لوست	خيار عيب	٤٧
نولسم لوست	منعه شوې بيعې (باطله بيعه)	٤٩
شلم لوست	ښکاره بلنه	٥١
يوويشتم لوست	د حق دعوت له اوريدو څخه د مکې مکرمې د زايرينو منع کول	٥٤
دوه ويشتم لوست	د مخالفينو لخوا د دعوت د خپريدو مخنيوی	٥٧
درويشتم لوست	ابوطالب ته د قريشو د پلاوي ليږدول	٥٩
څلرويشتم لوست	د حبشې په لور هجرت	٦٢
پنځه ويشتم لوست	د حبشې د مهاجرينو پر خلاف د قريشو دسيسه	٦٥
شپږويشتم لوست	د حمزه (رض) د اسلام راوړل	٦٩

اوویشتم لوست	د عمرﷺ مسلمانیدل	۷۱
اته ویشتم لوست	هر اړخیز پرېکون	۷۵
نهه ویشتم لوست	د غم کال (عام الحزن)	۷۹
دېرشم لوست	طایف ته د رسول اللهﷺ د سفر تفصیل	۸۱
یو دېرشم لوست	د عقبې لومړنی بیعت	۸۵
دوه دېرشم لوست	د عقبې دویم بیعت	۸۹
دري دېرشم لوست	ظلم تورتم او تیارې دي	۹۳
څلور دېرشم لوست	د نرم خوی فضیلت	۹۵
پنځه دېرشم لوست	زغم او حوصله	۹۸
شپږدېرشم لوست	بدخویونه	۱۰۱
اوه دېرشم لوست	د تېر لوست د حدیث شریف پاتې برخه	۱۰۵
اته دېرشم لوست	نیشه یي توکي	۱۰۷
نهه دېرشم لوست	فاسده بیعه	۱۱۰
څلوېښتم لوست	مکروهه بیعه	۱۱۲
یو څلوېښتم لوست	اقاله	۱۱۵
دوه څلوېښتم لوست	د مرابحې بیعه	۱۱۷
دري څلوېشتم لوست	د تولیې بیعه	۱۱۹
څلور څلوېښتم لوست	ربا (سود)	۱۲۱
پنځه څلوېښتم لوست	قرض	۱۲۳
شپږ څلوېښتم لوست	د صرف بیعه	۱۲٦
اوه څلوېښتم لوست	د سلم بیعه	۱۲۸
اته څلوېښتم لوست	رهن (ګروي)	۱۳۱
نهه څلوېښتم لوست	اجاره	۱۳٤

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی لوست

د ونو کېنولو او کښت کرلو ارزښت

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ» متفق عليه

د راوي پېژندنه:

د دې حدیث شریف د راوي نوم حضرت انس رضي الله عنه او د پلار نوم يې مالک انصاري دی د پیغمبر ﷺ په کور کې لوی شوی او پوره لس کاله يې د پیغمبر ﷺ خدمت کړی دی، د فقهاو او مجتهدینو اصحابو له جملې څخه ګڼل کېږي پیغمبر ﷺ ورته د اوږده عمر، په مال کې د برکت او جنت ته د تللو دعا کړې ده، له همدې امله يې د نورو اصحابو په پرتله د نبي کریم ﷺ څخه زیات احادیث روایت کړي دي. نوموړي د هجرت په ۹۳ کال د بصرې په ښار کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا:

١. يَغْرِسُ: ونې کېنوي
٢. غَرْسًا: کېنول
٣. يَزْرَعُ: کښت کري
٤. طَيْرٌ: الوتونکی مرغه
٥. بَهِيمَةٌ: څاروی

د حدیث شریف معنا:

له حضرت انس رضی الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ وفرمایل: څوک چې ونې کینوي او یا کښت وکړي او بیا له دغې ونې او کښت څخه مرغه یا انسان او یا څاروی وخوري په ریښتیا چې دغه ټول ورته صدقه ګرځي او ثواب یې ورکول کېږي.

د حدیث شریف حکمت:

د زیات شمیر ژوو ژوند کرهنې او زراعت پورې تړلی دی، او بې له شکه هر ډول کرهنه او زراعت د انسان په پایښت او د هغه د ژوند د چاپیریال په ښکلا کې اغیزه لري. هوا صافوي، د سیلابونو او زلزلو په وړاندې ځمکه له خرابوالي څخه ساتي. زموږ د ژوند فضا پاکه اوزرغونوي، ضرر رسونکي ګازونه لکه کاربن دای اکساید جذبوی او اکسیجن تولیدوي.
هر ډول میوې دانې چې زموږ د لومړنیو اړتیاو څخه دي د کرکیلې له لارې په لاس راځي کرکیلې ته پا ملرنې او له ځمکو څخه لازموګټو پورته کولو په نړۍ کې بې شمیره تمدونونه زیږولي دي.
او نن هم چې کومو هېوادونو کرهنې او مالدارۍ ته شا کړې د لوږې له خطر او د ژوند د چاپریال د ککړتیا او د سیلابونو او د ځمکو د ښویدلو له ګواښ سره مخامخ دي څرنګه چې کرنه او د فضا شینوالی د تمدن له اړینو بیلګو څخه دي نولدې امله د پیغمبرﷺ په تعلیماتو کې ځانګړی مقام لري.

فعالیت

زده کوونکي دې په ډلیزه توګه د ونو کښینولو د ګټو په اړه بحث وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف ګټې:

۱. د چاپېريال ساتنه: د ژوند لپاره غوره چاپېريال هماغه دی چې خورا سمسور وي ښکلې اوبه او پاکه هوا ولري او د ټولو ساکښو د ژوندکولو لپاره چې يو د بل د ژوند د اړتياوو پوره کونکي دي برابر وي، دغه ډول چاپېريال هغه وخت جوړېدای شي چې په ونو او کښتونو سمسور وي او سمسورتيا ته يې ځانګړې پاملرنه وشي.

۲. د ونو کښېنولو ارزښت: نيالګيو کښېنولو او کرنې ته پاملرنه د موجوده معاصرې زمانې غوښتنه نه ده بلکې اسلام لا له پخوا په فکري او عملي لحاظ دغه مهم او اړين کار ته ځانګړې پاملرنه کړې او د اسلام له پيل څخه يې وربانديې ټينګار کړی دی.

۳. د کرنې اهميت: کرنه د ژوند د تامين او د لوږې او بې کارۍ سره د مبارزې تر ټولو مهمه لار او د تمدن غوره بېلګه ده ځکه پيغمبر صلی الله عليه وسلم مسلمانانو ته ځانګړې دستورونه ورکړي تر څو د ونو او کښتونو د له منځه وړلو څخه ځان وژغوري او د ساتلو هڅه يې وکړي.

۴. نورو ته د خير رسول: مسلمانان بايد داسې کارونه وکړي چې خير يې يوازې بندګانو ته نه بلکه ټولو ساکښو ته ورسيږي او لدې لارې د ثواب مستحق وګرځي.

۵. د غذايي توکو برابرول ثواب لري: څرنګه چې يو انسان ته د غذا برابرول ثواب لري همدارنګه د يو الوتونکي او يا ژوي له پاره يې برابرول هم ثواب لري.

۶. د ونو کښېنول تل پاتې صدقه ده: د ونو کښېنول او کرنه داسې يوه صدقه ده چې تر څو ونه او يا کښت موجود وي، کرونکي لپاره به يې ثواب وي.

فعاليت

زده کوونکي دې دوه ډلې شي او د چاپېريال د ساتنې په باره کې دې سره بحث وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱. د حدیث شریف راوي معرفي کړئ.
۲. د حدیث شریف لنډه معنا بیان کړئ.
۳. د حدیث شریف ګټې ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

۱. د غه حدیث له معنا سره حفظ کړئ.
۲. د چاپېریال خرابولو د ضررونو په باره کې یوه لنډه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم لوست

په پلورلو کې رښتيا ويل

عَن ابْن عُمَرَ قَالَ مَرَّ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللّهُ عَلَيْه وَسَلَّمَ بطَعَام وَقَدْ حَسَّنَهُ صَاحبُهُ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فيه فَإذَا طَعَامٌ رَديءٌ فَقَالَ ((بِعْ هَذَا عَلَى حِدَة وَهَذَا عَلَى حِدَة فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا)). متفق عليه.

د راوي پېژندنه

د دې حديث شريف راوي عبدالله رضي الله عنه د حضرت عمر بن خطاب رضي الله عنه زوی د قريشو له قبيلې څخه دی. په کوچنيوالي کې يې ايمان راوړ او له خپل پلار سره يې مدينې منورې ته هجرت وکړ د فقهاو او علماء اصحابو له جملې څخه دی.

د کلماتو معنا:

١. حَسَّنَهُ: ښائسته کړی يې و
٢. رَديءٌ: خراب
٣. بِعْ: وپلوره
٤. فَمَنْ غَشَّنَا: څوک چې له مونږ سره دوکه وکړي
٥. فَلَيْسَ مِنَّا: له مونږ څخه نه دی.

د حدیث شریف معنا:

د عبدالله ابن عمرؓ څخه روایت دی چې یوه ورځ پیغمبرﷺ د غلې د پلورونکي تر څنګ تیریده پلورونکي (ښې او وچې دانې د درمند له پاسه او د خلکو مخې ته اچولې وې ولې لمدې او خرابې دانې یې ترې لاندې کړې وې) پیغمبرﷺ خپل لاس مبارک ورلاندې کړ ویې لیدل چې لمدې اوخرابې دانې یې لاندې پټې کړې دي نو ورته یې وفرمایل:

ښه غله بیله او خرابه بیله وپلوره او پوه شه چې څوک مونږ ته دوکه راکوي له مونږ (مسلمانانو) څخه نه دی.

د حدیث شریف حکمت:

د نورو د مال د لاس ته راوړلو په مقصد دوکه کول او خلک غولول له هغو ناوړو خویونو څخه دي چې د خلکو ترمنځ د دښمنۍ تخم شیندي د اړیکو د خرابوالي او جګړو لامل ګرځي او د بې باورۍ فضا را منځ ته کوي.

د وګړو مال، وخت او ابرو ته خورا زیان اړوي اقتصادي چارې کمزورې کوي د راکړې ورکړې اخلاق او د سوداګرۍ کار او بار خرابوي.

او که چیرې له صداقت څخه کار واخستل شي او سوداګران ښه سامان را وارد کړي او د خپل مال د عیب په ښکاره کولو یې په مناسب قیمت وپلوري نو الله تعالي به یې د خپلو بندګانو په زړونوکې ګران او په ځان او مال کې برکت واچوي، خلک به د دوکې، فریب او زیان منې له تشویشه خلاص شي او په یو بل به د باور او اعتماد په فضا کې ژوند وکړي.

فعالیت

په معاملاتو او سوداګرۍ کې دوکه او فریب څنګه منځ ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف ګټې:

۱. **د بازار کنترول**: لازمه ده چې د سوداګرۍ او تجارتي کړنو څارنه وشي، پکار ده چې چارواکي د بازار څارنه وکړي او د اخلاقو له پلوه کمزوري او فرصت غوښتونکي کسان پرې نږدي چې د چل، دوکې او فرېب له لارو خلکو ته زیان ورسوي.

۲. **د معاملو سپېڅلتیا**: هر مسلمان سوداګر مکلف دی چې ښه او بد جنس جلا وپلوري او د خپل جنس اوصاف په څرګند ډول بیان کړي.

۳. **فریب او دوکه بد ګڼل**: اسلام چې د عدالت، انصاف، ریښتینولۍ او امانتدارۍ د ین دی له فریبکار او هغه انسان څخه چې ټولنیزې اړیکې خرابوي او د دښمنیو لامل ګرځي دومره کرکه لري چې هغه د کاملو مسلمانانو له جملې څخه نه بولي او دا اعلانوي چې خلک دې د ده دغه ناوړه عمل اسلام ته نه منسوبوي.

۴. **پر شفافیت او ریښتینولۍ ولاړ اقتصاد**:

د ټولنې اقتصاد هغه وخت ښه پرمختګ کولای شي چې د مالونو تبادله او ګټه د دواړو خواوو پر مصلحتونو ولاړه وي او معامله په پاک ډول د انصاف څخه په ډکه فضاء د دواړو خواوو په کامل رضایت او خوښۍ سرته ورسېږي. دا ښکاره خبره ده چې په دوکه او چل ول باور او صداقت له منځه ځي او کوم لوری چې دوکه یې خوړلې وي هېڅکله خوښ او راضي نه وي.

له دې امله لازم دي چې د ټولنې ټول وګړي د دوکې او فرېب څخه ځانونه وساتي او نور هم د دوکې او فریب له ضررونو څخه خبر کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱. د عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ژوند په لنډ ډول بیان کړئ.
۲. دوکه په ټولنه کې کومې ناوړه پایلې رامنځته کوي؟ واضح یې کړئ.
۳. د حدیث شریف له ګټو څخه درې ګټې ولیکئ.
۴. لاندې کلمې معنا کړئ.
أ. حَسَّنَهُ
ب. فَأَدْخَلَ يَدَهُ
ج. فَمَنْ غَشَّنَا

کورنۍ دنده

۱. د غه عبارت حفظ کړئ (فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا)
۲. د لاندې عنوانونو څخه یو عنوان غوره او د هغه په هکله یوه مقاله ولیکئ چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي:
آ- په معاملو کې د فریبکارۍ ضررونه.
ب- په ټولنیز ژوند کې د دوکې ضررونه.
ج- په ازموینه کې دوکه (نقل) کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم لوست

د ګاونډي حقوق

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَازَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ.) متفق علیه

د راوي پېژندنه:
په وړاندیني لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:
١.مَازَالَ: تل.
٢.الْجَار: ګاونډی
٣.ظَنَنْتُ: ګومان مې وکړ.

د حدیث شریف معنا:
له حضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: تل به جبرئیل علیه السلام (د الله تعالی له لوري) ماته د ګاونډي په هکله توصیه کوله تردې چې ما فکر وکړ چې په میراث کې به ورته برخه ورکړي (یعنې د یو چا له مړیني وروسته به یې ګاونډی هم د نورو وارثانو په څیر د مړي له مال څخه برخه اخلي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف حکمت:

انسان په خپل ژوند کې د مور، پلار، اولادونو او دوستانو څخه سربېره د ګاونډیو سره هم ځانګړې اړیکې لري د دغو اړیکو ښه والی او بد والی په اخلاقو باندې زیاته اغیزه لري.

تر ټولو لومړی هغه څوک چې په غم او ښادۍ کې زمونږ پر شاوخوا را ټولیږي هغه ګاونډیان دي: که د چا اړیکې د خپلو ګاونډیانو سره نیکې وي له ډیرو خواو څخه به په امن او ډاډ کې وي او د هغوی له تجربو او فضا يلو څخه به ګټه اخلي.

او د ګاونډیانو سره د اړیکو د خرېدو په صورت کې به انسان له هر لوري د خطر احساس کوي او یو د بل له لیدلو څخه به کرکه کوي او ډیر ژر به یې ځاني، مالي او رواني ډاډ له منځه ولاړشي.

له ګاونډیو سره د اړیکو ښه والي په خپلو کې د حقوقو د رعایت کولو پورې تړاو لري بناءً پیغمبرﷺ په دې او نورو ډیرو احادیثو کې د ګاونډي مقام او منزلت په خورا تاکیدي اسلوب سره بیان کړی دی.

فعالیت

څرنګه کولی شو د خپلو ګاونډیانو حقوق پر ځای کړو؟ د دې سوال ځواب په ډله ییز ډول ورکړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **د وارث پر ځای د ګاونډي دریدل**: ګاونډی هغه چا ته وایي چې ستاسې په شاوخوا کې اوسېږي، اسلام د ګاونډي حقوقو ته دومره پاملرنه کړې ده چې ګاونډی سره د دې چې میراث نشي وړای خو د ټولنیزو حقونو له پلوه له هغه چا سره چې میراث وړي برابر دی.

۲. **د ګاونډي پر حقوقو زیات ټینګار**: د اسلام ګران پیغمبرﷺ فرمایي: جبرئیل علیه السلام د الله تعالی په امر ما ته تل د ګاونډي په حق کې توصیه او لارښوونه کوله.

۳. **له جبرئیل علیه السلام سره د پیغمبرﷺ اړیکې**: جبرئیل علیه السلام د ملائکو له جملې څخه هغه ملائکه ده چې پیغمبرﷺ ته به یې وحې راوړله، او د دیني کارونو په زده کړه کې یې د پیغمبرﷺ ملګرتیا کوله.

۴. **ګاونډي ته د هر ډول تکلیف له رسولو څخه ځان ساتل**: که چېرې انسان د ګاونډي سره مرسته نشي کولای نو لږ تر لږه ګاونډي ته له ضرر رسولو څخه باید ډډه وکړي، په بل حدیث

(c) ketabton.com: The Digital Library

شریف کې راغلي دي: (هغه کس کامل مسلمان نه دی چې د هغه ګاونډی د ده له ضرر څخه په امن کې نه وي).

ارزونه

-۱ لاندې کلمې معنا کړئ:
۱. مَازَالَ
۲. يُوصِينِي
۳. ظَنَنْتُ
٤. سَيُوَرِّثُهُ

۲. د حدیث شریف اجمالي معنا وواياست.
۳. د حدیث شریف ګټې وواياست.

کورنۍ دنده

۱. د پورتني لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.
۲. د لاندې موضوعاتو څخه په یوه موضوع کې یوه مقاله ولیکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

آ- دګاونډي حقوق.
ب- ګاونډي ته د ضرر رسولو ډولونه.
ج- ګاونډي ته د ضرر نه رسولو څرنګوالی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

ګاونډي ته د تکليف رسولو ګناه

عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((وَاللّٰهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهِ لَا يُؤْمِنُ قَالُوا: وَمَا ذَاكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: الْجَارُ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا بَوَائِقُهُ؟ قَالَ: شَرُّهُ.)) مسند احمد

د راوي پېژندنه:

نوم يې عبدالرحمن د صخر دوسي زوی او په ابوهريره ﷺ باندې شهرت لري.
د هجرت په اووم کال يې مدينې ته تشريف راوړ او د رسول اللهﷺ ملتيا يې غوره کړه پيغمبرﷺ ورته د احاديثو د حفظ د عا وکړه، چې له برکته يې د نورو اصحابو په پرتله زيات شمېر احاديث له رسول اللهﷺ څخه روايت کړي دي او د هجرت په ۷۵ کال وفات شو.

د کلماتو معنا:

۱–لَا يُؤْمِنُ:	د پوره ايمان خاوند کيداي نشي.
۲–الْجَارُ:	ګاونډی.
۳–بَوَائِقَهُ:	د هغه له ضرر څخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

له حضرت ابوهریرهؓ څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ وفرمایل: په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی.
ورته وویل شول، څوک؟ یا رسول الله. پیغمبرﷺ وویل: هغه څوک چې ګاونډی یې له شر څخه په امان کې نه وي.

د حدیث شریف حکمت:

ټولنه د وګړو، کورنیو، کلیو او ښارونو څخه جوړېږي، که چېرې د کورنیو او کلیو وګړي ټولنیز آداب مراعات کړي او کوښښ وکړي چې هېڅ ته یې کوم ضرر ونه رسېږي په ځانګړې ډول هغه چا چې ورسره ګاونډیتوب لري که هغه د کور او کلي ګاونډی وي او که د دفتر یا د کار د ځای ځکه چې دغه ټول ګاونډیان شمېرل کېږي په دې صورت کې هېڅکله په ټولنه کې کومه ستونزه نه پیداکېږي او که چېرې پیدا هم شي ډېر زر حل کېږي، په همدې بناء د اسلام مقدس دین د ګاونډي احترام لازم ګرځولی دی او هغه ته یې له ضرر رسولو څخه منع کړې ده.

د حدیث شریف ګټې:

۱. ګاونډي ته ضرر رسول خورا لویه ګناه او حرام کار دی، ځکه چې پیغمبرﷺ پدې هکله سخت وعید فرمایلی دی او د زیات ټینګار په خاطر یې د الله تعالی په پاک نوم درې ځلې قسم یاد کړ او ویې فرمایل: ((وَاللّٰهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهِ لَا يُؤْمِنُ...)) چې داګاونډي ته د ضرر رسولو د ګناه په ډېر والي ښکاره دلالت کوي. سره لدې چې د (لَا يُؤْمِنُ) عبارت بېخي د مسلمان څخه د ایمان نفې کوي، خو د دې لپاره چې خلک څوک د ګناه په کولو کافر و نه ګڼي علماء د دې عبارت معنا داسې کوي: (د کامل ایمان خاوند نه دی). بیا هم د حدیث شریف د نص څخه څرګنده معلومېږي چې ګاونډي ته ضرر رسول خورا لویه ګناه ده.

۲. نورو ته د دې ګناه د لوی والي بیانول: ځینې خلک چې د دې ګناه له لوی والي څخه خبر نه وي، ګاونډیانو ته په ضرر رسولو کې کومه ځانګړې پاملرنه نه کوي، په همدې بناء لازم دي چې د دې ګناه لوی والی او خطر خلکو ته په ډاګه او بیان کړل شي، او که چېرې خلک د دې ګناه له لوی والي څخه خبر شي نو ارو مرو به ورڅخه ډډه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

په ټولګي کې په ګروپي شکل ګاونډي ته د ضرر او تکلیف رسولو ځینې مثالونه ووایاست.

ارزونه

۱- د حدیث شریف راوي څوک دی؟ په لنډ ډول یې څرګند کړئ.

۲- دګاونډیو ځینې حقوق بیان کړئ.

۳- لاندې کلمې معنا کړئ.

أ- لَا يُؤْمِنُ:

ب- الْجَارُ:

ج- بَوَائِقَهُ:

کورنۍ دنده

کوم شیان دګاونډي د ضرر او تکلیف لامل ګرځي پدې اړه پنځه کرښې مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم لوست

کينه لويه ګناه ده

عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ.) رواه ابو ادؤد.

د راوي پېژندنه:
دغه روای په وړاندې لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

۱ –الْحَسَدَ:	له نورو څخه د نعمت د زوال هيله.
۲ –إِيَّاكُمْ:	ځان وساتي.
۳ –يَأْكُلِ الْحَسَنَاتِ:	ښېګڼې خوري (له منځه يې وړي.)
٤ –الْحَطَبَ:	لرګي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

له ابوهریره رضی الله عنه څخه روایت دی چې نبي کریم ﷺ وفرمایل: د کینې له بیمارۍ څخه ځان وساتئ ځکه چې کینه کول د سړي نیک عمل خوی (داسې له منځه وړي) لکه اور چې لرګي سوزوي او له منځه یې وړي.

د حدیث شریف حکمت:

د اسلام سپیڅلي دین مسلمانانو ته په مینې، وروږګلوۍ، مرستې او یووالي امر کړی دی. او له هر هغه څه چې د اړیکو د زیانمنېدو او ورته د ضرر رسولو لامل ګرځي منع کړي دي.

دا چې کینه او حسد د بدګومانۍ، کرکې، ازار او تکلیف رسولو اصلي عامل دی پیغمبر ﷺ په کلکه ورڅخه منع فرمایلې ده.

حسد څه ته وایي:

حسد دا دی چې یو څوک د نورو د نعمتونو د زوال هیله کوي او پر نورو یې د خدای احسان نه لوریږي.

غبطه څه ته وایي:

غبطه دې ته وایي چې یو څوک د نورو د نعمت په څیر ځانته هم د هماغسې نعمت هیله کوي او د نورو د نعمت زوال نه غواړي چې دا یو نیک او جایز کار دی.

د حسد ضرورنه:

آ- حسد مینه، وروږګلوي او ښېګڼې چې ایماني غوښتنې دي له منځه وړي او پر نورو د ظلم او تېري لامل ګرځي.

ب- حسد د حسد کونکي د زړه ناولتیا څرګندوي ځکه چې دی هغه څه چې ځان ته یې خوښوي نورو ته یې نه خوښوي.

ج- حسد انسان نا ارامومي، ځکه چې حسد کونکی همیشه په دې اندیښنه کې وي چې هغه فلاني ته ولې دومره نعمتونه ورکړل شوي دي او ماته نه دی را کړل شوي، هغه تل د نورو د هوساینې او د ځان د محرومتیا سوچونه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

د حسد او کینې ځینې نور ضررونه په ګوته کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱-د حسد حرام والی: پیغمبرﷺ په خورا سخت اسلوب له کینې کولو څخه منع کړې ده.

۲-حسد نیکۍ له منځه وړي: حسد برسېره پردې چې لویه ګناه ده د حسد کوونکي نورې نیکۍ هم له منځه وړي.

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

أ. إِيَّاكُمْ:

ب. يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ:

ج. الْحَطَبَ:

۲- حسد تعریف او له غبطې سره یې توپیر واضح کړئ.

۳- د حسد ضررونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

۱- د لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.

۲- د حسد ضررونه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مور او پلار حقوق

عن عبد الله بن عمرو ، قال : قال رسول الله صلي الله عليه وسلم : «رضَا الله فِيْ رِضَا الْوَالِدَيْنِ، وَ سَخَطُ الله فِي سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ» رواه البيهقي في شعب الاءيمان

د راوي پيژندنه:

دغه لوی او جليل القدر صحابي عبد الله بن عمروبن العاص رضی الله تعالی عنه دی، نسب يې له نبي کريم صلی الله عليه وسلم سره په کعب بن لؤي کې يو ځای کېږي.
دغه صحابي عالم، د قرآن کريم قاري او د احاديثو د حافظانو له جملې څخه دی، زيات شمېر احاديث يې روايت کړي دي، او د هجرت په (٦٥) کال وفات شو.

د کلماتو معنا:

رِضَا اللّٰهِ: د الله تعالی خوښي.
سَخَطُ اللّٰهِ: د الله تعالی قهر او غوسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

د عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالی عنه څخه روایت دی چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: د الله تعالی خوښي د مور او پلار په خوښی او د هغه قهر او غوسه د مور او پلار په قهر او غوسه کې نغښتې ده.

د حدیث شریف حکمت:

الله تعالی د انسانانو حقیقي خالق دی، مور او پلار په عالم اسباب کې د خپل ماشوم د ودې لپاره زیاتې ستونزې ګالي، دوې شپه او ورځ د خپل ماشوم لپاره د خوړو، جامو او د ژوند لپاره د مناسب ځای او سالمې تربیې د چاپېریال د برابرولو په هڅه کې وي، لدې امله د الله تعالی په وړاندې د مور او پلار مقام او منزلت ډېر لوړ دی، او په ډېرو ځایونو کې یې خپل حق د مور او پلار له حقوقو سره یو ځای ذکر کړی دی، همدا راز رسول اللهﷺ پدې حدیث شریف کې هم د الله تعالی له حقوقو څخه چې یو یې د هغه خوښي تر لاسه کول دي د مور او پلار د حقونو سره یو ځای ذکر کړی دي، ان تر دې چې د مور او پلار د حق پر ځای کول یې د الله تعالی د حق پر ځای کول ګڼلي دي.

د مور او پلار سره نیکي کول:

له مور او پلار سره نیکي باید د دوې په ژوند او هم د دوې له مرګ څخه وروسته دوام ومومي، کله چې دوی ژوندي وي اولادونه مکلف دي چې له دوی سره په نیکی، مهربانی، نرمه ژبه او ښو اخلاقو چلند وکړي، له هغو خبرو څخه چې دوی پرې خفه کېږي ډډه وکړي، د دوی په وړاندې لوړوالی ونه کړي، په نېکو کارونو کې د دوې اطاعت وکړي، د دوی غوښتنې پر نفلي عبادتونو مخکې کړي، او هر وخت د دوی په خدمت کې واوسيږ، د دوی د اړتیاو په پوره کولو کې له هر ډول کوښښ څخه دریغ ونه کړئ، دوی دواړه پر ښځه او اولادونو وړاندې وګڼئ، له دوی څخه د هغه څه غوښتنه ونه کړئ چې دوی یې توان نه لري، دوی ته فریاد ونه کړئ، په نامه سره یې یاد نه کړئ، د دوی له مرګ څخه وروسته په ډېر اخلاص د رحمت او مغفرت دعا ورته وکړئ، که دوی له چا سره وعده کړې وي هغه باید سرته ورسوئ او د دوستانو او خپلوانو عزت یې وکړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱- د مور او پلار د خوښی د تر لاسه کولو فرضیت: څرنګه چې د الله تعالی خوښي د مور او پلار په خوښی پورې تړلې ده او د الله تعالی خوښي تر لاسه کول په هر انسان فرض دي نو د مور او پلار خوښي تر لاسه کول هم فرض دي. له همدې امله یوه ورځ یو تن صحابي غوښتل چې په جهاد کې ګډون وکړي، نبي کریم صلی الله علیه وسلم هغه ته وفرمایل: (آیا مور او پلار دې ژوندي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

صحابي وويل: هو. نبي کريمﷺ ورته وفرمایل: (ولاړ شه د هغوي خدمت وکړه، جنت د مور د قدمونو لاندې دی).

۲- د مور او پلار د غوسه کولو حرام والی: څرنګه چې د الله تعالی غوسه کول حرام دي او د الله تعالی غوسه د مور او پلار په غوسه کې ده، نو د مور او پلار غوسه کول هم حرام دي.

۳- نیکمرغي او بریالیتوب: د مور او پلار خوښي د نېکمرغۍ او بریالیتوب، او د دې پر خلاف د دوی قهر او غوسه د انسان د بد بختۍ او ناکامۍ لامل ګرځي.

فعالیت

هغه کارونه چې د مور او پلار د خوښۍ او هغه کارونه چې د دوې د غوسې لامل ګرځي په فردي او یا ډله ییز ډول بیان کړئ.

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

أ. الْوَالِدَیْن:

ب. رِضَا:

ج. سَخَط:

۲- اسلام د مور او پلار په حقونو باندې ولې دومره ټینګار کړی دی؟

۳- آیا له مور او پلار سره نیکي کول یوازې د دوې تر ژوند پورې تړلې ده؟

کورنۍ دنده

دغه عبارت « **رِضَا اللّٰهِ فِيْ رِضَا الْوَالِدَيْنِ، وَ سَخَطُ اللّٰهِ فِى سَخَطِ الْوَالِدَيْن** » له معنی سره حفظ کړئ.

مورږ څرنګه کولای شو د مور او پلار خوښي تر لاسه کړو؟ پدې اړه یوه مقاله ولیکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

د مورحق

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُول اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْه وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بحُسْن صَحَابَتِي قَالَ أُمُّك قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أُمُّكَ قال ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أُمُّك قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أَبُوكَ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

د راوي پېژندنه مخکې ذکر شوې ده.

د کلماتو معنا:

مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ: تر ټولو خلکو ډېر د استحقاق خاوند څوک دی.

بِحُسْنِ صَحَابَتِي: زما د ملګرتيا او نېک چلند.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

له ابو هریرة رضی الله تعالی څخه روایت دی چې یو سړی نبي کریم صلی الله علیه وسلم ته راغی او عرض یې وکړ: پر ما باندې څوک د زیات خدمت او ښه چلند حقدار دی؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل: ستا مور. بیا هغه سړي پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ستا مور. بیا هغه پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ستا مور. هغه سړي بیا پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم وفریل: بیا ستا پلار.

د حدیث شریف حکمت:

مور له هر پلوه لکه: رواني، عاطفي، جسمي د خپل ماشوم د خدمت لپاره ډېرې لویې قرباني ورکوي، له همدې امله مو په پورتني حدیث شریف کې ولوستل چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم درې ځلې ځواب ورکړ چې تر ټولو خلکو د زیات خدمت او ښه چلند حقداره مورده.

تر ټولو لوی تکلیفونه چې مور یې د خپل اولاد په وړاندې ګالي عبارت دي له:

۱-د حمل تکلیفونه: مور د حمل په وخت کې ډېر جسمي او رواني تکلیفونه ګالي، او د خپل بدن د هډوکو او وینې شیره خپل ماشوم ته ورکوي.

۲-د ولادت تکلیفونه: چې د ولادت تکلیفونه خورا درانه او ټکان ورکوونکي وي.

۳-د تي د شیدو ورکولو د وخت تکلیفونه: مور د خپلو غوښو او هډوکو زېښنل شوي څیزونه خپل ماشوم ته د شیدو په بڼه ورکوي او پر خپل ماشوم باندې له ټولو خلکو ډېره مهربانه وي د هغه سره مینه کوي په خدمت یې نه ستړې کېږي، په خپل ماشوم غوسه نه کوي، او دې ته سترګې په لاره وي چې ماشوم یې سالمه وده وکړي.

مور د امیدوارۍ په وخت کې ډېرې زیاتې ستونزې ګالي، د زیږېدنې پر مهال له خطرناکو پړاونو تیرېږي، د تي ورکولو او تربیه کولو پر وخت ډېرې ستونزې ګالي او د خپل ماشوم د آرامی لپاره د خپلو ډېرو آرامیو څخه تیرېږي، له همدې امله دغه حدیث شریف د خدمت او ښه چلند په اړه د مور حق د پلار له حق څخه زیات او مخکې ذکر کړی دی.

د حدیث شریف ګټې:

۱-د مور غوره والی او مخکې والی: مور او پلار دواړه په خپل اولاد زیات حقونه لري، خو مور د ذکر شوو دلایلو په رڼا کې ډېر زیات حقونه او ځانګړی مقام لري، اولاد باید د مور اطاعت، په هغې باندې شفقت او مهرباني ته زیاته پاملرنه وکړي.

۲-د مور سره په نېکۍ کولو ډېر ټینګار: ځکه چې نبي کریمﷺ مور درې ځلې ذکر کړی او په څلورم ځل یې پلار ذکر کړی دی، له دې څخه معلومېږي چې مور تر هر چا زیاته د نېکۍ حقداره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱- لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

مَنْ أَحَقُّ النَّاس:

بِحُسْنِ صَحَابَتِي:

۲- د حديث شريف د راوي په اړه معلومات ورکړئ.

۳- نبي کريم صلی الله عليه وسلم ولې د مور په حقونو ډېر ټينګار کړی دی؟

کورنۍ دنده

۱- د حديث شريف معنا حفظ کړئ.

۲- زده کوونکي دې د مور د حقونو په اړه يوه مقاله وليکي چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

په اسلامي شریعت کې معاملات [۳]

اسلامي شریعت لکه چې د عقایدو، اخلاقو او عباداتو په هکله ارزښتناکې لارښونې لري، د معاملاتو(راکړې ورکړې) په هکله یې هم ځانګړې احکام او آداب وضع کړې دي، ترڅو خلک خپل معاملات د عدل، ریښتونولۍ، او له درغلۍ او دوکې څخه لرې سرته ورسوي، نو لازمه ده چې هر مسلمان د معاملاتو دشرعي احکامو څخه باخبره وي، روا او ناروا احکام وپیژني، او دا باور تر لاسه کړي چې د اسلامي ادابو او احکامو په پام کې نیولو سره معامله کول اجر او ثواب لري ، او د انسان په مال کې د برکت وسیله ګرځي.

په اسلامي شریعت کې د معاملاتو ځانګړتیاوې:

- د نورو خلکو شتمنیو ته احترام او پر هغو باندې له تېرې نه ځان ساتل.
- دحلال رزق د لاس ته راوړلو لپاره معاملات یوه وسیله ده.
- نیک اخلاق لرل.
- خپله ګټه او د نورو ګټې په پام کې نیول.
- په معامله کې صدق او ریښتینونولي.
- په معامله کې له دروغ ویلو نه ځان ساتل.
- په معامله کې د دواړو اړخونو رضایت.
- په معامله کې وضاحت او بیان.
- له هرې هغه کړنې څخه ډډه کول چې د شخړې لامل ګرځي.
- له ټګۍ او دوکې څخه ډډه کول.
- له بې عدالتۍ، سود، ظلم او احتکار څخه ډډه کول.

د تجارت (سوداګرۍ) آداب:

مسلمان سوداګر (تجار) باید لاندې آداب په پام کې ولري:

۱- د پلورلو او پېرودلو په شرعي احکامو پوهېدل.

۲- دهر ډول درغلیو څخه ځان ساتل.

۳ - معاملات د معاملة جمع ده، معاملة په لغت کې راکړې ورکړې ته وایی، او په اصطلاح کې هغه مالي تړونونه دي چې دهغه په مقابل کې عوض اخیستل کیږي. لسان العرب ج ۹/مخ ۱۰٤.

۳- په تجارت کې داسې نیت درلودل چې د ځان او خپل عیال لپاره حلال رزق وګټي، پرته له دې چې بل چاته ضرر ورسوي.
٤- له قسم کولو څخه ځان ژغورل، په تېره په ناحقه قسم کول.
٥- خپلو دیني فرایضو او واجباتو ته وخت ورکول.
٦- د خپل توان په اندازه له بیوزلو سره مرسته کول.
٧- که د نصاب څښتن وي په خپل وخت د زکات اداکول.
٨- په خپلو ټولو کړنو او خبرو کې ریښتینولي په پام کې نیول.
٩- د تبادلې په وخت کې دخپل جنس عیبونه بیانول.
١٠- د خلکو ګټې باید په پام کې نیول او د هغه څه د خرڅولو څخه ډډه کول چې خلکو ته په کې زیان رسیږي، لکه مخدره او نیشه یي توکي.

د ریښتیني او امین تاجر غوره والی:

له ابو سعید خدری ﷛ څخه روایت دی چې نبی کریم ﷺ وفرمایل: {التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ}(٤)

ترجمه: ریښتونی او امانت کار تاجر به له نبیانو، صدیقینو، او شهیدانو سره په جنت کې یوځای وي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

١- په اسلام کې د معاملاتو ځانګړتیاوې بیان کړئ.
٢- هر زده کوونکی دې د تجارت له آدابو څخه درې آدابه ذکر کړي.
٣- د ریښتیني او امین تاجر غوره والی بیان کړئ.

کورنۍ دنده

ستاسو په نظر یوتاجر باید کوم آداب مراعات کړي ؟ په دې هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ چې د لسو کرښو څخه کمه نه وي.

٤ - المستدرک للحاکم ۲/ ۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم لوست

د بيعې فقهي اصطلاحات

مخکې له دې چې د بيعې مسائل په تفصيل سره وڅېړو، مناسبه ده چې ځينې هغه اصطلاحات چې د بيعې په بحثونو کې تکرارېږي وپېژنو، تر څو د مطالبو، او موضوعاتو پوهېدل راته اسان شي.

بَيع:

بيعه: د خرڅوونکي او اخيستونکي په رضايت د يو مال په بل مال بدلولو ته بيعه وايي.

بايع:

بايع پلورونکي (خرڅوونکي) ته ويل کيږي.

مُشتَري:

مشتَري اخيستونکي ته ويل کيږي.

اِيجَاب:

ايجاب هغه لومړۍ خبره ده چې د عقد (تړون) کولو لپاره ويل کيږي، لکه چې خرڅوونکی داسې ووايي: دا قلم مې په لس افغانۍ درکړ.

قبُول:

قبول هغه دويمه خبره ده چې له ايجاب څخه وروسته د عقد د منلو لپاره ويل کيږي، لکه د پورتني مثال په ځواب کې چې اخيستونکی ووايي: ما په لس افغانۍ واخيست.

عَقد:

په لغت کې تړلو ته وايي او په اصطلاح کې: د هغه اتفاق څخه عبارت دی چې ددو طرفونو تر مينځ د يوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کېږي، لکه د بايع او مشتري تر مينځ دبيعې تړون .

مَال:

مال هغه شی دی چې قيمت ولري او د تبادلې او ملکيت قابل وي.

مُتَقَوِّم مال:

متقوم مال هغه مال دی چې شرعا قيمت ولري، او ګټه اخيستل ورڅخه روا وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مَنْقُول:

منقول هغه مال دی چې له يو ځای څخه يې بل ځای ته وړل ممکن وي، لکه نغدې پيسې، جامې، او داسې نور.

غَيْرِ مَنْقُول (عقارات):

غير منقول هغه مال دی چې له يو ځای څخه يې بل ځای ته نقلول او وړل ممکن نه وي، لکه: کورونه، ځمکې، باغونه، او داسې نور.

فعاليت

د پورتنيو اصطلاحاتو په هکله يو تر بله پوښتنې وکړئ.

ارزونه

لاندې اصطلاحات تعريف کړئ:

آ- ايجاب.

ب- قبول.

ج- منقول مال.

د- متقوم مال.

د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱. قبول: هغه خبره ده چې لومړی د عقد د کولو لپاره کيږي ( )

۲. عقد: له هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دوه طرفونو تر منځ د يوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کيږي. ( )

۳. بيعه: په ګټو او منافعو د مال بدلولو ته ويل کيږي. ( )

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په لنډه توګه وليکئ.

۵- مجلة الاحکام العدلية - (ج ۱ / ص ۲۹)

۶- مجلة الاحکام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بيعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه

په تیر لوست کې مو ځینې هغه اصطلاحات وپیژندل چې په بیعه کې تکراریږي، ځینې نور پاتې یې نن په دې لوست کې پېژنو.

مبیعه :

هغه جنس ته ویل کیږي چې ثمن د هغې په مقابل کې واقع کیږي ، اوپه بیعه کې اصلي موخه وي.

ثمن :

هغه مال ته ویل کیږي چې د مبیعې په مقابل کې واقع کیږي، او غالبا نقود اوپیسې وي.

نُقُود:

نقود د نقد جمع ده، په اصل کې سرو زرو، او سپینو زرو ته ویل کیږي، خو اوس پیسې هم د نقودو په نامه یادیږي کومې چې ددې دواړو په ځای استعمالیږي، لکه بانک نوټونه او فلزي پیسې.

کیْلِي :

کیلي هغه شیان دي چې په پیمانه کولو سره معلومیږي، لکه پترول، اوبه، او داسې نورمايعات.(چې اوس د دې رایج واحد ته لیتر ویل کېږي.)

وزني:

وزني هغه شیان دي چې په وزن کولو (تللو) سره معلومیږي لکه سره زر، سپین زر، غوښه ، د سوځولو لرګي او داسې نور، (چې اوس د دې رایج واحد ګرام او کیلو ګرام دی).

عَددِي:

عددي هغه شیان دي چې اندازه یې په عام ډول په شمارلو سره معلومیږي.

ذرْعِي:

ذرعي هغه شیان دي چې اندازه یې دطول په واسطه معلومیږي ، لکه ټوکرونه.(په اوسنی زمانه کې د دې د اندازه کولو واحد متر دی).

مشاع:

هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هرشریک برخه د (فیصدۍ او یا نصف او ربع او ثمن ...) د سهم په اساس معلومه وي. لکه سهامي شرکتونه، میراثي مالونه چې لاتقسیم شوي نه وي.

مِثلِي:

مثلي هغه شی دی چې مثل یې په بازارکې پیداکیږي، او ډیر توپیر سره نلري، لکه غنم، اوربشې، او داسې نور، ځکه چې لږ توپیر په قیمت کی ډیر فرق نه راولي، غټ او واړه په یوه بیه خرڅیږي، لکه وزني، کیلي او متقاربه عددي شیان.

قِیَمِي:

قیمي هغه شیان دي چې افراد یې په بازارکې سره متفاوت وي، او قیمتونه یې هم سره تفاوت ولري لکه: اسونه، پسونه، غواګانې، او داسې نور.

مُتَقَارِبَه عَدَدِیَّات:

دا هغه شیان دي چې په بازارکې په شمېرلو خرڅیږي، او د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې توپیر نه وي، دا ټول له مثلیاتو څخه ګڼل کیږي. لکه هګۍ، او چارمغز او داسې نور.

مُتَفاوِته عَدَدِیَّات:

دا هغه شیان دي چې په شمیرلو سره نه پلورل کیږي، ځکه چې د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې ډیرتوپیر موجود وي، دا ټول له قِیمِیّاتو څخه شمېرل کیږي.لکه : کدو، هندوانې او داسې نور.

فعالیت

د متقاربه عددي شیانو څخه د پنځو، او د متفاوته عددي شیانوڅخه دشپږو نومونه واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

د لاندې اصطلاحاتو فرق بیان کړئ:

۱. مشاع او غیرمشاع مال.
۲. عددیات متقاربه، او عددیات متفاوته.
۳. مثلي او قیمي.
٤. کیلي او وزني.
٥. ذرعي او عددي.

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱- مشاع مال: هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هرشریک برخه پکې د سهم په اساس معلومه وي. ( )

۲- عددیات متقاربه: هغه د شمیرلو وړ شیان دي چې د افرادو ترمینځ یې په قیمت کې توپیر وي. ( )

۳- مبیعه: هغه شي ته ویل کیږي چې په بیعه کې اصلي مقصود وي( ).

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په مختصره توګه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم لوست

د بيعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه

په تيرو دوو لوستونو کې مو ځينې هغه فقهي اصطلاحات وپيژندل چې په بيعه کې تکراريږي، پاتې نور به يې په دې لوست کې وپيژنو.

رُکْنُ الْبَيْع:

د بيعې رکن: ايجاب او قبول دى، چې د عقد په صيغه هم ورڅخه تعبير کيږي.

ثمن مسمى:

مسمى ثمن هغه ثمن دى چې دعقد په وخت کې په ښکاره توګه وټاکل شي او د دواړو خواوو اتفاق پرې وشي، که هغه دبازار دنرخ مطابق وي، او يا له هغه سره توپير ولري.

قيمت:

قيمت د يوه شي حقيقي ارزښت دى.

تأجيل:

د دَيْن (پور) مُعَلَّقْ کول، او تر معلوم وخته يې ځنډول دى.

تقْسِيْط:

په متعددو قسطونو د يوه مبلغ تسليمول.

دیْن:

دين (پور) هغه مال دى چې د چا په ذمه ثابتيږي (وربه غاړه کيږي)، لکه يوه اندازه پيسې چې څوک د چا څخه پور واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غَبْن فَاْحِش:

دخپل نرخ څخه په ډېر لوړ نرخ د یوشي خرخولو ته ویل کېږي، لکه د مثال په ډول: چې د یو کیلو گاز مروج قیمت په بازار کې (۳۰) افغانی وي او یو پلورونکی یې په (۵۰) افغانی په چا خرڅ کړي.

ارزونه

آ- لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:

۱- ثمن.

۲- قیمت.

۳- تاجیل.

٤- بایع.

۵- مشتري.

ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱- تقسیط: د دَیْن (پور) په جلا جلا وختونو کې اداء کول دي. ( )

۲- دین هغه مال دی چې په ذمه ثابتیږي. ( )

کورنۍ دنده

د درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۷- مجلة الاحکام العدلیة - (ج ۱ / ص ۳۳)

۸- مجلة الاحکام العدلیة - (ج ۱ / ص ۳۴)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم لوست

بیع

انسانان په خپل ورځني ژوند کې دې ته اړ دي چې له یوله بل سره راکړه ورکړه ولري، څو خپلې اړتیاوې له دې لارې پوره کړي ، د فقهې کتابونو دغه چارې دبیعې تر عنوان لاندې بیان کړې دي.

د بیعې تعریف:

بیعه په لغت کې: مطلق بدلولو ته ویل کیږي.

بیعه شرعاً: (د بایع او مشتري په رضا) په مال باندې د مال بدلولو ته وایې.

د بیعې حکم:

دبیعې په نتیجه کې د مشتري ملکیت په مبیعه کې او دبایع ملکیت په ثمن کې ثابتیږي.

د بیعې رکن:

د بیعې رکن، ایجاب او قبول دی.

د بیعې د تړون لیارې:

د بیعې تړون په دوو طریقو سره تر سره کیږي:

۱. دخبرو له لارې.

۲. اوکله د عمل او کړنې له لارې.

د خبرو له لارې بیعه کول:

هغه ده چې د ایجاب اوقبول وسیله تر سره شي.

بیعه په فعل سره یا د تعاطی بیعه:

دا بیعه په عملي راکړه ورکړه باندې تر سره کیږي، که څه هم ایجاب او قبول ورسره نه وي، لکه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دډوډۍ پلورونکي مخ ته یو څوک د ډوډۍ مروج قیمت ږدي او یوه ډوډۍ ورڅخه اخلي.

فعالیت

د لفظ د ویلو په ځای په ورکړې سره دبیعې څو مثالونه ووایاست.او همدارازدبیعې تړون عملا تمثیل کړئ.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د دې لوست اصطلاحات بیان کړئ.

۲. د بیعې حکم څه دی؟

۳. د بیعې رکن څه دی؟ اوپه څه شی بیعه ترسره کیږي؟

لاندی جملې په مناسبو کلمو بشپړې کړئ:

بیعه په لغت کې: ....او شرعاً:..................ته وایې.

کورنۍ دنده

د دې لوست عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

---

۹ - فقه المعاملات - (ج ۱ / ص ۷)

۱۰ - درر الحکام شرح غرر الاحکام - (ج ۶ / ص ۱۵۱)- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۰ / ص ۲۲۸)

۱۱- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۵)- العنایة شرح الهدایة - (ج ۸ / ص ۳۶۸)

۱۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیعې شرطونه

وروسته له دې چې دبیعې له تعریف او د ترسره کیدلو له څرنګوالی سره آشنا شوو، اوس غواړو چې دبیعې شرطونه وپیژنو، ځکه د شرط پاتې کیدل د بیعې د صحت مانع ګرځي، او دشرایطو مراعاتول د شخړو مخنیوې کوي.

شرط په لغت کې: علامې او نښې ته وایې.[13]

په اصطلاح کې: شرط دی ته ویل کیږي چې د هغه د وجود پورې د بل شي وجود تړلی وي، او له هغه څخه پرته نه ترسره کیږي، لکه اودس چې دلمانځه لپاره شرط دی.[14]

د بیعې شرطونه په څلور ډوله دي:

۱. دا نعقاد شرطونه.[15]

۲. د نفاذ شرطونه.[16]

۳. د صحت شرطونه.

٤. د لزوم شرطونه.[17]

لومړی:

(د انعقاد شرطونه) په لاندې ډول دي:

۱. عقد کوونکی باید د عقل او پوهې خاوند وي، نو د لیوني او د ناپوهه کوچني چې دښه اوبد تمیز نه شي کولاې عقد نه صحیح کیږي.

۲. عقد کوونکي باید له یوه کس څخه زیات وي، یعنی په بیعه کې له دواړو اړخونو څخه یو تن عاقد نه شي جوړیدای، چې هم خرڅونکی او هم اخیستونکی اوسي، ځکه یو شخص هم قابض (اخیستونکی) او هم ورسپارونکی (خرخوونکی) نشي کیدلای.[18]

۱۳- العنایة شرح الهدایة - (۱ / ٤١٤)

١٤- رد المحتار - (ج ۳ / ص ٢٤٢)

١٥- درر الحکام شرح مجلة الاحکام - (۱ / ۹ ۲)

١٦- درر الحکام شرح مجلة الاحکام - (۱ / ۹۵)

١٧- رد المحتار - (ج ١٨ / ص ۱۹۹)

١٨- بدائع الصنائع - (٥ / ١٣٦)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ .قبول باید له ایجاب سره موافقت ولري، نو که ایجاب یو شی وي او قبول بل شی دا بیعه نه تر سره کیږي، لکه بایع چې وو ایي: ما دغه کتاب په لس افغانۍ در باندې خرڅ کړ، او مشتري وو ایي: ما هغه قلم په لس افغانۍ درڅخه واخیست.

٤ .ایجاب او قبول باید په داسې الفاظوسره وي چې في الحال دعقد د سرته رسولواو د رضایت معنا ورکړي، که داسې الفاظ وي چې د وعدې مفهوم افاده کوي پرهغو الفاظو بیعه نه منعقده کیږي.لکه چې وو ایي: زه به داقلم په تا باندې خرڅ کړم. او یا داچې اخیستونکي وو ایي: زه به دا قلم له تا څخه واخلم.

٥.د متعاقدینو دبیعې دمجلس یو والی: که د متعاقدینو څخه یو په همدې مجلس کې دا بیعه قبوله نه کړي، دا عقد او بیعه نه ترسره کیږي.

٦ . د مبیعې شتون: مبیعه باید شتون و لري، له دې امله دهغه شي خرڅول چې موجود نه وي نه ترسره کیږي، لکه دهغې میوې بیعه چې تر اوسه یې ګل نه وي ښکاره کړی.

۷ .مبیعه باید متقوم مال وي، نو له هم دې امله دشرابو، او خنزیر بیعه دمسلمان لپاره نه صحیح کیږي.

۸ .مبیعه باید د پلورونکې ملکیت وي.

۹ .مبیعه باید د تسلیم کیدلو قابلیت ولري، دهغه شی بیعه نه منعقده کیږي چې بایع یې له تسلیمولو څخه عاجز وي، لکه په هوا کې د یوه مرغه خرڅول.

۱۹- بدائع الصنائع - (٥ / ۱۳٥).

۲۰- البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱٥ / ص ٤۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکي دې په دروېي ډول د بیعې د شرطونو په هکله یو له بل سره دښوونکي په مرسته مباحثه وکړئ.

دویم:

د نفاذ شرطونه:

۱.ملکیت یا د ملکیت ولایت: د چا په ملك اومال کې د تصرف حق لرل په دوو طریقو ترلاسه کیدای شي.[21]

آ-د نیابت له لارې: چې دمال یا حق خاوند د ځان پرځای بل څوك وټاکي لکه وکالت.

ب-د شارع له لارې: هغه حق چې د شارع لخوا چاته ورکړشوی وي، لکه د پلارولایت د واړه ځوی په ملك کې.

۲.په مبیعه کې باید له بایع پرته د بل چا حق نه وي.[22]

دریم:

د بیعې د صحت شرطونه:

۱.بیعه باید په مؤقته توگه نه وي، نو که داسې ووایي: (دغه قلم د یوی ورځې لپاره خرخوم) دغه بیعه نه صحیح کیږي.

۲.مبیعه باید معلومه او مشخصه وي، که بایع ووایي: (له رمې څخه مې یو پسه درباندې خرڅ کړ)، او معلوم یې نکړي، دابیعه صحیح نده، ځکه چې د مجهول شی پلورل د شخړو لامل گرځي.

۳. قیمت باید معلوم وي، که بایع مشتري ته داسې ووایي: (دا آس مې در باندې خرڅ کړ په څومره چې ارزښت لري)، اومعلوم یې نکړي، دا بیعه صحیح نه ده.

٤. بیعه باید له فاسد شرط څخه خالي وي، مثلا ووایي: (دغه کور دربانډې په دې شرط خرخوم چې هغه په کرایه ورنکړې).

۵.بیعه باید په رضایت سره ترسره شوې وي؛ بناء د مُکره (د هغه چا بیعه چې زورورباندې شوي وي) بیعه فاسده ده.

۲۱- رد المحتار - (۱۰ / ۲٦۵)

۲۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۱)

څلورم:

د بيعې د لزوم شرطونه:

يوه بيعه هغه وخت لازمه کيږي چې په هغې کې خيارونه، لکه: (خيار شرط او خيار رؤيت) نه وي ايښودل شوي، او که ايښودل شوي وي هغه بشپړ شوي وي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

١. دبيعې شرطونه په څو ډوله دي؟ بيان يې کړئ
٢. دبيعې د انعقاد شرطونه وواياست.
٣. د بيعې د نفاذ شرطونه کوم دي؟
٤. د بيعې د صحت شرطونه بيان کړئ.

کورنۍ دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

٢٣- رد المحتار - (ج ١٨ / ص ٢٠٣)- البحر الرائق - (٥ / ٢٨٢)
٢٤- البحر الرائق شرح كنز الدقائق - (ج ١٥ / ص ٤٣)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست

د بیعې ډولونه

بیعه ګڼ ډولونه لري او هرډول يې ځانګړې حکم لري، نو اړینه ده ترڅو بیعه د حکم له پلوه وپیژنو.

د بیعې ډولونه:

بیعه د حکم له نظره په پنځه ډوله ده:

۱. صحیحه نا فذه لازمه بیعه[۲۵]:

دا هغه روا بیعه ده چې د اصل او وصف دواړو له مخې صحیحه وي، نه د چا حق ورپورې تړلی وي، او نه په کې له خیارونو څخه کوم خیار موجود وي.

حکم يې: د ترون څخه وروسته سمدلاسه د مشتري ملکیت په کې ثابتیږي.[۲۶]

۲. صحیحه نافذه غیر لازمه بیعه:

دا هغه روا بیعه ده چې دکوم چا حق ورپورې تړلی نه وي ، خو یو له خیارونو څخه پکې یو خیار شرط ګرځول شوې وي.

حکم يې: په دې صورت کې مبیعه د بایع (پلورونکي) د ملکیت څخه نه خارجیږي او د مشتري په ملکیت کې نه تر هغه داخلیږي تر څو چې خیار شتون ولري، همداراز د ثمنو حکم هم دی.

۳. صحیحه موقوفه بیعه:

دا هغه بیعه ده چې د بل چا حق ورپورې تړلی وي، لکه یو څوک چې د بل چا مال د هغه له اجازې پرته خرڅ کړي.

حکم: په دې صورت کې د ملکیت ثابت کیدل د اصلي مالك د اجازې پورې تړلی دی.[۲۷]

۴. فاسده بیعه:

دا هغه بیعه ده چې د اصل له مخې صحیحه وي خو د صفت له مخې صحیحه نه وي، یعنې د صحت کوم شرط په کې نه وي مراعت شوی.

---

۲۵ - صحیحه بیعه هغه بیعه ده چې په روا توګه، د ایجاب اوقبول له لارې د مال بدلول په مال ترسره شي، او اثر (ملکیت) يې په مبیعه اوثمن کې ځرګند شي.

۲۶ - درر الحکام شرح مجلة الاحکام - (۱ / ۹۵)- رد المحتار - (۱۸ / ۱۸۵).

۲۷ - شرح المجلة الاتاسي: ۳۴۳- بدائع الصنائع- (۱۱ / ۴۹۴) البحر الرائق - (۱۵ / ۴۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فاسدې بیعې حکم: په مبیعه یا ثمنو کې ملکیت په قبضولو سره ثابتیږي، په دې صورت کې د مبیعې او ثمن په قبض کولو سره ملکیت ثابتیږي، خو متعاقدین هر یو کولای شي چې بیعه فسخه کړي خو فساد لري او د شخړو مخنیوی وشي، لکه په ثمن کې جهالت ، او یا کوم بل داسې شرط کېښودل چې د بیعې د تقاضا خلاف وي.

۵. باطله بیعه:

دا هغه بیعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې:

آ-د انعقاد کوم شرط په کې نه وي، لکه د لیوني سړي بیعه ، یا د داسې ماشوم بیعه چې د ښه او بد تمیز ونه لري.

ب-مبیعه مال نه وي، لکه په اوسنی زمانه کې د انسان خرڅول.

د باطلې بیعې حکم: په باطله بیعه کې ملکیت نه ثابتیږي.[۲۸]

فعالیت

زده کونکي دې په پنځو ډلو وویشل شي، بیا دې هره ډله د بیعې د لاندې ډولونو صورتونه بیان کړي :

۱- باطله بیعه. ۲ - فاسده بیعه . ۳ – نافذه لازمه بیعه٤ – نافذه غیر لازمه بیعه. ۵ –موقوفه بیعه.

ارزونه

۱.بیعه څو ډولونه لري؟

۲ .نافذه بیعه کومه بیعه ده؟

لاندې جملې بشپړې کړئ:

۱.باطله بیعه: دا هغه بیعه ده چې ....

۲ .فاسده بیعه: د اهغه بیعه ده چې ....

کورنۍ دنده

د بیعې انواع او احکام په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۲۸- درر الحکام في شرح مجلة الاحکام - (۲ / ۳۱۰)- الجوهرة النیرة.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

د بيعې د ډولونو دوام

په مخکې درس کې مو بيعه د حکم له پلوه وپيژندله، اوس غواړو چې بيعه د مبيعې او بيا د ثمنو له نظره وپيژنو.

د مبيعې له نظره د بيعې ډولونه:

بيعه د مبيعې له نظره په څلور ډوله ده:

۱- مطلقه بيعه: مطلقه بيعه هغه ده چې بې له کوم قيد څخه ذکر شي او له ځان سره لکه د صرف، سلم او داسې نور قيدونه ونه لري، او دا بيعه د جنس خرڅول دي په مطلقو ثمنو (لکه سپين زر، سره زر، بانک نوټونه او فلزي پيسې).

دا بيعه د مشهورو بيعو له جملې څخه شميرل کيږي، او له همدې امله ورته (کامله) بيعه ويل کيږي.[۲۹]

۲- د صرف بيعه: دا د نغدو بيعه ده په نغدو باندې، لکه په سرو زرو چې سپين زر، يا په افغانيو کالدارې، يا ډالر يا نور څه واخيستل شي.

۳- مقايضه بيعه: دا د جنس بيعه ده په جنس باندې، لکه په يوه کمپيوټر چې موټر سايکل واخيستل شي.

۴- د سلم بيعه: دا بيعه د مؤجل ده په معجل باندې، پدې معنی چې قيمت او پيسې سمدلاسه واخيستل شي، او جنس (مبيعه) څه موده وروسته ورکول کيږي، چې په ثمنو کې په عاجله (سمدلاسه) توګه، او په مثمن (مبيعه) کې په آجله (څه ځنډ وروسته) توګه ملک ثابتيږي.[۳۰]

فعاليت

د بيعې په پورتنيو څلورو ډولونو کې فکر وکړئ او يو د بل سره يې توپير په ګوته کړئ.

د ثمنو له نظره د بيعې ډولونه:

بيعه د ثمنو له نظره په څلور ډوله ده:

۱ .مرابحه: په معلومه ګټه باندې د مال پلورلو ته د مرابحې بيعه وايي.

لکه چې يو سړی ٤٥ کيلو اوړه په ۱۰۰۰ افغانيو واخلي ، او ووايي چې دغه وړه په ۱۰۰ افغانيو ګټه

۲۹- تبيين الحقائق شرح كنز الدقائق - (ج ١١ / ص ٣٧٢)

۳۰- المرجع السابق. بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ١١ / ص ٥٢)

خرڅوي، او بيا يې په ۱۱۰۰ افغانيو باندې خرڅ کړي.

۲. توليه: په خپل سر د يوشی خرڅولو ته د توليې بيعه وايي چې نه په کې ګټه وي او نه نقصان.

لکه چې يو سړی ٤٥ کيلو اوړه په ۱۰۰۰ افغانيو واخلي، او ووايي چې دغه اوړه په خپل سر خرڅوم، او بيايې په ۱۰۰۰ افغانيو باندې خرڅ کړي.

۳. وضيعه: په معين تاوان باندې د مال پلورلو ته د وضيعې بيعه وايي.

لکه په پورتني مثال کې چې ووايي: زه دغه اوړه په ۱۰۰ افغانيو تاوان خرڅوم ، اوبيا هغه اوړه په ۹۰۰ افغانيو خرڅ کړي.

۴. مساومه: دا هغه بيعه ده چې جانبين په کې په يوه قيمت سره اتفاق وکړي، خو د ګټې اونقصان، او يا د اخيستلو د قيمت ذکر پکې د سره نه کوي، چې په بازارونو کې اوس اکثره په همدې طريقې راکړه ورکړه کيږي .[31]

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وواياست:

۱- د مبيعې له نظره بيعه په څو قسمه ده؟

۲- د سلم بيعه کومه بيعه ده؟

۳- دثمنو له نظره بيعه په څو ډوله ده؟

٤- د مرابحې بيعه کومه بيعه ده؟

ب- د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:

۱. مقايضه بيعه: دا د جنس بيعه ده په جنس باندې. (   )

۲. د توليې بيعه: په خپل سر د يوه شي خرڅولو ته دتوليې بيعه وايي. (   )

۳. دوضيعې بيعه: په معينه ګټه باندې دمال پلورلو ته د وضيعې بيعه وايي. (   )

کورنی دنده

د بيعې اقسام د مبيعې او ثمن په نظر کې نيولو سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۳۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ٥۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاړلسم لوست

خِیَار
(د خیار شرط تعرِیف، او احکام یې)

په بیعه کې د خلکو د ضرورت له مخې ځینې خیارونه رواګرځول شوي دي، چې له دې جملې څخه مهم یې خیار شرط، خیار رویت، او خیار عیب دي، غواړو چې په دې لوست کې خیار شرط وپېژنو.

د خیار شرط تعریف:

په لغت کې: خیار اسم مصدردی چې (خوښولو، ټاکلو او واک لرلو) ته وایي.

په اصطلاح کې: خیارشرط هغه واک او اختیار دی چې یو جانب او یا دواړه لوري یې د یوې معلومې مودې لپاره د بیعې د منلو او یا نه منلو په هکله د ځان لپاره ساتي.

البته خیار شرط هغه وخت ثابتیږي چې دعقد په وخت کې یې ذکر وشي او جانبین پرې اتفاق وکړي.

د رواوالی حکمت یې:

خیار د خلکو د ضرورت او اړتیا له مخې رواشوی دی، څو خلکو ته د فکر او مشورې وخت په لاس ورشي او د ضرر مخه ونیول شي. [32]

د خیار شرط حکم:

په شریعت کې خیار شرط ایښودل جائز دي، او تر هغه د اختیار د خاوند مال د هغه له ملکیت څخه نه خارجیږي اود مقابل لوری په ملک کې نه داخلیږي تر څو خیار شرط شتون ولري. [33]

فعالیت

زده کوونکي دې د خیار دګټو او د مشروعیت په حکمت بحث وکړي.

٣٢- الفقه الإسلامي وآدلته - (ج ٤ / ص ٦٠٣)- العناية شرح الهداية - (٨ / ٤٤٦)

٣٣- درر الحكام في شرح مجلة الاحكام - (ج ١ / ص ٢٠٨)- الفقه الحنفي و ادلته ٢ - ٣٠- العناية - (٨ /

د خيارشرط موده:

د امام ابوحنيفه رحمه الله په نظر بايع او مشتري كولای شي د دريو ورځو، او يا له دريو ورځو څخه كم خيار شرط كيږدي ، خوله درې ورځوڅخه زيات وخت جواز نه لري، او امام ابويوسف، او امام محمد رحمهما الله وايي: كه چيرته يې يوه معلومه موده شرط كړي وي ولو كه هغه له دريو ورځو څخه زياته هم وي جوازلري.

د خيار شرط ساقط كيدل او له منځه تلل:

په لاندې امورو سره خيار شرط ساقطيږي:

۱.كله چې د خيارشرط خاوند خپل اختيار له منځه يوسي، لكه چې ووايي: ما خپل اختيار باطل كړ، بيعه مې قبوله ده او ورباندې راضي يم.

۲.د خيار د خاوند لخوا داسې كړه تر سره كول چې د خيار په له مينځه وړلو او د بيعې په قبلولو دلالت وكړي ، لكه په كور كې اوسيدل، يا د بل ميشته كول، يا د هغه خرڅول.

۳.د ضرورت له مخې د اختيار له منځه تلل، لكه د اختيار د خاوند مړينه.[٣٤]

٤.د خيار د مودې پاې ته رسيدل.

په خيار شرط باندې د بيعې د فسخه كولو شرطونه:

۱.د عقد فسخه كول به د خيارشرط په موده كې وي، ځكه كه په دې موده كې د خيار خاوند عقد فسخه نه كړي پهدې صورت كې عقد لازميږي.

۲.دوهم طرف به د عقد په فسخه كولو باندې خبر وي.[٣٥]

ارزونه

۱. له خيار شرط څخه مطلب څه دی؟

۲. د خيار شرط كله ساقطيږي؟

۳. د خيار شرط موده څومره ده؟

٤. په خيار شرط باندې د بيعې د فسخه كولو شرطونه كوم دي؟

كورنۍ دنده

د خيار شرط په هكله يوه مقاله وليكئ چې له لسو كرښو څخه كمه نه وي.

٣٤- الفقه الإسلامي وآدلته - (٤/٦١٢) بحواله البدائع: ٢٦٧/٥-٢٧٢، المبسوط: ٤٢/١٣-٤٤، فتح القدير: ١١٧- ١٢٥، الدر المختار: ٤/٥٢، ٥٧.

٣٥- الفقه الإسلامي وآدلته - (٤ / ٦١١) بحواله البدائع: ٥/٢٧٣، تبيين الحقائق: ٤/١٨.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوولسم لوست

خیار رؤیت

په تیر لوست کې مو خیارشرط وپیژاند، په دې لوست کې غواړو خیار روىت وپیژنو.

خیار رؤیت:

رؤیت په لغت کې: لیدلو ته وایي.

او په اصطلاح کې: د مال د لیدلو په وخت کې مشتري ته د بیعې د منلو او نه منلو واک ته خیار رؤیت وایي.

البته خیار رؤیت هغه وخت ثابتیږي چې مشتري د اخیستلو په وخت کې مال نه وي لیدلی.

د خیار رؤیت د ثبوت وخت:

مشتري چې مال ویني په همدې وخت کې ورته اختیار ثابتیږي، له هغه څخه مخکې ورته اختیار نه شته، حتی که مشتري مخکې له لیدلو بیعه قبوله کړي بیاهم بیعه نه لازمیږي، او خیارهم نه ساقطیږي.

د خیاررؤیت حکم:

مشتري د مال د لیدلو په وخت کې اختیار لري چې بیعه فسخه کړي او یا یې قبوله کړي.[36]

د خیار رؤیت احکام:

۱.که د خیاررؤیت خاوند هغه شی خرڅ کړي چې لیدلی یې نه دی، نو خپل اختیار له لاسه ورکوي.

۲.څوک چې د خیار رؤیت خاوند وي او مړ شي، خیار یې باطل ګرځي، او ورثو ته یې نه انتقالیږي.[37]

۳.خیار رؤیت معین وخت نه لري، تر هغه پورې په خپل حال پاتې کیږي تر څو چې یې باطلوونکی او د منځه وړونکی سبب پیدا نه شي.

---

۳۶ - تحفة الفقهاء - (ج ۲ / ص ۸۲)

۳۷ - الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۱۸۷)

٤. د وکیل لیدل کټ مټ د مشتري د لیدلو په څېر وي، نوکوم شی چې ویني هغه بیرته نشي گرځولای مگردا چې کوم عیب ولري.

٥. که چاکوم شی پخوا لیدلی وي او بیا یې له څه مودې څخه وروسته واخلي، نوکه هغه شی پخپل حال پاتې و، نو په دې صورت کې خیار ورته نشته، اوکه په هغه شي کې کوم منفي بدلون راغلی و په دې صورت کې، د اخیستلو یا نه اخیستلو اختیار لري.[۳۸]

فعالیت

د خیار رؤیت گټې په انفرادي او یاگروپي توگه بیان کړئ.

ارزونه

۱. خیار رؤیت څه ته ویل کیږي؟

۲. خیار رؤیت کله ثابتیږي؟

۳. د خیار رؤیت حکم څه دی؟

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱. د خیار رؤیت خاوند چې مړ شي خیار یې باطلیږي. ( )

۲. خیار رؤیت موقت ندی، او تر هغه پورې په خپل حال پاتې کیږي چې باطلوونکی یې نه وي پیداشوی. ( )

۳. د وکیل لیدل د مشتري د لیدلو په څېر نه دي. ( )

کورنۍ دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳۸ - العنایة شرح الهدایة - (ج ۹ / ص ٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خيارعيب

له خيار شرط، اوخيار رؤيت د پېژندلو څخه وروسته غواړو په دې لوست کې خيارعيب وپيژنو.

دخيارعيب تعريف:

دمشتري (اخيستونکي) هغه خيار ته ويل کېږي چې له املهٔ يې عيبجن مال (مبيع) بېرته بايع (د مال خرڅوونکي) ته ردکولای شي.[39]

د مشروعيت حکمت يې:

بايع او مشتري يو پر بل دا حق لري، چې يو بل ته سالم او له عيب څخه پاک مال ورکړي، اوکه يو بل ته عيب جن شی ورکړي نو شريعت ورته ددې اختيار ورکوي چې مال يې بيرته ور رد کړي، ترڅو د ده څخه ضرر دفع شي او داسې څه وربانديې لازم نه شي چې هغه ته پکې تاوان وي.[40]

د عيب پټول:

په حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي: (مسلمان د مسلمان ورور دی، اومسلمان ته دا روا نه ده چې پخپل ورور با ندې عيبجن شی وپلوري، مگر دا چې د هغه عيب ورپه گوته کړي).

او فرمايي: (که بايع او مشتري په بيعه کې صداقت وکړي او حقيقت بيان کړي؛ پدې بيعه کې به يې برکت واچول شي، اوکه دروغ ووايي او عيب يې پټ کړي نو د بيعې برکت به يې له منځه ولاړ شي).[41]

د خيار عيب حکم:

د متعاقدينو هر يو اړخ چې په مبيعه يا ثمنو کې په عيب خبر شي کولای شي چې هغه شی بيرته رد کړي.

د خيار عيب د ثبوت شرطونه:

۱. عيب بايد مخکې له عقد څخه موجود وي. که چېرې عيب له تسليمولو اوسپارلو څخه وروسته، له مشتري سره پيداشي، په دې صورت کې د خيارعيب واک نه لري.

۲. دهغه عيب په هکله مشتري اويا بايع ته د خيار عيب واک ورکول کيږي چې د عقد اوقبض په وخت کې په هغه عيب خبر نه وي، اوکه چيرې د عقد او يا قبض په وخت کې وربانديې خبروي نو بيا ورته خيار نه شته. ځکه په هغه وخت کې دی دلالتاً وربانديې راضي و.

۳. مشتري بايد د عقد پروخت کې له عيبونو څخه ابرا نه وي کړي، خو که چيرې يې دعيب سره مبيعه قبوله کړې وه بيا مشتري ته خيار نه شته، ځکه چې په دې حالت کې دی پخپله خپل حق له منځه وړی دی.[42]

---

۳۹ - البحر الرائق شرح كنز الدقائق - (ج ١٥ / ص ٣٩٨)

٤٠ - العناية شرح الهداية.

٤١ - تبيين الحقائق - (ج ١٠ / ص ٣٦٥)- رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ- والحاكم والطبراني وآحمد .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خیارعیب احکام:

۱.که چیرې مشتري په بیعه کې له عیب څخه خبر شي نودی اختیارلري:

که غواړي مبیعه واخلي نو په ټولو ثمنو (یاد شوي قیمت) به یې اخلي، د عیب په صورت کې مبیعه ردکولای هم شي، خو دا حق نلري چې مبیعه وساتي او د عیب په مقابل کې د بایع څخه تاوان وغواړي، مګر دا چې مقابل لوری یې ورسره ومني.[43]

۲.که چیرته مبیعه د مشتري په لاس کې عیبجنه شي، او بیا وروسته په هغه عیب هم خبر شي چې له بایع سره د موجودیت په وخت کې وو، نو مشتري دا حق لري چې له بایع څخه د عیب د نقصان غوښتنه وکړي، اومال دې بېرته نه ورکوي، مګر دا چې بایع له عیب سره په بیرته ردولو راضي وي.

فعالیت

شاکر له ذبیح الله څخه یو موټر واخیست او د دې موټر ماشین په هره اونی کې یو لیتر موبلایل کموي، نو شاکر دعوه کوي چې دا عیب دی او ذبیح الله منکر دی نو د دې مسئلې حل څه دی؟

ارزونه

آ-لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱.خیارعیب تعریف کړئ.

۲.د مشروعیت حکمت یې څه دی؟

۳.څه شی عیب بلل کیږي؟

٤.د خیارعیب د ثبوت شرطونه کوم دي؟

ب-د صحیح جملو په وړاندې دا (√) نښه او د غلطو جملو په وړاندې دا (X) کېږدئ:

۱.کله چې مشتري په اخیستل شوي مال کې عیب پیدا کړي، اختیار لري، که خوښه یې وه د ټولو پیسو په مقابل کې یې دې قبول کړي او که خوښه یې نه وه بېرته دې یې رد کړي، خو د ساتلو سره د نقصان د غوښتلو حق نه لري. (   ).

۲.که مال د مشتري په لاس کې عیبجن شي او بیا وروسته خبر شي چې په هغه کې د بایع په وړاندې بل عیب هم موجود و، مشتري کولای شي چې مال بېرته رد کړي. ( )

کورنۍ دنده

د خیار عیب په هکله یوه مقاله ولیکئ.

۴۲ - الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ٤ / ص ٦١٥)

٤٣ - العنایة شرح الهدایة - (ج ۹ / ص ۲۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

منعه شوې بيعې
(باطله بيعه)

وروسته له دې چې صحيحې او روا بيعې مو وپېژندلې، غواړو منعه شوې او ناروا بيعې هم وپېژنو، **ناروابيعې په درې ډوله دي**: باطله بيعه، فاسده بيعه او مکروه بيعه.

د باطلې بيعې تعريف:

په لغت کې باطل: د حق ضد ته وايي.[٤٤]

په اصطلاح کې باطله بيعه: هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې د انعقاد په کوم شرط کې يې خلل وي، لکه د ليوني او يا د واړه ماشوم بيعه، او يا دا چې مبيعه مال نه وي، لکه دخنزير د غوښې پلورل.[٤٥]

حکم يې:

په دې بيعه باندې ملکيت نه ثابتيږي. که مشتري (اخيستونکی) مبيعه يې قبض کړې وي او يا يې نه وي قبض کړې.[٤٦]

د باطلې بيعې د احکامو توضيح:

• هرهغه شی چې د بيعې په رکن کې خلل رامنځ ته کړي هغه باطلوونکی دی لکه په اوسنۍ زمانه کې د انسان خرڅول.[٤٧]

• د هغه شي خرڅول چې مال نه وي او مبيعه يې وګرځوي، دا بيعه باطله ده، ځکه چې دلته د بيعې رکن نشته چې هغه په مال باندې د مال بدلول دي.

• په پيسو باندې د غيرمتقوم مال لکه د خنزير او شرابو اخيستل باطله بيعه ده، ځکه مقصد په بيعه کې د مبيعې ذات دی چې په هغې باندې نفعه اخيستل کيږي.[٤٨]

• د لا مالکه شي پلورل باطله بيعه ده، لکه د بحر په اوبوکې د ماهي پلورل، اويا لکه په هوا کې د مرغه پلورل.[٤٩]

٤٤ - البحر الرائق (ج١٦/ ص٣٠) تبيين الحقائق (١٠/ ص٤٢٣). مختار الصحاح - (١ / ٧٣)
٤٥- درر الحكام في شرح مجلة الاحكام - (ج ١ / ص ٢٠١) - تبيين الحقائق (١١/ ص٥٦).
٤٦- مجلة الاحكام ٧٣. رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٢٤١)
٤٧ - درر الحكام - (ج ٦ / ص ٢٤٩)- العناية شرح الهداية - (ج ٩ / ص ٩٠). البحر الرائق ٢١\١٦)
٤٨-هداية : ٥٣\١٣- مجمع الانهر - (ج ٥ / ص ٢٤٣). رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٢٢٧)
٤٩- مجمع الانهر في شرح ملتقى الابحر - (ج ٥ / ص ٢٤١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. باطله بیعه تعریف کړئ.

۲. د باطلې بیعې حکم څه دی؟

۳. د باطلې بیعې درې حکمونه بیان کړئ؟

کورنی دنده

د باطلې بیعې په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست

ښکاره بلنه

د ښکاره بلنې پیل:

کله چې د مسلمانانو شمېر دې اندازې ته ورسېده چې د مشرکانو د مقابلې توان یې پیدا کړ او له بلې خوا د مکې مشرکانو د اسلام د مقدس دین او مسلمانانو په هکله ډول ډول خبرې اورېدلې او ځینې مسلمانان د خپل دین په خاطر زورېدل؛ نو له دې امله د بعثت په څلورم کال اسلام ته بلنه په ښکاره بڼه پیل شوه او لاندې آیت نازل شو.

((وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِينَ)) الشعراء ۲۱٤

ژباړه: او خپل نږدې خپلوان (د الله ﷻ له عذابه څخه) وویروه.

د خپلوانو بلنه:

کله چې پورتنی آیت نازل شو، نو پېغمبر ﷺ خپل قوم (بني هاشم) راوبلل او وروسته له حمد او ثنا څخه یې هغوی ته وفرمایل:

((د یو قوم لارښوونکی هېڅکله هم خپل قوم ته دروغ نه وایي، قسم په الله ﷻ چې زه تاسو او نورو خلکو ته رالېږل شوی یم، قسم په الله ﷻ چې تاسې به داسې مړه شئ، لکه څنګه چې مو خوب وړي او داسې به راژوندي شئ، لکه څنګه د خوب څخه راپورته کېږئ. بیا به د خپلو کړو پوښتنه در څخه کېږي، یا به تل پاتې جنت ته ځئ او یا به دوزخ ته)).

په دې مهال ابوطالب وویل: موږ په ډېره مېرانه ستا ملاتړ کوو، ستا لارښوونې او نصیحتونه منو ستا د خبرو تصدیق کوو، دلته د قوم ټول مشران راټول شوي دي چې زه هم یو له هغو څخه یم او تر ټولو زیاتې مې ستا خبرې خوښېږي، نو په کومه لاره چې مامور شوی یې پر هغې ولاړ شه، قسم پر خدای ﷻ ترڅو چې زه ژوندی یم له تا څخه به ساتنه او دفاع کوم، خو هېڅکله هم له خپل پلرني

(c) ketabton.com: The Digital Library

دین څخه زړه نه شم صبرولی.

ابولهب وویل: قسم په خدایﷻ چې دا د شرم کار دی، مخکې له دې چې نور یې مخه ونیسي، تاسو د هغه مخنیوی وکړئ.

ابو طالب وویل: قسم په خدایﷻ ترڅو چې ژوندی یم له هغه څخه به دفاع کوم.

د صفا غونډۍ پرسر:

کله چې رسول اللهﷺ د ابو طالب له ملاتړ څخه ډاډه شو، نو بله ورځ د صفا غونډۍ پرسر وختوت او په لوړ آواز یې نارې کړې: ای خلکو! پاځېږئ راوېښ شئ او ځان د دښمن څخه وژغورئ! لکه څرنګه چې قریش د داسې غږ په اورېدو سره راټولېدل، دلته هم ټول یو ځای راغونډ شول.

رسول اللهﷺ دوی ته وفرمایل: که چېرې زه تاسو ته ووایم چې د مکې د غرونو تر شا یو لوی لښکر راغونډ شوی دی او غواړي چې پر تاسو یرغل وکړي، نو تاسې به زما خبره ومنئ؟

هغوی وویل: هو! موږ تر اوسه له تا څخه پرته له ریښتیا بل څه ندي اورېدلي، رسول الله(ص) وفرمایل: همدارنګه زه تاسې له یو یقیني راتلونکي عذابه وېروم. خپل ځان د دوزخ له اوره وژغورئ.

بیا یې وفرمایل: ای بني کعبو! ای بني مره ؤ! ای بني عبدالمطلبو! تر دې چې د خپلې لور فاطمې نوم یې هم واخیست او هغوی ته یې وویل: په ایمان راوړلو سره ځان د دوزخ له اوره وژغورئ، زه ستاسو لپاره هېڅ کولای نه شم، مګر دا چې په دنیا کې تاسو سره خپلوي ولرم او ښېګڼه درسره وکړم، خو په آخرت کې زه ستاسو هېڅ مرسته نه شم کولی.

د ابولهب غبرګون:

پر دغه مهال ابو لهب رسول اللهﷺ ته وویل: برباد او تباه شې، **آیا** تا موږ د دې لپاره راټول کړي یو؟ نو بیا دا آیت ((تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ١ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ٢)) چې د ابو لهب پر دایمي هلاکت او تباهۍ څرګنده دلیل و نازل شو.

فعالیت

له خپلوانو څخه د بلنې د پیل حکمت څه و؟ څرګند یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامي دعوت سره د قريشو دښمني:

قريشو له دې وېرې چې پلرنی دود، دستور او معتقدات يې له منځه ولاړ نشي او د بت پرستی د دين مشري او ګټې يې له لاسه ونه وځي، لدې امله يې په مخالفت او ډېر سخت غبرګون لاس پورې کړ.

د دې لوست ګټې:

۱_ د اسلامي دعوت اصلاحي کړنلارې بايد د وخت د شرايطو او حالاتو سره سمون ولري.

۲_ د هرې اصلاحي کړنلارې د پلي کولو لپاره د مرستندويو او پلويانو شتون اړين دی.

۳_ د اصلاحي کړنلارو د پلي کولو په وړاندې د ځينو مغرضينو مخالفت بايد د مايوسی او پښېمانی

ارزونه

الف: لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ رسول الله ﷺ د انذار آيت له نازلېدو وروسته تر هرڅه دمخه څه وکړل؟

۲_ د صفا غونډۍ پرسر قريشو ته د رسول الله ﷺ د ويناوو مفهوم په لنډ ډول بيان کړئ.

۳_ اسلامي دعوت سره د قريشو د مشرانو د دښمنی لامل څه و؟ څرګند يې کړئ.

ب: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ وروسته د ((وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِينَ)) آيت له نازلېدو څخه پيغمبر ﷺ خپلوان راټول کړل او هغوی يې په ټولنيزه توګه اسلام ته راوبلل. (   )

۲_ پيغمبر ﷺ د صفا غونډۍ پرسر د قريشو مختلف قبايل اسلام ته راوبلل. (   )

۳_ د هجرت په څلورم کال اسلام ته بلنه په ښکاره ډول پيل شوه. (   )

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په لنډ ډول د يوې مقالې په ترڅ کې وليکئ او مناسب عنوان ورته وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوویشتم لوست

د حق دعوت له اورېدو څخه د مکې مکرمې د زایرینو منع کول

د دعوت له ښکاره کېدو څخه ډېر زیاته موده نه وه تېره شوې چې قریش د یوې بلې غمیزې سره مخامخ کېدونکي وو او هغه مکې مکرمې ته د زایرینو د راتګ مراسم وو، هغوی پوهېدل چې دغه زایرین د جزیرة العرب له مختلفو سیمو څخه مکې مکرمې ته راځي او رسول اللهﷺ به اورمرو د هغوی سره کتنه کوي. د هغوی غوږونو ته به د اسلامي دعوت خبرې رسېږي، نو مخکې له دې چې هغوی د محمدﷺ له خبرو متاثره شي، لازمه ده چې داسې احتیاطي تدابیر ونیول شي، ترڅو د دې کار مخنیوی پرې وشي.

د ولید بن مغیره سره مشوره:

د دې خبرې لپاره ټول ولید بن مغیره ته د مشورې لپاره ورغلل. ولید وویل: د محمدﷺ په هکله باید په یوه خبره راغونډ شو او بېلې بېلې خبرې ونکړو، ټولو وویل:

ته ښه وایې:

ولید وویل: تاسې خپل نظر وړاندې کړئ، زه به یې واورم.

هغوی وویل: موږ وایو چې محمدﷺ کوډګر دی.

ولید وویل: قسم په اللهﷺ چې هغه کوډګر نه دی، موږ کوډګران لیدلي دي، دی هغو ته ورته والی نه لري.

قریشو وویل: موږ به ووایو چې لېونی دی.

ولید وویل: هغه لېونی نه دی، موږ لېوانیان لیدلي دي، لېونتوب پېژنو، نه بې خوده دی او نه بې واکه، او نه بې ځایه خبرې کوي.

هغوی وویل: و به وایو چې شاعر دی.

ولید وویل: شاعر هم نه دی، موږ شعر او د شعر ټول ډولونه پېژنو، د ده خبرې هېڅکله هم شعر ته

ورته نه دي.
هغوی وویل: موږ په دا ووایو چې ساحر دی.
ولید وویل: نه، هغه ساحر هم نه دی، موږ ساحران لیدلي دي، د هغه کړنې او حرکات د ساحرانو په څېر نه دي.

د قریشو اتفاق پر دې چې محمدﷺ ته ساحر ووايي:

قریشو وویل: نو څه ووایو؟
ولید وویل: قسم په اللهﷻ چې د ده خبرې ډېرې خوږې، ربښتیني، ژورې او څانګې یې مېوه لرونکي دي، تاسې چې د ده په هکله څه وایئ له ډاګه بریښي چې خبره مو غلطه ده.
یوازې یوه خبره د ده په هکله ویلی شو او هغه دا چې ووایو: هغه ساحر دی.
داسې یو سحر یې له ځان سره راوړی دی چې پلار له زویه، ورور له وروره، مېړه له ښځې او سړی له خپلوانو څخه جلا کوي او یو د بل دښمن ګرځوي، د ټولو دا خبره خوښه شوه او سره خپاره شول.

ولید بن مغیره د وحې په هنداره کې:

د ولید بن مغیره په هکله د مدثر سورت څو آیتونه نازل شول چې د ده کړنې په کې ذکر شوې دي.
الله تعالی فرمایي: ((إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ١٨ فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ١٩ ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ٢٠ ثُمَّ نَظَرَ ٢١ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ٢٢ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ٢٣ فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلاَّ سِحْرٌ يُؤْثَرُ ٢٤))
ژباړه: هغه فکر وکړ اندازه یې ولګوله (چې څه طعنه ورکړي) په دې اندازه لګولو دې دی تباه شي، بیا ښه ځیر شو، بیا یې تندی تریو او خوله یې کږه کړه، بیا یې شا کړه او لویي یې وکړه او ویې ویل: دا قرآن هغه اغېزمن جادو او سحر دی چې له خورا پخوا زمانو څخه پاتې دی.[1]

د قریشو د دسیسې پلې کول:

د دې لپاره چې قریش خپله دسیسه او توطئه په سمه توګه پلې کړي، نو زیات شمېر خلک یې وټاکل، ترڅو د کعبې شریفې زایرین پر محمدﷺ باندې بدګومانه کړي چې د دې کار د پرمخ بیولو زیات مسؤولیت د ابولهب پر غاړه و.

د ابولهب دریځ:

کله به چې رسول اللهﷺ د دعوت لپاره د زایرینو خیمو، تم ځایونو او د سیمې بازارونو ته ورتلو، ابولهب به د ده ترشا خلکو ته ویل: د محمدﷺ خبرې ونه منئ، هغه خپل پلرنی دین پریښی دی او دروغ وایي.

۱- دا فقره په آزموینه کې شامله نه ده، یواځې د زده کوونکو د علمي زېرمې لپاره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جزیرة العرب کې د بعثت د خبر خپرېدل:

د قریشو ظالمانه هڅو هغوی ته هېڅ ګټه ونه رسوله الله ﷺ د دعوت کار تر هغه ځایه ورساوه چې قریشو یې تصور هم نه کاوه، هغه دا چې ټول زایرین د رسول الله ﷺ د دعوت او بلنې څخه خبر شول او د هغوی په ستنېدو سره د بعثت خبر په جزیرة العرب کې خپور شو.

د لوست ګټې:

۱. د حق دعوت منکران پدې هڅه کې و، ترڅو نورو ته د حق اواز د رسېدو مخنیوی وکړي.

۲. د خپل توان په اندازه د حق دعوت د رسولو لپاره هڅه او هاند او په دې لاره کې د هر ډول ممکن فرصت څخه استفاده کول.

۳. د منکرینو د دسایسو سره سره، د حق دعوت بیا هم پر مخ ځي او خپله لاره پرانیزي.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ د مکې مکرمې زایرینو ته د حق دعوت د رسېدو د مخنیوي لپاره قریشو څه تدابیر ونیول؟

۲ـ د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.

۳ـ ولید بن مغیره قریشو ته څه مشوره ورکړه؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ قریش د مشورې لپاره (   ) ته ورغلل.

۲ـ د قریشو غوټه شوې خبره دا وه چې ووایي (   ) دی.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ قریش د مشورې لپاره ابوجهل ته ورغلل. (   )

۲ـ د رسول الله ﷺ د بعثت خبر د مکې مکرمې د زایرینو په مرسته جزیرة العرب کې خپور شو. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست د مطالبو په هکله په خپل تعبیر او خپلې ژبه یوه لنډه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

د مخالفینو لخوا د دعوت د خپرېدو مخنیوی

د دعوت د مخنیوي لپاره د قریشو نورې دسیسې:

کله چې قریش په دې خبره پوه شول چې محمدﷺ له خپل دعوت څخه نشو ګرځولی، نو یوځل بیا اندېښمن شول او د اسلامي دعوت د مخنیوي لپاره یې لاندینۍ دسیسې وکارولې.

۱ـ ملنډې، ټوکې کول، سپک او دروغجن ګڼل: مشرکینو په دې توګه د مسلمانانو د سپکاوي او د دوی د معنویاتو د ضعیفولو هڅه کوله او پیغمبرﷺ ته به یې سپکې سپورې ویلې کله به یې لېونی او کله به یې دروغجن او جادوګر باله.

۲ـ د رسول اللهﷺ د لاربنوونو په هکله بدګماني او شکونه پیدا کول (ایجابول) او د خلکو په وړاندې یې بې اغېزه ښکاره کول.

۳ـ قرآن کریم به یې زړو کیسو ته ورته او مشابه ګاڼه.

د مشرکینو یوه بله هڅه:

مشرکانو د دعوت د مخنیوي لپاره ډېرې هلې ځلې وکړې چې د دغو هلو ځلو څخه یو هم رسول اللهﷺ ته د قریشو د استازي عتبه بن ربیعه وړاندیز و، عتبه رسول اللهﷺ ته د ډېر مال، د قریشو د مشرۍ او د هر ډول دنیوي غوښتنو د بشپړولو وړاندیز وکړ، خو رسول اللهﷺ د هغه په ځواب کې وویل: زه د دې لپاره نه یم رالېږل شوی چې ستاسو مالونه واخلم او یا پرتاسو مشري وکړم، بلکې زه الله تعالی ستاسو لپاره رسول رالېږلی یم، پر ما د الله ﷻ کتاب نازل شوی دی او ماته امر شوی دی چې تاسو ته د جنت زیری درکوونکی او له دوزخ نه وېرونکی اوسم.

د دې لوست ګټې:

۱.کله چې یو بلونکی (داعي) سپېڅلی وي، هېڅ ډول تورونه او افتراګانې نشي کولی د هغه د دعوت مخه ونیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ .که چېرې مسلمانان د دعوت په لاره کې د ستونزو سره مخ شي، نو لازمه ده چې ثبات او استقامت ولري او په صبر او حکمت سره د ټولنې د اصلاح لپاره هڅه وکړي.

۳ .د ټولنې اصلاح د اسلام د مبین دین د لارښوونو په پلي کولو سره د دنیا د هر مال او متاع څخه لوړ او غوره کار دی او دا نه ښايي چې د دنیوي امتیازاتو لپاره له هغې تنازل وشي.

ارزونه

۱ـ قریشو د رسول الله ﷺ په وړاندې له نورو کومو دسایسو کار واخیست؟

۲ـ عتبه بن ربیعه رسول الله ﷺ ته د څه وړاندیز وکړ؟

۳ـ رسول الله ﷺ د عتبه بن ربیعه وړاندیز ته څرنګه ځواب ورکړ؟

٤ـ د دې لوست ګټې په لنډ ډول بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توګه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دري ويشتم لوست

ابوطالب ته د قريشو د پلاوي ليږل

قريشو په ډېر جديت سره د دعوت د مخنيوي لپاره هڅه کوله، خو په دې نه پوهېدل چې د داسې ستر شخصيت په وړاندې کوم چې ابوطالب ته ډېر گران او عزتمن و څه تدابير ونيسي.
وروسته له ډېر فکر او مشورې دې پايلې ته ورسېدل، چې ابوطالب ته ورشي او د هغه په مرسته د حضرت محمدﷺ د دعوت مخه ونيسي.

ابوطالب ته د قريشو پلاوی:

څرنگه چې ابوطالب د قوم سپين ږيری و، له دې امله يې په قوم کې ډېر عزت او لوړ مقام درلود او خبرې يې منل کېدلې، له بلې خوا هغه د رسول اللهﷺ ملاتړ، حمايت او پلوي کوله، نو د دې لپاره چې قريش په داخلي اختلافاتو کې ښکېل نشي ابو طالب ته ورغلل، ترڅو د دعوت د مخنيوي لپاره د هغه قناعت او رضا حاصله کړي او د قريشو او محمدﷺ ترمنځ داسې يو تړون لاسليک کړي چې د هغه پر بنسټ محمدﷺ د خلکو له دعوت څخه لاس واخلي او په مقابل کې يې چې هر امتياز غواړي هغه ته به ورکړل شي.
ابوطالب خپل وراره محمدﷺ راوغوښت او هغه ته يې وويل: گرانه وراره!
دوی ستا د قوم مشران دي او د دې لپاره راغلي، ترڅو تاسو ته ژمنه درکړي او له تاسو ژمنه واخلي.

ابوطالب ته د رسول اللهﷺ وړانديز:

کله چې رسول اللهﷺ د خپل تره څخه د مشرکينو غوښتنې واورېدلې، نو هغه ته يې وويل: زه دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

يواځې يوې کلمې ته رابولم، که دوی ومنله نو خدای تعالٰی به دوی ته په دواړو جهانونو کې عزت او سرلوړي ور په برخه کړي.

ابو جهل په دې خبره خوشحاله شو چې د يوې کلمې په ويلو به ټولو امتيازاتو خاوند شي.

ابوطالب وويل: هغه کلمه څه ده؟ پيغمبرﷺ وفرمايل: تاسو د (لا اله الا الله) کلمه ووايئ. د دې خبرې په اورېدو سره د قريشو مشران مايوسه او نااميده شول او ويې ويل:

په اللهﷻ سوګند چې دی به هېڅکله هم ستاسو غوښتنې ونه مني.

په بل روايت کې راغلي دي کله چې رسول اللهﷺ د ابوطالب خبرې واورېدلې، نو په دې فکر شو چې شايد تره يې د ده له ملاتړ څخه لاس اخيستلی دی، نو خپل تره ته يې داسې وويل: ګرانه کاکا! قسم په خدایﷻ دی که چېرې دوی لمر په ښي لاس او سپوږمی په کيڼ لاس کې راته کېږدي (يعنې د ځمکې او د هغې د چاپېريا ل واک او اختيار راکړي) او له ما نه وغواړي چې د توحيد دعوت پرېږدم، نو زه به هېڅکله رادعوت پرې نږدم او تر هغه به دوام ورکړم چې يا زه بريمن او يا په دې لار کې شهيد شم.

ابو طالب د دې خبرې په اورېدو سره هغه ته د مرستې او ملاتړ ډاډ ورکړ او ورته يې وويل: قسم په خدایﷻ هېڅکله به دې هيچا ته ونه سپارم.

د لوست ټکي:

۱. د اسلام د مقدس دين متابعت او هغه ته بلنه، د دنيا له ټولو امتيازاتو څخه غوره ده، مسلمان لره دا نه ښايي چې د دنيوي امتيازاتو لپاره ورڅخه تنازل وکړي.

۲. ابوطالب د قريشو له خوا ټول تکاليف وزغمل، خو د رسول اللهﷺ له ملاتړ څخه لاس په سر نه شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

الف: ابوطالب ته د قریشو د پلاوي د لېږلو کیسه په لنډ ډول بیان کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ قریش دې پایلې ته ورسېدل چې (   ) ته ورشي.

۲ـ که چېرې دوی (   ) په ښي لاس او (   ) په کیڼ لاس راته کېږدي.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ د قریشو یوه ډله ابوجهل ته ورغله. (   )

۲ـ ابوطالب محمدﷺ ته وویل: قسم په خدایﷻ هېڅکله به دې هیچا ته ونه سپارم. (   )

کورنۍ دنده

د دې درس مطالب د یوې لنډې مقالې په ترځ کې په خپلې ژبې او تعبیر ولیکئ او یو مناسب عنوان ورکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورویشتم لوست

د حبشې په لور هجرت

وروسته له دې چې حضرت محمدﷺ د بعثت په څلورم کال په ښکاره ډول بلنه پیل کړه، د قریشو ظلم او تېری هم پر مسلمانانو پیل شو.
د قریشو دغه ظلم او تېری د پنځم کال تر نیمایي خپلې لوړې پوړۍ ته ورسېد او مکه مکرمه پر مسلمانانو تنګه شوه او د دې ستونزو څخه دخلاصون په لټه کې شول.
حضرت محمدﷺ ته دا معلومه وه چې د حبشې پاچا (نجاشي) یو ډېر عادل سړی دی، نو مسلمانانو ته یې د دین د ژغورلو په هیله د حبشې په لور د هجرت امر وکړ.

د حبشې په لور د مسلمانانو لومړنی هجرت:

د نبوت په پنځم کال د رجب په میاشت کې د مسلمانانو لومړنۍ ډله چې له دولسو سړیو او څلورو ښځو څخه جوړه شوې وه د حضرت عثمان بن عفانؓ په مشرۍ د رسول اللهﷺ د لور بي بي رقیه رضی الله عنها په ګډون حبشې ته روانه شوه.

د دې لپاره چې قریش یې مخه ونه نیسي دا کاروان د شپې له لورې د شعیبه د بندرګاه په لور روان شو، هلته دوې سوداګریزې کښتۍ ولاړې وې چې دوی یې سپاره کړل او د حبشې په لور روانې شوې.
قریش ډېر ژر د مسلمانانو د دې کار څخه خبر شول او د دوی د راګرځولو لپاره یې بندرګاه ته خپل کسان ولېږل، خو د مسلمانانو ډله د دوی له رسېدو دمخه له هغه ځایه وتلې وه چې په دې توګه د مسلمانانو دغه ډله د مشرکانو له ظلم او تېري څخه په امان شوه.

فعالیت

په دغې ډلې کې د حضرت محمدﷺ د نیږدې خپلوانو څخه څوك و؟ نومونه یې واخلئ.

د قریشو د مشرانو د مسلمانېدلو خبر:

د حبشې مهاجرینو ته دا خبر ورسېد چې د مسلمانانو او قریشو تر منځ تاوتریخوالی کم شوی دی او هغه داسې چې د قریشو مشرانو په حرم کې د نجم سورت د څو آیتونو له اورېدو وروسته د مسلمانانو سره یو ځای سجده وکړه او داسې حالات رامنځ ته شوي چې د قریشو مشرکان مسلمانان نه ازاروي، نو له دې امله هغوی د بېرته راتګ نیت وکړ او د مکې په لور راروان شول، کله چې مکې مکرمې ته د یوې ورځې مزل په واټن نژدې شول، نو پوه شول چې خبره هسې نه ده او د قریشو ظلمونه د پخوا په څېر دوام لري، نو زیات شمېر مهاجرین بېرته حبشې ته ولاړل او یواځې څو تنه یې په پټه مکې مکرمې ته ننوتل.

د حبشې په لور د مسلمانانو دویم هجرت:

د حبشې د مهاجرینو د بېرته راتګ وروسته د قریشو ظلم او تېری نور هم زیات شو، نو له دې امله رسول اللهﷺ نورو مسلمانانو ته هم اجازه ورکړه، ترڅو په پټه د دویم ځل لپاره حبشې ته هجرت وکړي.

د مسلمانانو شمېر دا ځلې (۱۰۲) تنه و چې (۸۳) تنه یې سړي او (۱۹) تنه یې ښځې وې، د دې ډلې مشري جعفر بن ابي طالبؓ کوله.

د لوست ګټې:

۱. هجرت کول د پېغمبرﷺ د سنتو څخه دی چې د مسلمانانو لپاره مشروع ګرځېدلی دی، ترڅو د ظالمانو د ظلم او تېري څخه په امن شي او وکولای شي خپل دیني شعایر پرته له کوم ډار او خوف څخه ترسره کړي.

۲. د الله ﷻ په لار کې هجرت کول او له ایمان او عقیدې څخه حفاظت د بشري تاریخ په اوږدو کې د لویو تحولاتو لامل شوی دی.

۳. مسلمان لره ښایي چې په بې بنیاده خبرو، اوازو او شایعاتو ونه غولېږي او خپل معلومات او پوهه د موثقو منابعو څخه ترلاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤ . مسلمان باید تل د صبر او زغم په ګاڼه سمبال وي او په ځانګړي ډول کله چې حالات خراب او کړکېچن وي.

ارزونه

۱ . حبشې ته د مسلمانانو د لومړني او دویم هجرت لنډه یادونه وکړئ.
۲ . د حبشې په دواړو هجرتونو کې د مهاجرینو شمېر وښایاست.
۳ . د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه ویشتم لوست

د حبشې د مهاجرینو پرخلاف د قریشو دسیسه

حبشې ته د استازو لېږل:

دا چې مهاجرین هوسا ټاټوبی ولري، ترڅو د هغوی ځان، مال او دین په امن وي، دا کار د قریشو د مشرکانو لپاره د زغم وړ نه و، نو له دې امله یې عمرو بن العاص او عبدالله بن ربیعه چې هوښیاره او کار پوهه کسان وو، د خورا غوره او قیمتي ډالیو سره نجاشي ته ولېږل، دواړو استازو قیمتي ډالۍ دربار ته نېږدې سردارانو ته ورکړې او هغه دلایل یې هم ورته وویل چې د هغو له مخې مسلمانان باید د حبشې څخه وشړل شي، د دربار سرداران په یوه خوله شول چې نجاشي به د مهاجرینو په ویستلو رضا کړي، دوی ټول د نجاشي دربار ته ولاړل او خپلې ډالۍ یې وړاندې کړې او نجاشي ته یې وویل:

زموږ څو تنه ناپوهه ځوانان ستاسې پاچایی ته په پټه راغلي دي، دوی خپل دین پرېښی دی او ستاسو دین یې هم نه دی منلی، نوی دین یې جوړ کړی دی چې نه یې موږ پېژنو او نه یې هم تاسې، موږ د قوم مشرانو تاسو ته رالېږلي یو، ترڅو تاسې زموږ فراریان موږ ته وسپارئ.

د درباریانو سپارښتنه:

د دربار سردارانو وویل: د پاچا سر دې سلامت وي، دا استازي رېښتیا وایي، سړي یې وروسپارئ چې له ځان سره یې بوځي، خو نجاشي وویل:

دا موضوع باید ښه وڅېړل شي او د دواړو اړخونو دلایل واورېدل شي. مسلمانان یې خپل دربار ته راوغوښتل او د هغوی څخه یې پوښتنه وکړه: دا کوم دین دی چې د خپل قوم څخه پرې جلا شوي یاست؟ نه مو زموږ دین منلی او نه د نړۍ کوم بل دین؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمانانو وياند:

د مسلمانانو وياند جعفر بن ابي طالب وويل:

قدرمنه پاچا! موږ ناپوهه وو د بتانو عبادت مو کاوه او مرداري مو خوړه، زنا موږ کې ډېره وه، خپلوي مونه پاللې، ګاونډي مو ربړول او زموږ زورور په کمزوري تېری کاوه، موږ دغه ناوړه عادات درلودل چې پاک الله تعالی زموږ له منځ څخه خپل استازی غوره کړ، نسب يې موږ ته معلوم دی، په رېښتينولۍ، امانتدارۍ او نورو ښو اخلاقو سره زموږ په منځ کې مشهور دی، موږ ته يې د يو الله ﷻ د عبادت بلنه راکړه، او د هغو بتانو او کاڼو له عبادت څخه يې منع کړو د کومو چې زموږ پلرونو عبادت کاوه، موږ ته يې لارښوونه وکړه چې تل بايد رېښتيا ووايو، امانت پوره ورکړو، خپلوي وپالو، له ګاونډيانو سره ښه ژوند وکړو، له ناروا او وينو توييولو څخه لاس واخلو، موږ يې له زنا کولو، دروغو ويلو، د يتيم د مال له خوړلو او په پاک لمنو ښځو د تور لګولو څخه منع کړو.

موږ ته يې امر وکړ چې د يو الله ﷻ عبادت وکړو، هېڅ شی ورسره شريک او سيال ونه ګڼو، حلال يې حلال او حرام يې حرام وګڼو، نو زموږ قوم له موږ سره په همدې خبرو دښمن شو او موږ يې سخت وربړلو، ترڅو موږ اسلام پرېږدو او بېرته د بتانو عبادت پيل کړو او هغه ناروا کارونه وکړو چې وړاندې مو کول، کله چې دوی پر موږ ظلم او تېری پيل کړ او ځمکه يې راباندې تنګه کړه، نو ستا پاچايۍ ته مو هجرت وکړ او له ټولو خلکو څخه مو تاسې غوره وګڼلې او ستاسو په ګاونډ کې موږ ته ژوند ښه ښکاره شو، اوس هيله لرو ترڅو ستاسو په خوا کې پر موږ ظلم ونشي.

فعاليت

د زده کوونکو څخه دې يو تن د جعفر ﷺ د وينا مهم ټکي په خپلو الفاظو ووايي.

د نجاشي غبرګون:

نجاشي وويل: آيا هغه څه چې ستاسو پيغمبر راوړي له ځانه سره لرئ؟

جعفر ﷺ ځواب ورکړ: هو! بيا يې د قرآن عظيم الشان د مريم سورت څو آيتونه تلاوت کړل، نجاشي د قرآن کريم د آيتونو په اورېدو سره ډېر وژړل، تر دې چې ږيره يې لنده شوه او د دربار مذهبي مشرانو يې هم وژړل چې د ژړا له امله يې په لاسونو کې نيولي کتابونه هم لانده شول، بيا نجاشي دوی ته وويل: دا او هغه څه چې عيسى عليه السلام راوړي وو دواړه د يو ځراغ رڼا ده.

عمرو بن عاص او د هغه ملګري ته يې وويل: ولاړ شئ، قسم په الله ﷻ چې هېڅکله به هم دا خلک تاسو ته ونه سپارم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نجاشي د ذهنیت د خرابولو کوښښ:

د هغه حسد او کینې له مخې چې د قریشو استازو په زړه کې درلوده پاچا ته یې وویل:

دوی د عیسٰی ؑ په هکله بې ځایه خبرې کوي. هغه مسلمانان راوغوښتل او له هغو څخه یې پوښتنه وکړه، جعفر ؓ ورته وویل: موږ د حضرت عیسٰی ؑ په هکله هغه څه وایو چې زموږ پیغمبر موږ ته راوړي دي. هغه د خدای ﷻ بنده، د خدای ﷻ پیغمبر او د خدای ﷻ روح او کلمه ده چې پاکې او پېغلې بي بي مریم ته یې القا کړه. نجاشي د ځمکې څخه یو ډکی راپورته کړ او ویې ویل: قسم په الله ﷻ چې د عیسٰی ؑ حقیقت د دې ډکي په اندازه هم ستاسو له خبرو څخه زیات نه دی.

نجاشي مسلمانانو ته وویل: ولاړ شئ! زما د پاچاهی په حدودو کې په بشپړ ډاډ سره ژوند کولی شئ، چا چې تاسو ته ناوړه خبرې وکړې، نو زه به ارو مرو هغه ته سزا ورکړم.

د لوست ګټې:

۱ .څوک چې د چا نمایندګي کوي، لازمه ده چې هغه پوه، زیرکه، باخبره او د منطق خاوند وي.

۲ .د حضرت عیسٰی ؑ په هکله د واقعي مسیحیت او اسلام ترمنځ کوم توپیر نه لېدل کېږي.

۳ .پر قاضیانو او حاکمانو لازمه ده مخکې له دې چې نهایي فیصله صادره کړي د دعوې د جانبینو دلایل او نظریات واوري.

٤ .که د اسلام دښمنان ډېر زیات چالاکه او زیرکه هم وي، بیا هم د پوه او هوښیار مسلمان د منطق او استدلال په وړاندې ماتې خوري.

فعالیت

د دې لوست څخه چې نورې ګټې اخیستل کېږي هغه بیان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

١ـ د دې لوست مهم ټکي په لنډ ډول بيان کړئ.

٢ـ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د مهاجرو مسلمانانو د دين په هکله نجاشي ته څه وويل؟

٣ـ جعفر بن ابي طالب رضي الله عنه نجاشي ته د اسلام د ښېګڼو په هکله څه وويل؟

٤ـ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د عيسٰی عليه السلام په اړوند د مسلمانانو د نظر په هکله څه وويل؟

٥ـ جعفر بن ابي طالب رضي الله عنه د عيسٰی عليه السلام په هکله څه وويل؟

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

١ـ دا او هغه څه چې عيسٰی عليه السلام راوړي دي دواړه د يو (   ) رڼا ده.

٢ـ موږ د عيسٰی عليه السلام په هکله هغه څه وايو چې زموږ (   ) موږ ته راوړي دي.

٣ـ نجاشي له ځمکې څخه يو نرى (   ) راپورته کړ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او ژبه وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ ویشتم لوست

د حمزه رضي الله عنه اسلام راوړل

حمزه رضي الله عنه د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په میاشت کې اسلام راوړ، یوه ورځ رسول الله ﷺ د صفا غونډۍ سره ناست و، د جهل پلار ابو جهل رسول الله ﷺ ډېر وربړاوه، تر دې چې هغه یې په کاڼي وویشت او داسې یې زخمي کړ چې وینې ترې روانې شوې، وروسته بیا ابو جهل د کعبې خوا ته ولاړ او د قریشو په غونډه کې شریک شو. د عبدالله بن جدعان وینځې چې دغه زړه دردوونکې حالت په خپلو سترګو لیدلی و، حضرت حمزه رضي الله عنه ته چې تازه له ښکار څخه راغلی و او لیندۍ یې هم په لاس کې وه بیان کړ.

د ابو جهل څخه بدله:

حضرت حمزه رضي الله عنه چې د قریشو ترټولو زړور پیاوړی او تکړه ځوان و د خپل وراره د مظلومیت څخه یې غیرت په جوش راغی، پرته له کوم ځنډه په ابوجهل پسې د کعبې ساحې ته ورغی د ابوجهل په سر ودرېد او ورته یې په ډېر قهر او غوسه وویل:

ای بې غیرته! ته زما وراره ته بدرد وایې او له دې څخه خبر نه یې چې زه د هغه په دین یم؟ بیا یې په لیندۍ وویشت او ډېر سخت یې زخمي کړ، او په دې ترتیب سره حضرت حمزه بن عبدالمطلب رضي الله عنه د اسلام په مبارک دین مشرف شو او په پوره میړانه یې له اسلام او پیغمبر ﷺ څخه دفاع وکړه.

د لوست ګټې:

۱- رسول الله ﷺ د اسلام د دین په تبلیغ کې له ابو جهل څخه ډېر تکالیف او ستونزې ولیدلې، خو بیا یې هم د هغو په وړاندې له صبر او زغم څخه کار واخیست.

۲-د اسلام دښمنان تل د اسلامي دعوت د مخنیوي لپاره له هر ډول وسایلو څخه کار اخلي، د

اسلامي دعوت‌گرانو شکنجه‌کول او تعذیبول د اسلامي دعوت د مخنیوي په لارکې د دوی له تل پاتې وسایلو څخه دي.

۳- له مظلومانو او اسلامي مقدساتو څخه په مېړانه دفاع‌کول د مسلمانانو په ځانګړې توګه د ځوانانو مسلمانانو یوه ځانګړتیا ده.

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستل کېدای شي څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ د حضرت حمزه‌رضي الله عنه د اسلام منلو لامل څه و؟

۲_ ولې حضرت حمزه‌رضي الله عنه پر ابوجهل په قهر شو؟

۳_ حضرت حمزه‌رضي الله عنه ابو جهل ته د وهلو پر مهال څه وویل؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ حضرت حمزه‌رضي الله عنه د بعثت په ( ) کال د ذولحجې په میاشت کې مسلمان شو.

۲_ حضرت حمزه‌رضي الله عنه د قریشو تر ټولو ( ) ځوان و.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ حضرت حمزه‌رضي الله عنه د بعثت په اتم کال مسلمان شو. ( )

۲_ د حضرت حمزه‌رضي الله عنه د مسلمانېدو لامل د ابوجهل ظلم پر حضرت محمدصلی الله علیه وسلم باندې و. ( )

۳_ حضرت حمزه‌رضي الله عنه د خپل اسلام اعلان په مسجدالحرام کې وکړ. ( )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او ژبه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوه ویشتم لوست

د حضرت عمرؓ مسلمانېدل

حضرت عمرؓ د حضرت حمزهؓ له مسلمانېدو څخه درې ورځې وروسته د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په میاشت کې مسلمان شو.

د عمرؓ او نعیمؓ تر منځ خبرې:

حضرت عمرؓ د هغه دښمنۍ له مخې چې د حضرت محمدﷺ سره یې درلوده یوه ورځ د محمدﷺ د وژلو په تکل له خپل کور څخه ووت.

د لارې په اوږدو کې د نعیم بن عبدالله العدوی سره مخامخ شو، هغه پوښتنه وکړه:

عمره! چېرته ځې؟ عمرؓ وویل: غواړم چې محمد ووژنم.

نعیم وویل: که محمد ووژنې نو د بني هاشمو او بني زهرؤ له دښمنۍ څخه به څرنګه ځان وژغورې؟

عمرؓ وویل: معلومېږي چې خپل دین دې پرېښی دی او بې دینه شوی یې.

نعیم ورته وویل: عمره! یوه حیرانونکې خبره درته وکړم؟ ستا خور او د خور خاوند (اوښی) دې هم بې دینه شوي دي.

د دې خبرې په اورېدو سره د عمرؓ خبره له غوسې سره شوه، د هغوی د کور په لور روان شو.

خبابؓ چې هغوی ته د قرآن تعلیم ورکاوه د عمرؓ په لیدو ځان ګوښه کړ او د عمرؓ خور فاطمې (رضی الله عنها) د عمرؓ څخه د قرآن پاڼه پټه کړه، څرنګه چې عمرؓ کور ته د ننوتلو پر مهال د خبابؓ قرائت اورېدلی و، نو پوښتنه یې وکړه: دا ورو غږ د چا و؟

هغو ځواب ورکړ: هېڅ نه و، موږ په خپلو کې خبرې کولې.

عمرؓ وویل لکه چې بې دینه شوي یاست .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خور او اوښي ځواب:

اوښي يې وويل: عمره! که چېرې ستا له دين څخه پرته بل دين حق وي؟

عمرﷺ په خپل اوښي سعيد بن زيدﷺ بريد وکړ او هغه يې ډېر زيات وواهه، خور يې راغله او غوښتل يې چې خپل خاوند د ورور څخه خلاص کړي. عمرﷺ هغه هم په درنه څپېړه ووهله چې له مخ څخه يې وينې روانې شوې. خور يې د قهر او غوسې په حال کې وويل: عمره! حق د ستا د دين څخه پرته په بل دين کې دی، بيا يې د توحيد کلمه په جهر سره وويله.

د عمرﷺ په زړه کې د اسلام ځای نيول:

عمرﷺ چې کله د اسلام په دين باندې د دوی ټينګار او ثبات وليد او له بلې خوا يې د خپلې خور مظلوميت او وينې ولېدلې، خورا پښېمانه شو او په مات زړه يې پوښتنه وکړه:

ښه ده، ستاسې کتاب راکړئ چې زه يې ولولم.

خور يې چې ډېره کرېدلې وه، عمرﷺ ته داسې وويل: ته ناولی يې او قرآن کريم بايد په پاکو لاسونو واخيستل شي، که غواړې چې قرآن ولولې، نو پاڅه غسل وکړه. عمرﷺ پاڅېده او غسل يې وکړ، قرآنکريم يې راواخيست او شروع يې وکړه، د عمرﷺ سترګې په (بسم الله الرحمن الرحيم) ولګېدې، ويې ويل: دا څومره پاک او سپېڅلي نومونه دي؟ بيا يې د (طهٰ) سورت تلاوت پيل کړ، ترڅو د (إِنَّنِيٓ أَنَا ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدۡنِي وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِذِكۡرِيٓ) د طه سورت ۱۴آيت ته ورسېد.

ژباړه: (يقيناً همدا زه الله يم، له ما پرته بل برحق معبود نشته، نو همدا زما عبادت وکړه او زما په ياد لمونځ ادا کړه.)

بيا يې وويل: دا څومره ښې او ښکلې خبرې دي؟ ماته محمدﷺ راوښايئ.

د حضرت عمرﷺ لارښوونه دار ارقم ته:

خبابﷺ چې کله د حضرت عمرﷺ خبرې واورېدلې، ځان يې ښکاره کړ او ويې ويل: هيله من يم چې د رسول اللهﷺ دعا ستا په حق کې قبوله شوې وي.

حضرت عمرﷺ بيا خپله توره راواخيسته او د نبي اکرمﷺ په وړاندې د اسلام د منلو لپاره دار ارقم ته روان شو.

حضرت عمرﷺ ه دار ارقم کې:

دار ارقم ته په رسېدو سره حضرت عمرﷺ دروازه وټکوله، يوه صحابي عمرﷺ وليد چې له خپلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

توري سره ولاړ دی، پېغمبرﷺ يې خبر کړ، حضرت حمزهؓ وويل: دروازه ورته خلاصه کړئ، که د خير په نيت راغلی وي خير به ورته وررسي او که په بد نيت راغلی وي، نو په خپله توره به يې سر غوڅ کړم.

کله چې حضرت عمرؓ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغی پېغمبرﷺ هغه د ګرېوان څخه ونيو او خپلې خواته يې راکش کړ او ورته يې وويل: عمره! ته له مخالفت څخه لاس نه اخلې، غواړې چې د وليد بن مغيره په څېر پايله ولرې؟

حضرت عمرؓ وويل: (اشهد ان لا اله الاالله و انک رسول الله) او د اسلام سپېڅلی دين يې قبول کړ.

حضرت عمرؓ ته د فاروق لقب ورکول:

کله چې عمرؓ مسلمان شو رسول اللهﷺ ته يې وويل آيا موږ د ژوند او يا مرګ په دواړو حالاتو کې په حقه نه يو؟ رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: قسم مې دې په هغه ذات وي چې زما ژوند د هغه په لاس کې دی، تاسې په حقه يئ که تاسې مړه شوی او يا ژوندي.

حضرت عمرؓ وويل: نو بيا ولې خپل اسلام نه څرګندوو؟ سوګند مې دې په هغه ذات وي چې ته يې په ريښتيا رالېږلی يې موږ به خامخا اسلام خلکو ته څرګندوو.

هماغه و چې مسلمانان د رسول اللهﷺ په ملتيا په دوه کتارونو کې د حرم په لور ووتل او حرم ته ورسېدل، قريشو دوی ته کتل، خو د حضرت عمرؓ او حضرت حمزهؓ شتون د مسلمانانو په ليکو کې د قريشو غرور مات کړ، هغوی دوی ته هېڅ ډول ضرر ونه رساوه، رسول اللهﷺ په همدې ورځ حضرت عمرؓ ته د فاروق لقب ورکړ.

د لوست ټکي:

۱ .د پياوړو، مخلصو او مخورو مسلمانانو په يووالي سره د مسلمانانو ليکې ټينګښت مومي.

۲ .ځوک چې د حقيقت په لټه کې وي ضرور به اسلام ته مخه کوي، که څه هم د اسلام د سرسختو مخالفينو څخه وي.

۳- د اسلامي دعوت په لار کې استقامت او صبر کول د ريښتونيو مسلمانانو له صفاتو څخه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستل کېږي څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ حضرت عمر رضي الله عنه د بعثت په کوم کال مسلمان شو؟

۲_ د حضرت عمر رضي الله عنه د اسلام قبلولو لامل څه و؟

۳_ حضرت عمر رضي الله عنه د خپلې خور په کور کې د کوم سورت آیتونه تلاوت کړه؟

٤_ ولې حضرت عمر رضي الله عنه ته د فاروق لقب ورکړل؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ کله چې حضرت عمر رضي الله عنه د رسول الله ﷺ د وژلو په نیت توره په لاس ووت، په لاره کې (   ) په مخه ورغی.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه او خپل ځانګړي تعبیر ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر اړخیز پریکون

هغه پیښې چې مشرکان یې اندېښمن کړل:

د څلورو اونیو څخه په لږه موده کې مشرکان له څلورو لویو پېښو سره مخ شول، دغو پېښو مشرکان هک پک حیران کړل چې هغه عبارت دي له:

۱. د حضرت حمزه رضي الله عنه مسلمانېدل.

۲. د حضرت عمر رضي الله عنه مسلمانېدل.

۳. د حضرت محمد ﷺ له اړخه د مشرکانو د روغې جوړې د وړاندیزونو نه منل.

٤. د حضرت محمد ﷺ د دفاع او ملاتړ لپاره د بني هاشم او بني عبدالمطلب تړون.

دې پېښو مشرکان په اندېښنه کې واچول او په دې پوه شول که چېرې دوی حضرت محمد(ص) ته لاس اوږد کړي، نو د مکې لارې او کوڅې به د دوی په وینو رنګ شي له دې امله یې د حضرت محمد ﷺ له وژلو څخه لاس واخیست او یو بل ډول ظلم او تېري ته یې ملا وتړله.

د ظلم او تیري تړون:

د بعثت په اووم کال د قریشو مشرکان په بني کنانه کې راټول شول او داسې پرېکړه یې وکړه چې له دې وروسته به د بني عبدالمطلب او بني هاشم سره (پرته له ابو لهب څخه)، نه څوک خپلوي کوي نه به پرې څه خرڅوي، نه به ورسره راشه درشه کوي او نه به ورسره خبرې کوي، ترڅو یې چې رسول الله ﷺ د وژلو لپاره دوی ته نه وي سپارلی، همدارنګه ورزیاته یې کړه چې د هاشم له کورنی سره به هېڅ ډول روغه جوړه، نرمي او خوا خوږي نه کېږي، بیا یې دغه تړون د کعبې شریفې په منځ کې راوځړاوه، د یادونې وړ ده چې د دې تړون د لیکونکي لاسونه هماغه مهال شل شول.

هماغه و چې د دغو ټول غړي (مسلمان او کافر) د بعثت په اووم کال د محرم دمیاشتې په لومړۍ

ورځ د ابوطالب په وادي (شعب ابي طالب) کې محاصره شول. محاصره ورځ په ورځ سختېده، د خوراک او څښاک توکي او وسایل پر مسلمانانو بند شول، مشرکانو هېڅ شی نه پرېښود چې مسلمانانو ته ورسېږي، په پای کې مسلمانان دې زړه بوږنوونکي حالت ته ورسېدل چې د ونو پاڼې او د حېواناتو وچ پوستکي وخوري.

د کوچنیانو او ښځو ژړاګانې د لیرې ځایونو څخه اورېدل کېدې.

د بندیز درې کاله تېر شول، د بعثت په لسم کال د محرم په میاشت کې د محاصرې د ترون ناخوښه کسان د حجون په سیمه کې د دې ظالمانه بندیز د ماتولو لپاره راټول شول، زهیر وویل: سبا به زه لومړی کس یم چې د قریشو ټولنې ته به په دې هکله خبره کوم.

د وعدې سره سم هر سړي خپل ځان حرم ته ورساوه، زهیر چې نوې جامې یې اغوستې وې، لومړی یې د کعبې طواف وکړ، بیا یې خلکو ته مخ کړ او ویې ویل: ای د مکې خلکو! دا کوم انصاف دی؟ موږ په مړه ګېډه خوراکونه کوو، نوې جامې اغوندو او د هاشم کورنۍ له لوږې هلاکېږي، قسم په الله جل جلاله چې د دې ظالمانه ترون پاڼه به ارومرو شکوم.

ابوجهل چې د مسجد په یوه څنډه کې ناست و، ورغبرګ کړ: تا دروغ وویل، قسم په الله جل جلاله چې دا پاڼه به هېڅکله هم نه شکېږي.

وروسته بیا زمعة بن الاسود، ابوالبختري، مطعم بن عدي او هشام بن عمرو په خپل وار سره د زهیر خبرې تائید کړې او د پاڼې د شکولو خبرې یې وکړې او ابوجهل یې پرله پسې مخالفت کاوه.

د بندیز د ختمولو په هکله د ابوطالب وړاندیز:

ابوطالب هم په دغه غونډه کې موجود و او د دې لپاره راغلی و، ترڅو خلکو ته ووایي چې الله تعالی رسول الله ﷺ ته خبر ورکړی چې په دې پاڼه وینه (چینجی) اخته شوی دی او پرته د الله جل جلاله د نوم څخه یې نورې د ظلم او تېرې ټولې کلمې خوړلې دي، که چېرې د هغه خبر دروغ وي، نو زه به له منځه ووځم، تاسې پوه شه او هغه که چېرې زما د وراره خبره سمه او رېښتیا وه، نو تاسې باید په موږ ظلم او تېری بند کړئ او بندیز ختم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوم وویل: د انصاف خبره دې وکړه.

وروسته له دې چې د قوم د خلکو او ابوجهل ترمنځ خبرې تاوې راتاوې شوې مطعم بن عدي پاڅېده، ترڅو لیکلې پاڼه وشکوي، ګوري چې چینجو ټوله خوړلې ده او یوازې د الله تعالیٰ پاک نوم پاتې دی، په دې ترتیب تړون لیک وشکېده، رسول اللهﷺ او ملګري یې د محاصرې څخه خلاص شول، مشرکانو د رسول اللهﷺ د نبوت د رښتینولۍ ډېر لوی او ستر دلیل په غرېدلو سترګو ولید.

د لوست ګټې:

۱. اقتصادي بندیز مسلمانان په ډول ډول تکالیفو او ستونزو اخته کړل.

۲. په انسانانو باندې د خوراکي توکو بندول هغه ظالمانه منطق دی چې د تاریخ په اوږدو کې مستبدو او ناترسو ظالمانو کارولی دی.

۳. د اسلام د سپېڅلي او مقدس دین د ساتلو لپاره مسلمانانو ډېرې ستونزې ګاللي دي.

٤. اقتصادي محاصره داسې یو ناروا کار دی چې د ضمیر او وجدان لرونکي مشرکانو هم د هغې مخالفت وکړ.

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ د تړون مهم ټکي ولیکئ.

۲ـ د ظلم او تېري تړون څومره موده دوام وکړ؟

۳ـ د دې تړون د ماتولو بهیر څرنګه و؟ څرګند یې کړئ.

٤ـ د دې تړون لیکونکي ته څه پېښ شول؟ بیان یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ د مسلمانانو محاصره د بعثت په (   ) کال د محرم د میاشتې له لومړۍ نېټې پیل شوه.

۲_ د مسلمانانو محاصره د بعثت په (   ) کال د محرم په میاشت کې ختمه شوه.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ د دغه تړون پرېکړه د کعبې په منځ کې وځړوله. (   )

۲_ پرېکړه یې داسې وه چې مسلمانان به په مدینه منوره کې محاصره وي. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توګه د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غم کال (عام الحزن)

د ابو طالب مړینه:

د نبوت په لسم کال کله چې محاصره ختمه شوه او مسلمانان بېرته مکې مکرمې ته راستانه شول د همدې کال د رجب په میاشت کې ابوطالب چې د مسلمانانو لپاره د ډال حیثیت درلود، وفات شو.

ابوطالب د هغې سترې کلا په څېر و چې مسلمانان یې د مشرکانو له ظلم او تېري څخه ژغورلي و، خو بدبختانه په خپله یې ترې ګټه وانخیسته او د خپلو نیکونو په زاړه دین مړ شو.

د پیغمبرﷺ سره د ابوطالب له مړینې وروسته د قریشو له خوا ظلم او تېری:

د ابوطالب له مړینې وروسته په رسول اللهﷺ د مشرکانو د ظلم او تیري جرئت لا زیات شو او هغه یې د ډېرو ستونزو، غمونو او کړاوونو سره مخ کړ، یوه ناپوهه قریشي په رسول اللهﷺ باندې مرداري خاورې واچولې، پیغمبرﷺ په هماغه حالت کور ته ولاړ، فاطمې رضي الله عنها چې د ده دا حالت ولید په ژړا شوه او سر یې ورته ومینځه، رسول اللهﷺ ورته وویل: لورکۍ! مه ژاړه، پاک الله ﷻ به ارو مرو ستا پلار ژغوري.

رسول اللهﷺ به ویل: ماله قریشو څخه د ابوطالب په ژوندکې داسې بد چې زه یې ځورولم نه وو لیدلي.

خدیجه الکبریٰ رضي الله عنها د الله تعالی د رحمت په لور:

خدیجه الکبریٰ د ابوطالب له مرګ څخه څه موده وروسته وفات شوه. خدیجه الکبریٰ رضي الله عنها د الله ﷻ له لورې رسول اللهﷺ ته یوه ستره پیرزوینه وه چې د یوې پېړۍ څلورمه برخه یې ورسره تېره کړه چې د غم په وخت به یې پر رسول اللهﷺ شفقت او مهرباني کوله او د دعوت په خپرولو کې یې ملګرې وه.

رسول اللهﷺ د هغې په هکله فرمایي: هغه وخت یې پرما ایمان راوړ چې خلکو نه منلم، هغه وخت یې رېښتینی وګڼلم چې نورو راته دروغجن ویل او هغه وخت یې په خپل مال کې برخمن کړم چې هیڅا څه نه راکول او الله پاک ﷻ له هغې څخه اولاد راکړ.

د طایف په لور د پیغمبرﷺ سفر او له هغه سره بد سلوک:

د څو اونیو په ترڅ کې چې کومې غمجنې پېښې منځته راغلې رسول اللهﷺ یې ډېر دردولی و، د ابوطالب د مړینې وروسته د اسلام د دښمنانو تېری نور هم زیات شو، رسول اللهﷺ پرته له دې چې طایف ته (چې مکې مکرمې ته تر ټولو لنډ ښار دی) سفر وکړي بله کومه چاره نه درلوده، ترڅو له دې لارې وکولی شي د طایف خلک اسلام ته را وبولي او هغوی د ده ملاتړ وکړي، خو د طایف خلکو نه یواځې دا چې د رسول اللهﷺ بلنه یې ونه منله، بلکې ده ته یې ډېرې ستونزې او تکلیفونه ورسول، د کاڼو په ویشتلو یې دی ډېر ژوبل کړ، تر دې چې پښې یې له وینو ډکې او بدن مبارک یې په وینو سور شو.

د لوست ګټې:

۱- د الله تعالٰی له ازموینو څخه دا دی چې اسلامي دعوتګران په تکلیفونو او ستونزو اخته کوي، تر څو وکولی شي د دعوت دروند پېټی او دنده په سمه توګه پرمخ بوځي.

۲- په اسلامي دعوت او د ټولنې په اصلاح کې د مسلمانې ښځې رول ډېر ارزښناک دی او باید مسلمانه ښځه د اسلامي دعوت په وړاندې خپل رسالت اداء کړي.

ام المؤمنین خدیجه رضي الله عنها د رسول اللهﷺ څخه پنځلس کاله مشره وه، خو د هغې د حقې لارې ملګرتیا او د رسول اللهﷺ سره مخلصانه همدردي او خوا خوږي، رسول اللهﷺ دې ته اړ باسه ترڅو د نورو ازواجو په پرتله د هغې ښېګنې وستایي.

صالحه ښځه په اسلامي ټولنه کې ډېر مهم رول لوبولی شي.

الف: د دې لوست مهم ټکي په مختصر ډول ووایاست.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ ابوطالب د بعثت په (   ) کال د (   ) په میاشت کې وفات شو.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ ابوطالب د رسول اللهﷺ نیکه و. (   )

۲ـ د بعثت اتم کال د غم په کال ونومول شو. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په مختصر ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طايف ته د رسول اللهﷺ د سفر تفصيل

د بعثت په لسم کال کله چې رسول اللهﷺ له خپل قوم څخه مايوسه شو، په دې هيله طايف ته روان شو چې د طايف خلک به يې بلنه ومني. طايف د مکې مکرمې په (۷۰) کيلومترۍ کې پروت دی.
په دې ستونزمن سفر کې زيد بن حارثه هم د ده سره ملګری و. رسول اللهﷺ به چې په هر کلي تېرېده هغوی به يې اسلام ته رابلل.

له طايف څخه د رسول اللهﷺ ويستل:

رسول اللهﷺ لس ورځې په طايف کې تېرې کړې، د طايف له ټولو مشرانو سره يې خبرې وکړې او هغوی يې د اسلام سپېڅلي دين ته راوبلل، خو هغوی په يوه خوله په ډېر ذلت او سپکاوي، ازار او تکليف ورکولو له طايف څخه د رسول اللهﷺ د ويستلو پرېکړه وکړه، هماغه و چې دوی خپل ناپوهان په رسول اللهﷺ پسې راوپارول، تر څو هغه ته بدې خبرې وکړي هغه پسې چغې ووهي او په کاڼو يې وولي چې په پايله کې رسول اللهﷺ په کاڼو وويشتل شو او پښې مبارکې يې په وينو رنګ شوې.
زيد بن حارثهؓ به هڅه کوله تر څو د رسول اللهﷺ څخه دفاع وکړي او خپله د ډبرې مخ ته ودرېږي. چې پايله کې په سر او مخ زخمي شو.
ناپوهانو خپلو ويشتلو ته دوام ورکړ تر دې چې رسول اللهﷺ دې ته اړ شو، څو د عتبه او شيبه باغ ته چې د طايف څخه څلورنيم کيلومتره لرې پروت و پناه يوسي.

د پيغمبرﷺ دعا:

رسول اللهﷺ وروسته له دې چې د عتبه او شيبه باغ ته خواشينی ننوت د انګورو تاک ته يې تکيه وکړه او داسې يې وويل: (ياالله! زه ډېر ضعيف او ناتوان يم، هېڅ مې په وس کې نشته، خلک هم په سپکه

راته گوري، ای ارحم الراحمين! ته د بې وسو خدایﷻ یې او زما هم رب یې، ته مې چاته سپارې؟ پردي ته، چې سختي راسره کوي؟ یا کوم دښمن ته، چې زما واک تا په لاس کې ورکړی دی؟

که ته راباندې په غوسه نه یې هېڅ باك مې نشته، ستا ښښنه خورا پراخه ده، ستا په هغه روښانه مخ چې تړولې تيارې پرې رڼا او د دنيا او اخرت وراني پرې سمېږي، ستا له قهر څخه پناه غوارم، له خپل غضب څخه مې وژغوره، تا ته مې پناه دروړې ده چې ته راضي شې، له ګناه څخه ځان ژغورل او په طاعت صبر او استقامت کول ستا له توفيق پرته ناشوني دي.

د عداس سره پېژندګلوي:

کله چې د ربيعه زامنو رسول اللهﷺ په ډېر مظلوم حالت وليد زړونه يې پرې وخوږېدل، خپل عداس نومی نصراني غلام ته يې وويل چې د انګورو يو وږی رسول اللهﷺ ته يوسي، کله چې عداس د انګورو وږی د رسول اللهﷺ په وړاندې کېښود رسول اللهﷺ لاس اوږد کړ او د بسم الله په ويلو يې په خوراك پيل وکړ.

عداس وويل: د دې وطن خلك دا کلمات نه وايي. پېغمبرﷺ ورته وويل: ته د کوم وطن يې؟ او په کوم دين يې؟

عداس وويل: زه نصراني يم، د نينوا څخه.

پېغمبرﷺ ورته وويل: د نېک سړي يونس بن متیؑ له کلي څخه؟ عداس پوښتنه وکړه: يونس بن متیؑ څه پېژنې؟

رسول اللهﷺ ځواب ورکړ، هغه زما ورور دی، هغه پېغمبر و او زه هم.

عداس د دې خبرې په اورېدو سره منله کړه او د رسول اللهﷺ لاسونه او پښې يې ښکلې کړې.

د ربيعه زامنو عداس وليد، کله چې عداس راغی نو هغوی ورته وويل: هلاك شې، دا دې څه وکړل؟

عداس وويل: د ځمکې په سر له ده څخه بل ځوك غوره نشته، ما ته يې داسې خبرې وکړې چې پرته له انبياؤو څخه يې بل ځوك نشي کولی.

هغوی وويل: هلاك شې له دين څخه دې وانه ړوي، ځکه ستا دين د هغه له دين څخه غوره دی.

رحمة للعالمين پېغمبرﷺ:

پېغمبرﷺ خورا ستړی او خواشينی د مکې لور ته روان شو، د لارې په اوږدو کې ورته جبرائيلؑ

---

۲ - د پاسنۍ فقرې يادونه په ازموينه کې اړينه نه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل: الله ستا سره ستا د قوم په کړنو خبر دی، که غواړې نو د مکې غرونه به پر دوی یو ځای کړم.
رسول الله ﷺ ځواب ورکړ: زه هیله من یم چې پاک الله ﷻ به د دوی په راتلونکي نسل کې مسلمانان پیدا کړي او داسې دعا یې وکړه: (اللهم اهد قومي فانهم لایعلمون).
ژباړه: خدایه! ته زما قوم ته هدایت وکړه، دوی ناپوهان دي.

اسراء او معراج:

په همدغه شپو او ورځو کې چې پېغمبر ﷺ ډېر غمجن او خواشیني و، د اسراء او معراج پېښه رامنځته شوه.
رسول الله ﷺ د جبرائیل ﷺ په ملتیا له مسجد الحرام څخه بیت المقدس ته یوړل شو او بیا هماغه مهال د بیت المقدس څخه آسمانونو ته پورته شو.
د رسول الله ﷺ تګ له مسجدالحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی، بیا له بیت المقدس څخه آسمانونو ته ختل په مشهورو احادیثو ثابت دی.

د لوست ګټې:

۱- رسول الله ﷺ ته ستونزې او تکالیف پېښېدل، د هغو مصلحینو او داعیانو لپاره یو ښه درس دی کوم چې د ټولنې د دعوت او اصلاح په لار کې د ستونزو سره مخامخ کېږي.
۲- د اسلام نعمت چې د هغه له برکته د نړۍ ټول مسلمانان په امن، سوکالۍ او وروګلوۍ سره ژوند تېروي، د ډېرو ستونزو، تکالیفو او ربړونو (چې ترټولو وړاندې پېغمبر ﷺ ګاللي دي) په زغملو خپور شوی دی، نو لازمه ده چې هر وخت پر رسول الله ﷺ باندې درود او سلام ووایو.
۳- پېغمبر ﷺ رحمة اللعالمین دی، هېڅکله یې هم پر نورو د ظلم او تېري پلوي نه ده کړې او هر وخت په دې هڅه کې و ترڅو د نورو د ظلم او تېري په مقابل کې د نېکۍ ترحم او ښښنې څخه کار واخلي.
٤- د اسراء او معراج د ارزښت بیانول او د پېغمبر ﷺ د عروج د ځای او د مسلمانانو د لومړنۍ قبلې (مسجد اقصی) لوړ مقام په ګوته کول چې باید د مسلمانانو له لوري یې ساتنه وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکي دې د مضمون د ښوونکي په مرسته د مسجد اقصی د ارزښت او د مسلمانانو د لومړنی قبلې او نبي کریم ﷺ د عروج د ځاي په اړه د مسلمانانو د مکلفیتونو په هکله یو له بل سره مباحثه وکړي.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

کله چې پېغمبرﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، نو چېرته ولاړ؟

د طایف په سفر کې د پېغمبرﷺ ملګری څوك و؟

پېغمبرﷺ په کوم کال طایف ته ولاړ؟

د اسراء او معراج په هکله خپل معلومات څرګند کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډك کړئ.

طایف له مکې مکرمې څخه (   ) کیلومتره لیرې دی.

رسول اللهﷺ (   ) ورځې په طایف کې تېرې کړې.

ج: د سم عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه ولیکئ.

مکه مکره د طایف څخه (۳۰) کیلومتره لیرې ده. (   )

عداس وویل: زه نصراني یم د نینوا څخه. (   )

د پېغمبرﷺ تګ له مسجدالحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی او د هغه تګ له بیت المقدس نه **آسمانونو** ته په مشهورو احادیثو ثابت دی. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عقبې لومړنی بيعت

د بيعت څخه د مخه:

عقبه په مکه مکرمه کې د يو ځای نوم دی چې د مسجدالحرام په پنځه کيلومترۍ کې د جمراتو (کوم ځای کې چې شيطانان ويشتل کېږي) ترڅنګ پروت دی، د جزيرة العرب د خلکو به دا عادت وو چې د حج په موسم کې به د کعبې شريفې د زيارت لپاره مکې مکرمې ته راتلل، د نبوت په يوولسم کال هم د مدينې منورې شپږ تنه مشران مکې مکرمې ته راغلل، له رسول اللهﷺ سره يې وعده وکړه چې د ده پيغام به خپلو خلکو ته رسوي.

د عقبې لومړنی بيعت:

د بعثت په (۱۲) کال د مدينې منورې (۱۲) تنه اوسېدونکي چې پنځه تنه يې تېر کال هم راغلي وو، د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر شول او په عقبې نومې ځای کې يې د رسول اللهﷺ سره غونډه وکړه او هم يې له هغه سره بيعت وکړ چې دغه بيعت د عقبې په لومړني بيعت ونومول شو.

د بيعت ټکي:

عبادة بن صامتؓ د عقبې د لومړني بيعت په هکله داسې وايي: رسول اللهﷺ موږ ته داسې وفرمايل: راشئ زماسره په دې خبره بيعت وکړئ چې:

۱_ د اللهﷻ سره به هيڅ شريک نه نيسئ.

۲_ غلا او زنا به نه کوئ.

۳_ اولادونه به مو نه وژنئ.

٤_ په خلکو به تور نه لګوئ.

٥_ په نيکۍ کې به زما نافرماني نه کوئ.

عباده وايي: موږ د رسول اللهﷺ سره په همدې امورو بيعت وکړ.

په مدينه منوره کې د قرآن کريم او اسلامي روزنې ښوونکی:

وروسته له دې چې بيعت ترسره شو او د حج موسم هم پای ته ورسېد، رسول اللهﷺ يو مسلمان زلمی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیعت کوونکو سره یثرب ته ولېږه، ترڅو مسلمانانو ته د اسلام احکام ورزده کړي او په دین یې پوه کړي او هم د اسلام د سپېڅلي دین لپاره دعوت وکړي چې د دې ستر کار لپاره یې مصعب بن عمیرﷺ غوره کړ چې یو پوه او هوښیاره مسلمان ځلمی و.

مصعب بن عمیر یو بریالی داعي:

مصعب بن عمیرﷺ د اسعد بن زراره په کور کې استوګنه پیل کړه، دوی دواړو په مېړانه او نه ستړي کېدونکو هلو ځلو سره یثرب کې اسلام خپراوه، مصعب بن عمیرﷺ په یثرب کې د قرآن کریم په معلم مشهور شو.

نورو ته په قناعت ورکولو کې د اخلاص او استدلال تاثیر:

یوه ورځ مصعبﷺ او اسعدﷺ د بني ظفر د کلي په لور روان شول او د بني ظفر په یوه باغ کې چې ډېر مسلمانان هلته راټول شوي و کښېناستل. سعد بن معاذ او اسید بن حضیر چې د یثرب مشران و او لاتر اوسه یې اسلام نه و راوړی، د دوی په راتګ خبر شول. سعد اسید ته وویل: ولاړ شه او دغو دوو تنو ته چې زموږ ناپوهه خلک بې لارې کوي په قهر سره ووایه چې زموږ د کورونو لور ته رانشي، اسید توره په لاس کې واخیسته او په ډېر قهر د هغوی په لور ورغی، کله چې هغوی ته ورسېد، ویې ویل: ولې دلته رغلي یئ؟ غواړئ چې زموږ ساده ګان وغولوئ، که د ځان خیر غواړئ، نو بیا دلته رانشئ.

معصبﷺ ورته وویل: ډېر ښه، آیا ته نه غواړې چې زموږ خبرې واورې؟

که خوښې دې شوې ویې منه او که خوښې دې نه شوې، نو په زور یې څوك په تا نشي منلی.

اسید ورته وویل: خبره دې روغه ده، بیا یې توره په ځمکه وټومبله او کښېناست، مصعبﷺ ورته د اسلام په هکله خبرې وکړې او قرآن کریم یې تلاوت کړ.

مصعبﷺ وایي: قسم په الله جل جلاله چې د ده په مخ کې د اسلام د نور روښانتیا مخکې له دې چې دی خبرې وکړي، موږ ولیده، بیا اسیر وویل: دا څومره ښکلی او په زړه پورې دین دی! دی دین ته د داخلېدو لاره څه ده ماته یې راوښایئ.

دواړو ورته وویل: لومړی به غسل وکړې او بیا به پاکې جامې واغوندې او د شهادت کلمه به ووایې او دوه رکعته لمونځ به وکړې. همغه و چې پاڅېده غسل یې وکړ، پاکې جامې یې واغوستلې، د توحید کلمه یې وویله او دوه رکعته لمونځ یې اداکړ.

اسید وویل: زما یو بل ملګری هم شته که چېرې مسلمان شو، نو د قوم ټول خلك به مسلمانان شي.

هغه سعد بن معاذ دی، زه به یې همدا اوس تاسو ته راولېږم.

د سعد بن معاذﷺ اسلام راوړل:

اسید خپله توره واخیسته او د سعد په لوري چې د قوم په منځ کې ناست و ورغی، سعد د قوم خلکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته وویل: قسم په الله ﷻ چې اسید په کومه بڼه تللی و، په هغه نه دی راغلی. اسید چې د غونډې ځای ته ورسېد، سعد ترې پوښتنه وکړه څه دې وکړل؟

ده وویل له هغوی سره مې خبرې وکړې، قسم په الله ﷻ ما په هغوکې څه بد ونه لیدل، خو بیا هم ما منع کړل، هغوی وویل: موږ به هغه څه کوو چې ستا خوښه وي، خو په لار کې مې واورېدل چې د حارثه کورنۍ راوتلې ده چې اسعد بن زراره د دې لپاره ووژني چې هغه ستا د ترور زوی دی، سعد د دې خبرې په اورېدو سره ډېر په قهر شو، توره یې واخیسته او د هغو دواړو په لور روان شو، کله یې چې هغوی دواړه ولیدل، نو پوه شو چې اسید غوښتل ترڅو زه هم د دې دواړو خبرې واورم، بیا یې په ډېر قهر او غوسه اسعد ته وویل: ای ابو امامة! قسم مې دې په الله ﷻ وي که چېرې زما او ستا ترمنځ خپلوي نه وای روغ به راغلی نه وې تللی. آیا ته زموږ کور ته هغه څه راوړې چې موږ یې نه خوښوو؟

مصعب رضي الله عنه سعد ته وویل: آیا ته نه کښېنې ترڅو زموږ خبرې واورې؟

که دې خوښې شوې نو ویې منه او که نه په زور خو یې په تا نشو منلی.

سعد وویل: خبره مو روغه ده، بیا یې توره په ځمکه نېغه ودروله او کښېناست، مصعب رضي الله عنه ورته اسلام بیان کړ، بیا یې ورته قرآن کریم تلاوت کړ.

مصعب رضي الله عنه وایي: قسم په الله ﷻ چې له خبرو وړاندې یې موږ په مخ کې د اسلام نښې ولیدې چې ځلېدې او رڼا یې کوله.

سعد رضي الله عنه وویل: غواړم مسلمان شم څه وکړم؟ هغې ورته وویل: غسل به وکړې، بیا به پاکې جامې واغوندې او د توحید کلمه به ووایې، بیا به دوه رکعته لمونځ وکړې.

سعد همداسې وکړل.

د سعد رضي الله عنه خبرې له خپل قوم سره:

سعد رضي الله عنه خپله توره واخیسته او د خپل قوم په لور یې روان شو، کله چې خپل قوم ته ورسېد، نو ویې ویل: ای د اشهل اولادې! تاسې ما ته په کوم نظر ګورئ؟

ټولو وویل: ته زموږ مشر او لارښود یې.

سعد وویل: زه به ستاسې د نر او ښځو سره تر هغوی خبرې ونه کړم، ترڅو چې تاسې په الله ﷻ او رسول الله ﷺ ایمان نه وي راوړی. مخکې له دې چې ماښام شي د قوم ټول نر او ښځې پرته له یو تن څخه (چې هغه هم وروسته مسلمان شو) مسلمان شول.

مصعب بن عمیر رضي الله عنه چې د اسعد بن زراره رضي الله عنه په کورکې استوګن و وکولای شول له دغه ځای څخه په ټوله مدینه منوره کې اسلام خپور کړي.

مصعب بن عمیر رضي الله عنه د نبوت د دیارلسم کال د حج له موسم څخه وړاندې مکې مکرمې ته ستون

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو او رسول اللهﷺ ته يې د کاميابۍ زيرى، د قبايلو تود او ګرم هر کلي، د هغوى نيکې او پاکې هيلې او د ملاتړ ډاډ له ځان سره راوړ.

د لوست ګټې:

۱- د اسلامي دعوت د خپرونې او د ټولنې د اصلاح لپاره بايد داسې کسان وټاکل شي چې له يوې خوا مخلص وي او له بلې خوا په اسلام پوهه ولري.

۲- د ټولنې د مشرانو او متنفذينو په اصلاح سره کولی شو د ټولنې په اصلاح کې لويه ونډه واخلو.

۳- اسلام ته بلنه بايد د نرمۍ، نيکو خبرو، حکمت او استدلال له لارې مخ ته لاړ ه شي تر څو په زړونو کې لاره پيدا او مسخر يې کړي.

فعاليت

د سيرت نبي ﷺ د کتابونو په مرسته د دې لوست څخه که نورې ګټې تر لاسه کېږي څرګندې يې کړئ.

ارزونه

آ. لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱. د عقبی لومړنی بيعت په کوم کال ترسره شو؟

۲. په لومړني بيعت کې د بيعت کوونکو شمېر څو تنه و؟

۳. د اسيد بن حضيرؓ او سعد بن معاذؓ د مسلمانېدو کيسه په لنډ ډول بيان کړئ.

ب. لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱. د نبوت په يوولسم کال د حج په موسم کې د يثرب (   ) تنه مسلمان شول.

۲. مصعب بن عميرؓ په يثرب کې په (   ) مشهور شو.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او الفاظو وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عقبې دویم بیعت

د بعثت دیارلسم کال:

د بعثت په دیارلسم کال د حج په موسم کې د یثرب د مشرکانو سره څه د پاسه (۷۰) تنه مسلمانان هم د حج لپاره راغلل، کله چې دوی مکې مکرمې ته راغلل د رسول اللهﷺ سره یې په پټه رابطه ونیوله چې په پایله کې په دې خبره متفق شول، ترڅو د تشریق د ورځو په لړ کې د شپې په تیاره کې په عقبه کې غونډه جوړه کړي.

د عقبې د دویم بیعت په هکله د کعب بن مالکؓ څرګندونه:

کعب بن مالکؓ فرمایي:

سره له دې چې موږ د رسول اللهﷺ سر د لیدنې خبره له مشرکانو پټوله، خو یواځې عبدالله بن حرام ته مو (چې د مدینې منورې نومیالی مشر و) وویل او هغه ته مو د اسلام بلنه ورکړه، هغه قبوله کړه او اسلام یې راوړ، هماغه و چې د عقبې د بیعت له ګډون څخه برخمن او بیا وروسته نقیب (نماینده) وټاکل شو.

کعبؓ وایي: په دې شپه د نورو خلکو سره یو ځای په خپلو ځایونو کې ویده شو، دریمه برخه شپه چې تېره شوه، نو رسول اللهﷺ سره د وعدې په خاطر په ورو ورو راپورته شو او ټول په عقبې کې راغونډ شو او د رسول اللهﷺ د راتګ په انتظار وو.

عقبې ته د پیغمبرﷺ راتګ:

هماغه و چې پیغمبرﷺ راښکاره شو او تره یې عباس بن عبدالمطلب چې تر اوسه د خپل قوم په پخواني دین و، هم ورسره و او اړینه یې وګڼله تر څو د خپل وراره په خاطر په مجلس کې ګډون وکړي او د بیعت په اهمیت او خطرناکو پایلو د ګډونوالو سره خبرې شریکې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیعت د مسؤولیت او دروندوالي په هکله د عباسؓ څرګندونې:

د غونډې په پیل کې عباسؓ خبرې وکړې او د یثرب مسلمانانو ته یې هغه لوی او دروند مسؤولیت ور په ګوته کړ چې د دې ترون څخه وروسته به د دوی په اوږو پروت وي او داسې یې وویل:

ای خلکو! ... دی (حضرت محمدﷺ) په خپله غوره ګڼې له تاسو سره ولاړ شي او هلته ژوند وکړي، که تاسې باور لرئ چې له ده سره کړې وعدې پوره کولای شئ او له دښمنانو یې ژغورلای شئ، نو تاسې یې له ځان سره بوځئ او که اټکل کوئ چې دښمن ته به یې سپارئ، نو همدا اوس یې پرېږدئ، ترڅو دی په خپل قوم کې په عزت او ډاډ ژوند تېر کړي.

د غونډې د ګډونوالو څرګندونې:

کعب بن مالکؓ عباس ته وویل: ستا خبرې مو واورېدلې، بیا د غونډې ګډونوالو رسول اللهﷺ ته وویل: ای د اللهﷻ رسوله! د خدایﷻ او د خدایﷻ د رسولﷺ (ځان) لپاره چې څه ژمنې غواړې ویې غواړه، بیا رسول اللهﷺ خبرې وکړې او د بیعت ټکي یې څرګند کړل او بیعت ترسره شو.

د بیعت بندونه:

جابرؓ فرمایي: موږ رسول اللهﷺ ته وویل: په څه درسره بیعت وکړو؟ پېغمبرﷺ وفرمایل:

په سختیو او آسانیو کې د اوامرو اورېدل او منل (یعنې هر وخت).

په تنګ لاسی او پراخی کې د الله تعالی په لار کې خپل مال لګول.

په نیکیو امر کول او له بدیو څه منع کول.

د اللهﷻ په لاره ثابت درېدل او د هېڅ ملامتوونکي له ملامتی څخه نه وېرېدل.

او دا چې کله زه درغلم (مدینې منورې ته)، نو ملاتړ به مې کوئ او لکه څرنګه چې د خپلو ښځو او اولادونو ساتنه کوئ همغسې به زما ساتنه هم کوئ، که داسې مو وکړل جنت به مو ځای وي.

د بیعت کوونکو کلک او قاطع دریځ:

براء بن معرور د رسول اللهﷺ لاس ونیو او ویې ویل: هو! په همدې شروطو درسره بیعت کوم، قسم مې دې په هغه ذات وي چې ته یې په ریښتیا پېغمبر رالېږلی یې، موږ به دې له هغو څېزونو ساتو له کومو چې خپل ځان ساتو، ای د اللهﷻ رسوله! زموږ په بیعت باور ولره، قسم په اللهﷻ چې موږ ډېر جنګیالي، تورزن او مېړني خلک یو او داکار راته له پلرونو او نیکونو څخه په میراث پاتې شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیعت کوونکو شرطونه:

براء بن معرورﷺ د رسول اللهﷺ سره خبرې کولې چې ابوالهیثم په خبرو کې ورګډ شو او ویې ویل: ای د خدایﷺ رسوله! زموږ او د دې خلکو (یهودیانو) ترمنځ اړیکې دي، موږ اوس له دوی سره اړیکې پرې کوو، هسې نه چې نن موږ دا کار وکړو او سبا چې اللهﷺ تاته برې درکړي، نو ته موږ پرېږدې او خپل قوم ته ولاړ شې؟

د اللهﷺ رسول تبسم وکړ او ویې فرمایل: وینه د وینې لپاره توئېږي او اړیکې د اړیکو په بدل کې پرې کېږي، زه ستاسو یم او تاسې زما یئ، د هغو سره به جنګېږم چې تاسې ورسره په جګړه کې یئ او له هغو سره به روغه کوم چې تاسې ورسره روغه کول غواړئ.

وروسته له دې چې د بیعت کار بشپړ شو، نو رسول اللهﷺ د خلکو څخه غوښتنه وکړه چې له خپل منځ څخه دولس تنه نقیبان (نماینده ګان) وټاکي، ترڅو د خپل قوم او د تړون د موادو د عملي کېدو څارنه وکړي، هغوی خپل دولس تنه مشران معرفي کړل چې نهه تنه یې د خزرج له قبیلې او درې تنه یې د اوس له قبیلې څخه وو.

فعالیت

د لومړني او دویم بیعت ترمنځ څه توپیر و؟ څرګند یې کړئ.

د دې لوست ګټې:

۱ـ مشران باید په هره پرېکړه کې د نمایندګانو نظر او موافقه واخلي.

۲- لارښود باید غیرتمن وي او له خپلو خلکو سره یې ریښتوني واوسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستلې شئ، څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ د عقبې دویم بیعت په کوم کال ترسره شو؟

۲ـ د عقبې دویم بیعت کې د بیعت کوونکو شمېر څو تنو ته رسېده؟

۳ـ د بیعت بندونه بیان کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلماتو ډک کړئ.

۱ـ د یثرب د مشرکانو سره څه دپاسه (   ) مسلمانان هم حج ته راغلل.

۲ـ د نمایندګانو له ډلې څه نهه تنه (   ) او درې تنه (   ) و.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه ولیکئ.

۱ـ د عقبې دویم بیعت د بعثت په څوارلسم کال ترسره شو. (   )

۲ـ د عقبې په دویم بیعت کې د رسول الله ﷺ تره عباس هم برخه درلوده. (   )

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ښوونځي کتابتون ته ولاړ شي او د سیرت نبی ﷺ د کتابونو په اړه دې یو لیست جوړ کړي چې لږ تر لږه شپږ کتابونه د مولفینو د لنډې پیژندنې سره یې په کې ځای پر ځای وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ظلم تور تم او تيارې دي

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

په شپږم لوست کې يې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا:

١ – الظُّلْمُ: جفا او له حد څخه تېرېدل.

٢ – ظُلُمَاتٌ: تيارې، مراد ورڅخه تشويشونه او سختئ دي.

د حديث شريف معنا:

له عبد الله بن عمر رضى الله تعالى عنهما څخه روايت دی چې رسول اکرم صلى الله عليه وسلم وفرمايل: (ظلم د قيامت د ورځې تيارې دي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديث شريف حکمت:

ظلم د سختيو، دښمنيو، کينې او انتقام اخيستلو لامل ګرځي، چې د خلکو آرامي او اطمينان له منځه وړي، نو لازمه ده چې د هر ډول ظلم مخه ونيول شي، او ظالم انسان د ټولو عذابونو څخه د سخت عذاب مستحق ګرځي.

د حديث شريف ګټې:

۱-د ظلم حرمت: د خلکو په ځان، مال او آبرو باندې ظلم او تېرى کول حرام او لويه ګناه ده.
۲-ظالم به د قيامت په ورځ د خپل ظلم سزا خامخا ويني: الله تعالى هغه انسان نه بښي چې د نورو خلکو پر حقوقو تېرى کوي، خو که چيرى د خلکو حقونه خاوندانو ته وسپاري او هغوى ده ته بښنه وکړي، هيله ده چې الله تعالى يې وبښي، لدې څخه پرته به ظالم د قيامت په ورځ د خپل ظلم سزا ارو مرو ويني.

ارزونه

۱- پورتنى حديث شريف معنا کړئ.
۲- د پورتني حديث شريف د راوي په هکله څرګندونه وکړئ.
۳- د پورتني حديث شريف ګټې وواياست.

کورنۍ دنده

۱- د ظلم د نړوونکو تاثيراتو په اړه يوه مقاله وليکئ.
۲- د حديث شريف دغه برخه ياد کړئ. (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نرم خوی فضيلت

عَنْ عَائشَةَ رَضيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهَا قالت : (كُنْتُ عَلَى بَعِيرٍ صَعْبٍ فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ.) رواه احمد

د راوي پېژندنه:

نوم يې حضرت عايشه رضي الله عنها د حضرت ابوبکر صديق ﷺ لور او د پيغمبر ﷺ ميرمن او د مسلمانانو مور ده د هجرت په دويم کال پيغمبر ﷺ ور سره نکاح وکړه خورا فقيهه او عالمه وه په ځانګړي ډول د پيغمبر ﷺ د ژوندانه له جزئياتو څخه يې پوره آګاهي درلوده، له پيغمبر ﷺ څخه يې زيات شمېر احاديث روايت کړي دي او د هجرت په ۵۸ کال وفات شوه.

د کلماتو معنا:

١. بَعِير صَعْب: شوخ اوښ

٢. فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ : د هغه په وهلو مې پيل وکړ.

٣. عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ: پر تا لازم دی تر څو نرمي او لطف وکړې.

د حديث شريف معنا:

له حضرت عايشې صديقې(رضی الله عنها) څخه روايت دی چې زه يوه ورځ په شوخ او ناأرامه اوښ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپره وم، او ما د هغه اوښ په وهلو پيل وکړ تر څو هغه اوښ آرامه شي، پيغمبرﷺ راته وويل: پر تا لازم دي چې د دې اوښ سره د نرمۍ او لطف څخه کار واخلې، ځکه چې هر کار په نرمۍ او لطف سره ښائسته کېږي او هر کار چې نرمي او لطف پکې نه وي ښه نه ښکاري او پای يې ناوړه وي.

د حديث شريف حکمت:

سختي او تېزي د ټولو ظلمونو، دښمنيو، جګړو او خفګانونو اساس دی، مګر نرمي او لطف هېڅکله هم د داسې ستونزو لامل نه ګرځي، بلکې انسان کولی شي په نرمۍ او لطف سره ټولې ستونزې له منځه يوسي، په همدې بناء پيغمبرﷺ په نرمۍ، لطف او شفقت امر کړی دی.

د حديث شريف ګټې:

١.په وينا او کړنو کې نرمي: انسان بايد په خپلو خبرو کې محتاط اوسي او کوښښ وکړي چې مهرباني، شفقت او نرمې خبرې خپل عادت وګرځوي تر څو الله تعالی او د هغه بندګان ورسره محبت وکړي. په يو بل حديث شريف کې راغلي دي: ((نرمي او مهرباني د الله تعالی صفت دی او هغه نرمي او مهرباني خوښوي)).

٢.پر حيواناتو نرمي او شفقت کول: پر ټولو ژونديو ژوو شفقت او مهرباني کول لازم دي، آن تر دې چې د هغه سرغړوونکي حيوان سره چې د خطر وېره ترې هم کېږي بايد په نرمۍ چلن وشي.

٣.له قهر، غوسې او بدخويۍ څخه ځان ژغورل: د قهر او بدخويي په حالت کې انسان خپل اعصاب له لاسه ورکوي او کله ناکله ډېر خطرناک او ناوړه کارونه ورڅخه ترسره کېږي، چې بيا ورباندې پښېمانه وي. ډېر وختونه سختي او بد خويي په مقابل لوري کې هم سختي پيدا کوي او د دې کار پايلې داسې اندازې ته ورسېږي چې يو لوری هم ورباندې خوښ نه وي. په همدې اساس په کار ده چې سختي او بد خويي پرېږدو او خپل ځانونه په لطف، مهربانۍ او حوصلې عادت کړو، تر دې پورې چې د سختۍ په مقابل کې د حوصلې او نرمۍ څخه کار واخلو.

٤.د نرمۍ او مهربانۍ له کبله هر کار ښائسته کېږي: انسان کولای شي چې د نرمۍ او لطف نتيجه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو سترګو وويني هغه داسې چې په لطف او مهربانۍ سره هر کار ښائسته او په ډېره غوره اوسمه توګه سرته رسېږي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

بَعِيرٍ صَعْبٍ: **فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ:**

۲. د حديث شريف اجمالي معنا بيان کړئ.

۳. د حديث شريف ګټې بيان کړئ.

کورنۍ دنده

۱. لاندې عبارتونه له معنا سره حفظ کړئ:

عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ

۲. د لوست د حديث شريف په اړه يوه مقاله وليکئ او د خپلې مقالې له پاره يو مناسب عنوان وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زغم او حوصله

عَن أبِي هُرَيرَة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلي الله عليه وسلم: (لَيسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرعَةِ إنَّمَا الشَّدِيدُ اَلَّذِي يَملِكُ نفسَهُ عِندَ الغَضَبِ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

دغه راوي په دریم لوست کې معرفي شوی دی.

د کلماتو معنا:

الشَّدِيدُ :	قوي او پهلوان.
بالصُّرعَة:	د مقابل لوري په ځملولو.
اَلَّذِي يَملِكُ نَفسَهُ:	هغه کس چې ځان په کنترول کې ساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا :

له حضرت ابوهریره‌ﷺ څخه روایت دي چې پیغمبرﷺ وفرمایل: هغه څوک قوي نه دی چې په پهلوانی کې خپل مقابل لوری څملوي بلکې رښتنی قوي هغه څوک دی چې د غوسې پر مهال ځان کنترول کړي.

د حدیث شریف حکمت:

د انسان له بدو خصلتونو څخه یو غوسه ده چې د غوسه کوونکي په اخلاقي کمزورتیا او ناوړه تربیت دلالت کوي او خورا بدې پایلې لري ځکه چې انسان د غوسې په وخت کې ځان نشي کنترولولای او خپل اعصاب له لاسه ورکوي او په ډېرو وختونو کې د خپل غچ اخیستلو په فکر کې وي او خپل خیر او زیان په نظر کې نه نیسي چې په پایله کې نه جبرانېدونکي کارونه ورڅخه تر سره کېږي. له همدې امله پیغمبرﷺ انسانانو ته داسې لارښوونه کوي چې د غوسې په حالاتو کې هم په خپل ځان کنترول ولري او د غچ اخیستلو او زور أزمایني په فکر کې ونه اوسي.

د حدیث شریف ګټې:

۱.قوي او پهلوان هغه کس دی چې حوصله ولري: د قهرمانۍ او پهلوانۍ لقب له هغه چا سره ښایي چې د غوسې په وخت پر خپل ځان کنترول او واک ولري او داسې څه ورڅخه ترسره نه شي چې د هوښیارۍ او عقل څخه لیرې وي اویه راتلونکي کې د خفګان او پښېمانۍ لامل وګرځي.

۲ .د غوسې پر وخت باید حوصله ولرو: څرنګه چې د هر انسان غوښتنه وي چې د غوسې پر وخت خپل ځان پهلوان ښکاره کړي او د مقابل لوري د څملولو په فکر کې وي تر څو د زور ازمایلو له لارې خپل هدف ته ورسېږي او خپل حق تر لاسه کړي مګر د الله تعالی پیغمبرﷺ دغه عمل ناسم بولي او توصیه کوي چې زور ازمایل په حوصله او صبر کې دي.

۳ .په خلکو کې د پیغمبرﷺ د دې پیغام خپرول: پر خپل ځان باندې د دې حدیث شریف په تطبیقولو دې بسنه ونه شي، بلکې لازمه ده چې نور خلک هم له دې پیغام څخه خبر کړل شي په ځانګړي ډول هغه څوک چې د انتقام او غچ اخیستلو، او زور ازمایلو په فکر کې وي، او د دې امکان هم وي چې پر نورو خلکو ظلم او تیری وکړي. بناءً لازمه ده چې هغوی په ښه او غوره طریقه لدې حدیث

(c) ketabton.com: The Digital Library

شریف څخه خبر کړل شي، ځکه د ضرورت پر وخت د علم پټول ستره ګناه ده.

٤. په صبر او حوصلې سره د انسان حقوق له منځه نه ځي: د قهر او غوسې په حالت کې زیات انسانان یوه لاره نیسي چې ښې پایلې نه لري، مګر د حوصلې له برکته انسان ته ټولې لارې خلاصې وي، او کولای شي چې په ژور فکر، دقت او تدبیر سره داسې لار غوره کړي چې د ټولو پکې خیر وي او هېڅ ډول نقصان او پښېمانتیا ونه لري.

ارزونه

۱. د لوست حدیث معنا کړئ

۲. لاندې عبارتونه بشپړ او پوره کړئ:

لَيسَ الشَّدِيدُ بِ......... إنَّمَا الشَّدِيدُ اَلَّذِي .... نَفسَهُ عِندَ الغَضَبِ.

۳. د حدیث شریف ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده

۱. د لوست حدیث شریف حفظ کړئ.

۲. د لوست د حدیث شریف د موضوع په اړوند یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

بد خویونه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيث وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.) متفق عليه

د راوي پيژندنه:

راوي په تېرو لوستونو کې پيژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

١. إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ: له بدگومان څخه ځانونه وساتئ

٢. لَا تَحَسَّسُوا: د نورو د بدو عملونو پلټنه مه کوئ.

٣. لَا تَجَسَّسُوا: د خلکو عيبو نه مه څيرئ

٤. لَا تَنَاجَشُوا: د توکو نرخ مه لوړوئ. پدې ډول چې خپله يې نه اخلي

٥. لَا تَحَاسَدُوا: يوله بل سره حسد مه کوئ.

٦. لَا تَبَاغَضُوا: يو له بل سره کينه مه کوئ

٧. لَا تَدَابَرُوا: يو له بل سره دښمني مه کوئ او اړيکي مه پرې کوئ

د حدیث شریف معنا:

له حضرت ابو هريرهﷺ څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ وفرمایل: یو پربل بدگماني مه کوئ ځکه چې بدگماني لوی دروغ دی د یو او بل کمزوري مه بیانوئ، عیبونه یې مه رابرسیره کوئ او په نرخ کې دوکه مه کوئ او یو له بل سره حسد، کینه او دښمني مه کوئ. اې د الله بنده گانو پخپلو کې سره ورونه شئ.

د حدیث شریف حکمت:

بدگوماني، د عیبونو لټول، کینه او بغض ساتل، مقاطعه او دښمني کول او نورو ته دوکه ورکول هغه ناوړه خویونه دي چې د وگړو د بدنامی لامل گرځي او د ټولنې وگړي په بې ځایه ویناو او کړنو مصروفوي، کله ناکله خبره دومره سختو دښمنیو ته ورسېږي چې فیصله کول یې هم ناشوني وي.

د حدیث شریف گټې:

۱. بدگوماني حرامه ده: بې له کوم دلیله پر چا بدگومانه کېدل حرام دي، کله داسې هم کیږي چې د یو چا پورې تهمت وتړل شي چې دا یو ناروا او حرام کار دی.

په اصل کې هر انسان عادل او پاک دی او بدي یو عارضي شی دی، چې په انسان کې پیدا کېږي، باید هر انسان ته د خپل اصلیت په نظر وکتل شي او تر څو پورې چې د یو انسان بدي د دلائلو او علامو په رڼا کې څرگند نشي هغه یو پاک او عادل شخصیت دی او هېڅوک دا حق نه لري چې په خپلو اټکلونو، تشو گومانونو او بې ځایه آوازو د چا په حق کې د بدی قضاوت او فیصله وکړي.

په خپلو منځونو کې د بدگومانیو د ضررونو او ورڅخه د خلاصون د لارو چارو په هکله بحث وکړئ.

۲. تحسس او د نورو د ښو او بدو پلټل ښه کار ندی:

تحسس د خلکو د پټو رازونو پلټلو ته وایي، محسس انسان هغه چا ته وایي چې شپه او ورځ په دې لټه کې وي تر څو د خلکو د کورونو له پټو رازونو او پټو کړو وړو څخه ځان خبر کړي، او بیا خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیدلي او اورېدلي معلومات نورو ته بیان کړي.

۳.تجسس هم ناروا عمل دی:

تجسس د خلکو تر منځ د پټو رازونو را ټولو ته وایي، تر څو نورو ته ورسول شي، تجسس د مجلسونو مصئوونیت له منځه وړي انسانان دې ته اړ کوي چې ځینې ویناوې او جایزې کړنې (په ځانګړې ډول د کور داخلي کارونه) د خاصو خلکو او مجلسونو د غړو تر منځ (پټ وساتي) نو داسې ډول معلومات راټولول حرام عمل دی، لازم دي چې د داسې کار څخه ځان وساتل شي. البته د دولت د کشفي او استخباراتي شبکو له لوري د دښمنانو د دسیسو او پلانونو تعقیبول تر څو د مجرمینو او د هغوی د طرحو مخه ونیسي، همدا راز د اداري فساد، ټولنیزو او اخلاقي فسادونو څخه ځان خبرول د دې حدیث د حکم څخه مستثنی دي، بلکې په ټولنه کې ځینې وخت د داسې کارونو ترسره کول فرض کفایي حسابېږي، چې د دې څخه سربېره ټولنه د لوی فساد په لمن کې لوېږي.

٤.تناجش حرام کار دی:

تناجش ډېر د مزایدې په بیعه کې منځ ته راځي، او هغه داسې وي چې د بازار د جنسونو د یو جنس د قېمت د اوچتولو په غرض یو کس د بل کس سره پدې خبره اتفاق وکړي چې د پېرودونکي په وړاندې به یو کس د پېرودونکي او بل د پلورونکي نقش اداء کړي، او پېرودونکی به د دې لپاره چې نورو ته دوکه ورکړي یو جنس په ډېر اوچت قېمت ورڅخه واخلي، چې دا کار له یوه پلوه فرېب او دوکه ده او له بل پلوه د یو څو دوکه بازو په وسیله د اجناسو د قېمتونو لوړول ټولې ټولنې ته ضرر رسول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکي دې د ښوونکي په مرسته د نجش ((مزايدې بيعه)) تمثيل کړي.

ارزونه

۱. د لوست د حديث شريف معنا بيان کړئ.

۲. لاندې کلمې معنا کړئ:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ:　　لَا تَحَسَّسُوا:　　لَا تَدَابَرُوا:

۳- د پورتني حديث شريف ګټې په لنډ ډول بيان کړئ.

کورنۍ دنده

لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

۱. إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ .

۲. لَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخکې لوست د حديث شريف پاتې برخه

٤- يو له بل سره کينه او حسد کول جواز نه لري:

په تېرو لوستونو کې مو د دې موضوع په اړه مفصل معلومات تر لاسه کړي دي.

٥- کينه او بغض حرام دي:

کينه او بغض دوستي او ملگرتيا له منځه وړي، د خلکو تر منځ اړيکې پرې کوي، د جگړو او اختلافاتو لامل گرځي، له همدې امله د اسلام مقدس دين بغض او هغه څه چې د بغض لامل گرځي حرام گرځولي دي.

فعاليت

حسد تعريف، او د غبطې سره څه توپير لري؟ بيان يې کړئ.

٦- د اړيکو پرې کول او يو له بل سره دښمني کول حرام کارونه دي: دا چې اسلام سوله ايز ژوند، او د ټولنيزو اړيکو ټينگښت ته ځانگړې پاملرنه کوي له دې امله د اړيکو پرې کول او دښمني کول د اسلام له روحيې سره مخالف کارونه دي.
په يو بل حديث شريف کې چې بخاري او مسلم روايت کړې دی راغلي دي: (د يو مسلمان لپاره دا روا نه دي چې د بل مسلمان سره له دريو ورځو څخه زياته مقاطعه وکړي، کله چې له يو بل سره مخامخ شي نو يو له بل څخه مخ اړوي، په دوی کې غوره هغه څوک دی چې پر بل باندې د سلام په اوچولو کې لومړيتوب وکړي).
له بل پلوه له يو چا سره د خبرو نه کول مغرضو او فاسدو خلکو ته د دې زمينه برابروي چې له يو چا څخه بل چا ته تحريف شوې خبرې ورسوي، چې بالاخره خبره لويې دښمنۍ ته رسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- د الله تعالی بندګي:

انسانان باید عاجز او متواضع وي، او دا سوچ وکړي چې که هر څومره د قدرت، لوړ مقام او ډېرې پانګې خاوند وي بیا هم د الله تعالی عاجز بنده دی، نو په کار نده چې د الله تعالی له حکمونو څخه سرغړونه وکړي.

۸- د وروروليۍ ژوند:

په کار ده چې د مسلمانانو تر منځ د وروروليۍ اړیکې ټینګې او را ژوندۍ کړای شي چې د وروروليۍ څخه هدف همغه نږدې همدردي، خیر غوښتل او زړه خوږی وي لکه د یو بدن د اعضاؤ په څېر چې د یوې عضوې په درد سره ټولې اعضاوې د نا آرامۍ احساس کوي او د هغې په راحت سره ټولې اعضاوې د راحت احساس کوي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ .... أَكْذَبُ الْحَدِيث وَلَا .... وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا .... وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.

۲. د حدیث شریف کوم عبارت د بغض په حرمت دلالت کوي؟

۳. د حدیث شریف کوم عبارت د مقاطعې په حرمت دلالت کوي؟

٤. د حدیث شریف کوم عبارت د بدګومانۍ په حرمت دلالت کوي؟

کورنۍ دنده

۱. لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا

وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.

۲. د یو مناسب عنوان لاندې د لوست د حدیث شریف په اړه یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست

نېشه يي توکي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ((كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَمَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ)) رواه ابن ماجة.

د راوي پېژندنه:

په دويم لوست کې يې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا:

مَا أَسْكَرَ:	کوم شي چې نيشه راولي
كَثِيرُهُ:	ډېر يې
قَلِيلُهُ:	لږ يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث معنا:

له حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ وفرمایل: هر هغه څه چې مستي او نېشه راولي حرام دي او هر هغه څه چې زیات یې نیشه راولي لږه اندازه یې هم حرامه ده.

د حدیث شریف حکمت:

نیشه یي توکي وګړي او ټولنه له خورا سختو زیانونو سره مخ کوي: لکه دیني زیانونه، روغتیایي زیانونه، ټولنیز زیانونه، اقتصادي زیانونه، سیاسي زیانونه، امنیتي زیانونه، روحي زیانونه او داسې نور.

په همدې اساس په سالمه ټولنه کې باید د نېشه یي توکو د استعمال څخه په کلکه ډډه وشي.

د نیشه اي توکو تعریف:

نیشه یي توکي هغه توکي دي چې متداوم استعمال یې د مرکزي اعصابو د فعالیت سیستم ته تغیر ورکوي او زیات استعمال یې د بدني او روحي روږدوالي لامل ګرځي.

د نیشه اي توکو ډولونه:

نیشه اي توکي هم په طبعي توګه وجود لري لکه اپین چې د کوکنارو له بوټو څخه لاس ته راځي او هم په مصنوعي او کیمیاوي ډول چې په لابراتوارونو کې جوړېږي لکه هیرویین، مورفین، کوکائین، کودین او داسې نور.

د نیشه اي توکو ضررونه:

د نیشه یي توکو استعمال ډېر جسمي اوروحي زیانونه لري لاندې یې بیانوو.

١. د بدن د دفاعي سیستم کمزوري کول.

٢. د مرکزي اعصابو د فعالیت سستول.

٣. د زړه د ټکان زیاتوالی .

٤. د ستوني او بلوډو سرطان

٥. د لید کمزوري کول.

٦. د وینې د فشار لوړول.

٧. په وینه کې د غوړوالي زیاتوالی.

٨. د زړه دربدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. د تنفسي سیستم خرابیدل.

۱۰. روحي تشویشونه لکه (خفگان، اضطراب، ځانته ناستی، په ځان باندې بې باوري او ناامیدي) پیداکول.

ارزونه

۱. د حدیث شریف معنا واضح کړئ.

۲. د نیشه یي توکو مهم ضررونه بیان کړي.

۳. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:

((کُلُّ مُسْكِرٍ ....))

((مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فـــ......... حَرَامٌ))

کورنۍ دنده

حدیث شریف له معنی سره حفظ کړئ.

د نیشه اي توکو د اضرارو په اړه یوه مقاله ولیکئ چي له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فاسده بيعه

په نولسم لوست کې مو باطله بيعه وپېژندله،اوس غواړو چې په فاسده بيعه وپوهېږو.

د فاسد تعريف:

فاسد په لغت کې: د صالح ضد دی يعنی نا سم.

اوپه اصطلاح کې: فاسده بيعه هغه ده چې په اصل کې مشروع او روا وي، خو د صفت له مخې صحيحه نه وي، يعنې د انعقاد شرطونه يې موجود وي، خو د صحت له شرطونو څخه يوکې کوم شرط مختل شوی وي.

مثلا په بيعه کې داسې شرط کېښودل شي چې عقد د هغه تقاضا نه کوي او ورسره موافق نه وي، لکه په دې شرط د يو کور خرڅول چې په کرايه به يې نه ورکوي.[50]

حکم يې:

مبيعه او مال په قبض کولو سره ملك ګرځي، تصرف په کې نافذ دی، خو هر يو د متعاقدينو کولای شي چې بيعه فسخه کړي او اخيستی مال بيرته رد کړي، ترڅو فساد له منځه ولاړ او د شخړومخه ونيول شي.[51]

د فاسدې بيعې ځينې احکام:

• په فاسده بيعه کې يواځې د عقد په کولوسره ملك نه ثابتيږي ترڅوچې له عقد سره سم د بايع په اجازه قبض شوی نه وي.

• که چيرې په فاسده بيعه کې بايع مشتري ته مبيعه تسليم کړي، او په عقد کې دواړه عوضه (مبيعه او ثمن) مال وي، پدې صورت کې مشتري د مبيعې مالك ګرځي، او بايع د ثمن مالك ګرځي.[52]

---

۵۰ - البحر الرائق (ج ۱۶ / ص ۲۹)- مجمع الانهر - (ج ۵ / ص ۲۴۰)- رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۱۰۰)

۵۱ - الجوهرة النيرة: ۱/ ۲۹۳

۵۲ - الجوهرة النيرة - (۲ / ۲۶۹)- العناية شرح الهداية - (۹ / ۱۸۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱- فاسده بیعه **لغةً** او اصطلاحاً تعریف کړئ؟

۲- د فاسدې بیعې حکم څه دی؟

کورنۍ دنده

د باطلې او فاسدې بیعې تر مینځ توپیر څه دی؟ په کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلوېښتم لوست

مکروه بیعه

له منعه شویو بیعو څخه مو باطله او فاسده بیعه وپېژندله،اوس غواړو چې په مکروه بیعه وپوهیږو. [٥٣]

د مکروه بیعې تعریف:

مکروه په لغت کې: د محبوب ضد دی ، یعنې بد ګڼل شوی.

او شرعاً: هغه بیعه ده چې اصلا او وصفاً روا وي، خو دیوه بل شي له کبله ورڅخه د دې کولو حکم شوی وي، لکه د جمعې د آذان په وخت کې اخیستل او خرڅول.[٥٤]

حکم یې:

په مکروه بیعه کې له قبض څخه مخکې ملکیت ثابتیږي او د قیمت ورکول واجبیږي. [٥٥]

د مکروه بیعې مهم ډولونه:

۱. نجش:

نجش په لغت کې: د جال لورته د مرغانو هی کولو ته وایي.

او د شریعت په اصطلاح کې: د دریمګړي له لورې د مال قیمت لوړول، پداسې حال کې چې پخپله یې اخیستونکی نه وي، بلکې یوازې د نورو د هڅولو لپاره یې قیمت لوړول غواړي، نجش بلل کیږي. [٥٦]

ددې بیعې حکم: دا بیعه مکروه بیعه ده. ځکه دا د یو مسلمان ورور د ضررلپاره یوه حیله جوړول دي، له دې امله شریعت ورڅخه منعه کړیده.

۲. د ورور په بیعه باندې بیعه کول:

ددې صورت داسې دی چې دوه کسان (بایع اومشتري) دیوې سلعې (سامان) په بیعه کولو لګیا وي، بایع خپل شی قیمت کړي ، په دې وخت کې بل مشتري راشي او ددوی په بیعه کې ځان ورګډ کړي، او هغه شی له بایع څخه یا په زیات قیمت او یا په هغو یادوشویو ثمنو واخلي.

٥٣- د امام صاحب رح په وړاندی تحریمی مکروه : هغه ده چې په ظنی دلیل چې شبهه پکې موجوده او ثابته وي، او حرامو ته ورنږدې وي. (فتح القدیر: ٥/ ٢٣٩، والبحر الرائق (ج١٦/ص٣٠)، وتبیین الحقائق(ج١٠/ ص٤٢٣).

٥٤ - رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٢٠٦)

٥٥ - الهدایة(حاشیة) (١٩). ٥٦ - بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ١١ / ص ٤٩٣

د دې بیعې حکم: دغه بیعه مکروه ده، ځکه له رسول اللهﷺ فرمایي: (دا پکار نه ده چې یو مسلمان د خپل ورور په بیعه کې دځان لپاره ورگډ شي). او دا ځکه چې په دې بیعه کې بل مسلمان ورور ته اذیت او ضرر رسېږي. [57]

۳. د قافلې مخې ته ورتګ:

صورت یې داده چې یوڅوک د داسې قافلې په راتګ خبر شي چې ډېر سامان (لکه غنم) یې را بار کړي وي، او یو سړی ورشي او ټول هغه څه ورځخه واخلي چې قافلې راوړي وي، او بیا یې ښار ته راوړي او د خپلې خوښې د قیمت مطابق یې خرڅوي. او یا دا چې ښاري سړی صحرایي ته ووایي: مال دې زما سره کېږده، په مناسب وخت کې به یې په ښاریانو درته په لوړ قیمت خرڅ کړم.

د دې بیعې حکم: دغه اخیستل مکروه دي، ځکه د یوه روایت له مخې رسول اللهﷺ فرمایي: (تاسو د قافلې مخې ته د تجارت لپاره مه ورځئ) {صحیح البخاری ۵/۳٦۷}، دغسې کول هلته مکروه دي چې د منطقې اوسېدونکي په قحطۍ اوتنګ لاسي کې وي او دا کار ورته ضرر رسوي، او که یې ضرر ورته نه رساوه بیا گناه نلري. [58]

۴. د جمعې د آذان په وخت کې بیعه کول:

د بیعې مکروهه وخت د جمعې د آذان څخه پیل کیږي: الله تعالی فرمایي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ }. " ای مؤمنانو ! کله چې د جمعې په ورځ د لمانځه لپاره آذان وشي نو د الله د ذکر خواته وځغلئ، اخیستل او خرڅول پرېږدئ".

د دې بیعې حکم: دغه بیعه مکروه ده، ځکه لدې سره غیرمشروع شی ځیرمه شوی دی چې هغه د جمعې د لمانځه او یا د خطبې نه پاتې کېدل دي.

پدې ټولو صورتونوکې بیعه مکروه ده خوعقد اوترون ورباندې نه فاسدیږي.

فعالیت

ذکر شوی بیعې شرعا مکروه دي، حکمت یې وواياست چې ولې مکروه گرځول شوې دي؟

[57] - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۰)

[58] - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۸۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

آ-لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱- مکروه بیعه تعریف کړئ.

۲- د مکروه بیعې حکم څه دی؟

۳- په لنډه توګه د مکروه بیعې مهم ډولونه وښایاست.

ب-د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱.د نجش حکم: نجش بیعه مکروه ده (   ).

۲.د جمعې د آذان په وخت کې بیعه مکروه نه ده (   ).

۳.د مکروهاتو سره عقد نه فاسدیږي (   ).

کورنۍ دنده

د مکروهه بیعو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو څلویښتم لوست

اقاله

محمود له یوه دکان څخه یوه جامه واخیستله، چې کله خپل کورته ولاړ د جامې په اخیستلو پښیمانه شو، نو پلورنکي ته راغې او ورڅخه یې وغوښتل چې جامه بیرته واخلي او ده ته خپلې پیسې ورکړي، د دکان خاوند دا وړاندیز قبول کړ خپله جامه یې واخیسته او ده ته یې خپلې پیسې ورکړې.

د اقالې تعریف:

اقاله په لغت کې: پورته کولو، اولرې کولو ته وایي.[60]

او په اصطلاح کې: د متعاقدینو په خوښه د بیعې له مینځه وړلو ته اقاله ویل کیږي.[61]

د اقالې د روا والي حکمت:

اقاله د دې لپاره روا شوې ده، ترڅو د خلکو لپاره آسانتیا رامنځ ته شي، ځکه کله داسې پیښیږي چې یوسړی په پیسو یو څه واخلي او بیا وګوري چې دی پیسو ته اړتیا لري، او کله یو شی خرڅ کړي بیا وګوري چې دې هغه شي ته اړتیا لري، او په بیعه پښیمانه شي، نو اسلامي شریعت د اقالې اجازه ورکړې ده، اود عقد مقابل لوری یې دې خبرې ته تشویق کړی دی چې هغه قبوله کړي.

د اقالې حکم:

په بیعه کې اقاله جائزه ده، ځکه له رسول اللهﷺ څخه روایت دی فرمایي: { مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اَللّٰهُ عَثْرَتَهُ }[62]. (څوک چې له یوه پښیمانه انسان سره اقاله وکړي, بیعه له مینځه یوسي الله تعالی به یې ګناوې له منځه یوسي).

او بل دا چې د بیعې عقد کول د دواړو اړخونو (بایع او مشتري) حق دی، نو د دې حق هم لري چې هغه له مینځه یوسي.[63]

د اقالې شرطونه:

۱- په اقالې کې باید دواړه اړخه راضي اوخوښ وي.

۲- مبیعه باید داقالې په وخت کې موجوده وي، ځکه اقاله د عقد لرې کول دي، محل او ځای یې مبیعه ده.

۶۰ - فتح القدیر - (ج ۱۵ / ص ۲۰۶).

۶۱ - تبیین الحقائق: ۱۱\۶۵.

۶۲ - رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَهْ، وَصَحَّحَهُ اِبْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ .

۶۳ - رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَهْ، وَصَحَّحَهُ اِبْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ (۲- العنایه : ۹\۲۲۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

احمد په سلو افغانیو له محمود څخه د چای یو ترموز واخیست، له اخیستلو وروسته محمود پښیمانه شو، او له احمد څخه یې وغوښتل چې خپل مال یې بیرته ورکړي ، احمد ومنله خو لس افغانۍ ګټه یې هم ورڅخه واخیسته، اوس ووایاست چې دغه معامله اقاله ده او که نه؟

د دې باب اړوند مسائل:

۱. اقاله کول د فسخې په معنا ده، مګر دا چې فسخه کول متعذر او ناشوني شي، او هغه دا چې په مبیعه کې له قبض څخه وروسته جلا زیات والی راشي(لکه کوم څاروی چې بچې وزیږوي).

۲. که چیرې تر لومړنیو ثمنو په زیات قیمت اقاله وکړي، اویا د لومړني ثمنو د جنس په خلاف اقاله وکړي، پدې صورتونو کې دا عقد اقاله نه بلکه له سره نوې بیعه ده.

۳. د ثمنو ضایع کیدل او له مینځه تلل د اقالې کولو د صحت مانع نه ګرځي، خو د مبیعې هلا کیدل او له منځه تلل د اقالې د صحت مانع ګرځي.

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. د(مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اَللّٰهُ عَثْرَتَهُ) معنی بیان کړئ.

۲. د اقالې د رواوالي حکمت او ګټه څه ده؟

۳. د اقالې حکم څه دی؟

ب. لاندی تش ځایونه ډک کړئ:

اقاله په لغت کې: ....ته وايي.

او په شریعت کې: ....

ج. د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱. دا شرط نه دی چې د اقالې دواړه اړخه به په اقاله کولو راضی او خوښ وي ( ).

۲. دا شرط نه دی چې مبیعه دې د اقالې په وخت کې موجوده وي ( ).

کورنۍ دنده

رسول الله(ص) فرمایي: :«مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اَللّٰهُ عَثْرَتَهُ» دغه حدیث شریف په خپلو کتابچو کې شرح کړئ؟

---

۶۴ - الفقه الاسلامي وادلته - (ج ۵ / ص ۴۳۶)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه څلوېښتم لوست

د مرابحې بيعه

د مرابحې تعريف:

لغتاً: مرابحه ګټې او ډېروالي ته وايي.

او شرعاً :

په معلومه ګټه باندې د مال خرڅولو ته د مرابحې بيعه ويل کېږي.

ددې بيعې د جواز سبب او حکمت:

ډېر داسې مشتريان شته چې په سوداګرۍ کې مهارت نه لري، او يا د بازار د قيمت څخه خبر نه وي، نو دا خوښوي چې له يو چا څخه په معلومه ګټه يو شی واخلي، مثلا ورته وايي: په سلو کې پنځه افغانۍ ګټه درکوم.

نو په دې طريقه په مطمئنه توګه بيعه کولای شي.

د مرابحې حکم:

د مرابحې د بيعې عقد او تړون شرعاً جايز دی، ځکه د جواز ټول شرطونه پکې شتون لري.

د مرابحې د صحت شرط:

۱. د اخيستلو اصلي قيمت بايد معلوم وي.

۲. د ګټې اندازه بايد معلومه وي.

د دې باب اړوند احکام:

•په اصلي قيمت باندې د دوبي، رنګ ورکوونکي، طراز (نقش او نګار کوونکي) او مزي (تاوونکي)، او د حمل (بارولو، نقلولو)، او خوراک پيسې ورزياتيدل جواز لري، خو د خرڅولو په وخت کې به داسې وايې: دا شی په دومره راته تمام شوی دی، او داسې به نه وايې چې ما په دومره اخيستی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• د امام ابوحنیفه(رحمه الله) په وړاندې که چیرې د مرابحې په بیعه کې مشتري په کوم خیانت پوه شو، نو دی اختیارلري که یې خوښه وي په ټولو ثمنودې واخلي، او یا دې بیرته ورکړي.

فعالیت

د مرابحې بیعه په مختلفو صورتونو تمثیل کړئ.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. د مرابحې بیعه تعریف کړئ؟

۲. حکم یې څه دی؟

۳. د مرابحې شرطونه څه دي؟

٤. د مرابحې د بیعې د جواز سبب ذکر کړئ.

٥. د مرابحې دوه حکمونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

د مرابحې د بیعې په هکله عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د توليې بيعه

په تېر لوست کې مو د مرابحې بيعه وپېژندله چې ګټه پکې کېږي، اوس غواړو چې د توليې بيعه وپېژنو.

د توليې تعريف:

توليه په لغت کې: بل چا ته د ولايت او واک ورکولو ته وايي.

اصطلاحاً: پخپل سر (په اخيستل شوي قيمت) د شی پلورلو ته وايي .

په توليه کې بايع نه ګټه کوي او نه نقصان.[٦٥]

د توليې د بيعې د مشروعيت دليل:

په يو روايت کې راغلي دي چې: ابوبکر ﷺ دوه اوښان واخيستل، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل (وَلِّنِي آحدَهُمَا) يعنی يو اوښ پخپل سر راکړه يعنې په هغو ثمنو (قيمت) يې راکړه چې تا پرې اخيستی دی.[٦٦]

د توليې د بيعې د روا والي حکمت:

خلک توليې ته اړ دي، ځکه په خلکو کې داسې کسان شته چې د شيانو په قيمتونو نه پوهيږي، نو له داسې چا څخه مرسته غواړي چې هغه ورباندې پوهيږي، تر څو په ډاډه زړه بيعه تر سره کړي.[٦٧]

د توليې د صحت شرطونه:

١- عوض او بدل بايد مِثْلِي او يا قِيَمِي وي.

٢- عوض او بدل بايد د مشتري مملوک (خپل مال) وي.[٦٨]

فعاليت

د توليې د بيعې مختلف صورتونه تمثيل کړئ.

٦٥ - رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤) ٦٦- مجمع الانهر في شرح ملتقى الابحر - (ج ٥ / ص ٣٢٢)

٦٧ - الفقه الحنفي وادلته: ٢- ٥٢ ٦٨- رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تولیه بیعې احکام:

• د امام ابوحنیفه(رحمه الله) په وړاندې، که چیرته اخیستونکی د تولیې په بیعه کې په خیانت خبر شي نو بیا دې په هماغه اندازه له ثمنو څخه (قیمت) کم کړي.

• په تولیه کې موزون او مکیل شیان باید بیا له سره وزن او پیمانه شي، له هغې وروسته دې مشتري ته ورکړل شي، تر څو دواړه طرفه د هغې له اندازې څخه مطمئن شي.[٦٩]

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

١. د تولیې بیعه تعریف کړئ.

٢. د تولیې بیعې حکم څه دی؟

٣. د تولیې شرطونه کوم دي؟

٤. د تولیې بیعې د مشروعیت دلیل ذکر کړئ.

٥. د تولیې حکمونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

د مرابحې او تولیې فرق په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

٦٩- مختصر القدوري: باب المرابحة والتولیة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربا (سود)

د احمد زوی ډېر سخت مریض شو، د هغه د علاج لپاره دی (۱۰۰۰۰) افغانیو ته اړتیا لري ، محمود ورته وایي: زه به دغه پیسې درکړم، خو یوه میاشت پس به (۱۲۰۰۰) افغانۍ راکوې، او که را دې نه کړې نو بیا به د هرې میاشتې په تیریدو سره ماته دوه دوه زره افغانۍ اضافه راکوې. یعنې یو کال پس به احمد د محمود څخه (۳٤۰۰۰) افغانۍ پوروړی وي.

د ربا تعریف:

ربا په لغت کې: زیاتوالي ته وایي.

او په اصطلاح کې: بې عوضه زیاتوالی ربا بلل کیږي.[70]

د ربا د حرمت دلیل:

الله تعالی ﷻ فرمایي: { وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا }.[71]

ژباړه: او الله تجارت روا، او سود یې ناروا کړی دی.

د ربا(سود) د تحریم حکمت:

په سود کې د بیوزلو او تنګ لاسو د ضعف نه ډیره ناوړه استفاده کیږي، د دې پر ځای چې په دوی باندې ترحم او مهرباني وشي او له دوی سره بډایان مرسته وکړي او یا کم تر کمه هغوی ته قرض حسنه ورکړل شي، د هغوی پاتې جایدادونو او شتمنیو ته یې هم سترګې نیولې وي، او په پای کې یې له هغو نه هم خلاص کړي، اویا داچې ټول عمریې خپل غلام وګرځوي.(دغه حقیقت د جاهلیت په دوره کې وجود درلوده)

د ربا حکم: په شریعت کې ربا (سود) مطلقاً حرام دی.

۷۰ -- رد المحتار(ج ۲۰ / ص ۹۸)

۷۱ - [البقرة/ ۲۷۵]

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربا صورتونه:

۱.کله چې په مال کې د قدر او جنس دواړه صفتونه موجود شي پدې صورت کې هم زیادت په کې حرام دی او هم نسیه، لکه: د (سل ګرامه) طلا تبادله په یو سل او شل ګرامه طلا باندې.

۲.کله چې په مال کې له دې دواړو (قدر یا جنس) صفتونو څخه یو (زائل) شي په هغې کې زیادت روا دی خو نسیه پکې حرامه ده، لکه: د څلورو منو غنمو خرڅول په پنځه منه اوربشو باندې چې دا لاس په لاس روا خو نسیه یې حرامه ده.

فعالیت

که یو څوک د یوه پسه په عوض کې یو پسه او یو وری واخلي، ایا دا سود بلل کېږي؟

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱.په شریعت کې د ربا (سود) حکم څه دی؟

۲.د ربا اوسود د حرمت حکمت څه دی؟

۳.د ربا څو صورتونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د ربا او سود د حرمت او ټولنې ته د هغې د ضررونو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قرض

رسول الله ﷺ فرمايي: { څوك چې د يو مسلمان د ژوند مشكل ور آسانه كړي الله تعالى به د ده مشكل ور آسانه كړي...... ، او الله تعالى تر هغه د ده مرسته كوونكى دى تر هغه چې دى د خپل ورور مرسته كوي }[72].

د قرض تعريف:

لغةً: غوڅولو او پرې كولو ته وايي، په قرض كې هم يو څوك له خپل مال څخه يوه برخه پرې كوي او بل ته يې وركوي، قرض ته سَلَف هم وايي.

شرعاً: يوه چاته د مثلي مال وركول دي چې هغه ګټه ورڅخه واخلي او مثل يې بيرته قرض وركوونكي ته وركړي.[73]

د قرض ركن:

ركن يې ايجاب، او قبول دی.

د قرض د مشروعيت دليل: قرض په قرآن، سنت او اجماع ټولو دلائلو باندې ثابت دی.

۱. **د كتاب الله دليل**: الله تعالى فرمايلي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ}[74].

"اې مؤمنانو، كله چې د كومې ټاكلې نېټې له پاره تاسې په خپلو منځو كې د پور معامله كوئ، نو هغه وليكئ".

۲. **د سنت دليل**: رسول الله ﷺ فرمايي: ((هر مسلمان چې بل مسلمان ته دوه ځلې قرض وركړي خداى به ده ته د يو ځل قرض په اندازه د صدقې كولو اجر وركوي.))[75]

د دې مبارك حديث مفهوم داى چې د قرض پنځوس په سلو كې ورته د صدقې په شان محاسبه كيږي.

۳. **د اجماع دليل**: ټول اهل علم د قرض وركولو په جواز متفق دي.[76]

د قرض د روا والي حكمت:

كله داسې اقتصادي ستونزه انسان ته پېښيږي چې د بل چا نقدي مرستو ته اړ كيږي، او خلك ده

۷۲ - شعب الايمان. بيهقي - (۶ / ۱۰۴). ۷۳- رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۷۴)

۷۴- {البقرة : ۲۸۲}.

۷۵- مسند الصحابة - (۲۶ / ۹۵)، ابن ماجه او ابن حبان يې عبدالله ابن مسعود څخه روايت كړى دى.

۷۶- العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۸۸)- الفقه الاسلامي وادلته - (ج ۵ / ص ۴۳۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

تە پە وړیا توگە پیسې نە ورکوي، او دی هم د نورو صدقې نە قبلوي، نو یواځینۍ لاره همدغە دە چې د یوې مودې لپارە د چا نە پور (قرض) واخلي ، او بیا یې بیرتە ورکړي.
ځکە خو شریعت قرض رواکړی دی، او خلک یې دې تە هڅولي دي چې محتاجو او اړو کسانو تە قرض ورکړي.

د قرض حکم:

د قرض اخیستونکي ملکیت سمدلاسە پە (قرض) اخیستل شوی مال کې ثابتیږي، او د دە پە ذمە (پە غاړە) سمدلاسە د هغە مثل ثابتیږي، چې باید قرض ورکوونکي تە یې پە راتلونکی کې ورکړي.[77]

د قرض شرطونە:

١.قرض ورکوونکي تە راجع شرط: دا دی چې قرض ورکوونکی باید د تبرع (احسان کولو) اهلیت ولري، نو کە یو ممیز هلك یو چاتە قرض ورکړي دا صحت نە لري ځکە چې شریعت دە تە د داسې تصرف جواز نە دی ورکړی چې پە هغە کې د ضرر احتمال وي لکە هبە او داسې نور.[78]
٢.قرض (قرض ورکړ شوي مال) تە راجع شرطونە دادي:
ا- قبض کول یې.
ب-قرض ورکړل شوی شی باید مثلي وي، لکە پیمانە کیدونکي، او تلل کېدونکي شیان، یا سره نژدې شمیرل کیدونکي شیان، نود داسې شي قرض ورکول چې د هغە مثل نە وي جواز نلري، ځکە هغە بیا د شخړو لامل گرځي.[79]
٣. پە قرض باندې بە گټە نە اخیستل کېږي، ځکە اصل پە قرض کې د ثواب او اجر حاصلول دي، او لە قرض اخیستونکي سره احسان کول دي، نو کە قرض ورکوونکی پە قرض اخیستونکي معلومە گټە کیږدي داجواز نە لري، ځکە دا د ربا (سود) شبهە پیداکوي.
خو کە قرض اخیستونکی پخپلە خوښە لە اخیستل شوي شي څخە ښە شی ورکړي، بیا کومە پروا نە لري، بلکې دا د قرض ښە ادا، او ښە کار دی، رسول اللهﷺ فرمایي: {خیرالنَّاسِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً}[80]،" ښە او غوره د خلکو هغە دی چې قرض پە ښە توگە اداء کوي.

---

٧٧ - بدائع الصنائع (ج ١٧ / ص ٤٢٥)
٧٨ - بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ١٧ / ص ٤١٦)
٧٩- بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ١٧ / ص ٤١٨)
٨٠- المعجم الکبری .طبرانی ٣٩۴/١

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- ستاسو په سیمو کې څه ډول پورونه ورکول کیږي، ددې لوست په رڼا کې دهغه څرنګوالی په ګوته کړئ.

۲- د قرض د شرطونو په هکله له یو بل سره مباحثه وکړئ.

ارزونه

آ.لاندې پوښتنوته ځوابونه ورکړئ:

۱.قرض لغةً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲.د قرض د مشروعیت دلیل څه دی؟

۳.د قرض حکم څه دی؟

٤.د قرض رکن او شرطونه څه دي؟

ب.د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱.د قرض رکن ایجاب دی فقط(   ).

۲. قرض په هر شی کې جواز لري(   ).

کورنۍ دنده

د قرض عمده مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د صرف بیعه

د صرف تعریف:

په لغت کې: د یوشي د مخ اړول له یوی خوا نه بلې خوا ته وایي.[81]

اوپه شریعت کې: صرف د نقودو بیعه ده په نقودو باندې. که یې جنس یو وي، او یا توپیر سره ولري.

او له نقودو څخه مراد: سره زر، سپین زر، او هغه څه دي چې د دې دواړو پر ځای دربږي، لکه مروجې پیسې.[82]

د نومولو وجه:

دغه عقد په (صرف) باندې ځکه ونومول شو چې په دغې بیعې کې غالباً هر جانب خپلې پیسې له یوه حالت څخه بل حالت ته اړوي، مثلا: ریال یا ډالر یا کلدارې په افغانۍ اړوي.

د صرف د بیعې حکم:

کله چې د صرف د بیعې شرطونه پوره شي په هغه صورت کې جائزه ده.

د صرف د بیعې شرطونه:

۱. د جانبینو له جداکېدو مخکې (له یوه او بل څخه) د مال قبضول.

ځکه چې قیمتونه هره لحظه تغییر مومي او بیا نزاع او شخړې ته لاره هوارېږي.

۲. پدې بیعه کې خیار شرط وجود نه لري، ځکه چې خیار شرط اضافي وخت ته اړتیا لري، او د صرف په عقد کې تاخیر او تاجیل د شخړو سبب ګرځي.

۳. همدارنګه تاجیل به هم پکې نه وي.

د صرف د بیعې احکام:

۱. د سپینو زرو په سپینو زرو، او د سرو زرو په سرو زرو خرڅول جواز نه لري، مګر دا چې د دواړو اندازه په یو شان وي.

۲. که چیرې سره زر په سپینو زرو خرڅ کړل شي، پدې صورت کې تفاضل او زیاتوالی جواز لري، او له بیلیدو مخکې قبض کول واجب دی، او که چیرې د صرف په بیعه کې عاقدین د بدلینو له قبضولو

81 - (لسان العرب)

82 - مجمع الانهر في شرح ملتقى الابحر - (ج ۵ / ص ۴۴۶).

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې سره بیل شي نو دا عقد باطل دی .
۳ .د صرف په بیعه کې مخکې لدې چې عوضین قبض شي تصرف کول پکې جواز نه لري.
٤ .رایجه پیسې د نقدینو حکم لري.[۸۳]

فعالیت

په بازار کې د صرف د بیعې موجوده بیلگې او نمونې یې د حکم سره بیان کړئ.

ارزونه

۱ .د صرف بیعه تعریف کړئ.
۲ .له نقودو څخه مراد څه دی؟
۳ .د صرف د بیعې حکم څه دی؟
٤ .شرطونه یې څه دي؟

کورنۍ دنده

د دې لوست خلاصه په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

۸۳ - الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سَلَمْ بيعه

محمود د غنمو بزګر دی ، دی پيسو ته ضرورت لري ، احمد هغه ته پيسې ورکوي خو له هغه نه (۵۰۰) کيلوګرامه غنم اخلي،اما غنم فعلا وجود نه لري ، مګر دغنمو مقدار او نور ټول مشخصات يې معلوم کړل، ترڅو چې په راتلونکې کې د دوی ترمنځ کوم اختلاف او شخړه واقع نه شي.

د سلم تعريف:

سلم په لغت کې: تسليمولو اوسپارلو ته وايي.

او اصطلاحاً: په عاجل مبلغ باندې د آجل [٨٤] مال تبادلې ته وايي.[٨٥]

د سلم بيعې اړوند اصطلاحات:

رب السلم مشتري ته وايي.

مسلَم إليه بايع ته وايي.

مسلَم فيه مبيعې ته وايي.

راس المال هغه مبلغ ته ويل کيږي چې مخکې بايع ته ورکول کيږي.

د سلم د مشروعيت دليل:

سلم په کتاب الله ، سنت مطهره، او د امت په اجماع باندې ثابت دی:

دکتاب الله د ليل: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ}[٨٦].

"اې مؤمنانو، کله چې دکومې ټاکلې نيټې له پاره تاسې په خپلو منځو کې د پور د راکړې ورکړې معامله کوئ، نو هغه وليکئ".

د سنت مطهره دليل:

روايت شوی دی چې رسول الله ﷺ (دهرهغه شی له بيعې څخه منعه کړې ده چې له انسان سره موجوده نه وي، خو سلم ته يې اجازه ورکړې ده).[٨٧]

همدارنګه پيغمبر اکرم ﷺ فرمايلي دي : که څوک سلم کوي نو بايد دجنس اندازه (وزن او يا پيمانه په کې معلومه وي او همدارنګه بايد د جنس د تسليمي وخت هم معلوم وي .[٨٨]

٨٤– (هغه مال چې د يوې ټاکلې مودې وروسته په لاس ورشي).

٨٥- رد المحتار - (ج ٢٠ / ص ٢٢٩)- مجمع الانهر - (ج ٥ / ص ٣٩٧). ٨٦- {البقرة : ٢٨٢}

٨٧- العناية شرح الهداية - (٩ / ٣٨٥). تبيين الحقائق شرح كنز الدقائق - (ج ١١ / ص ٢٥١

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اجماع دلیل:

د ټول امت علماء د سلم په جواز متفق دي.

د سلم د مشروعیت حکمت:

د سلم په روا کولو کې د بایع د حاجت رفع کول په نظر کې نیول شوي دي، او د دې پر ځای چې حاجتمند شخص سود کوونکو ته پناه یوسي اوپه سود ورڅخه پور واخلي، هغه له وخت څخه مخکې خپل محصول د سلم له لارې خرڅوي او لدې لارې مال لاس ته راوړي. همدارنګه ممکنه ده چې مشتري د ثمن له کم والي څخه ګټه واخلي.

د سلم حکم: د بایع لپاره په ثمنوکې، او د مشتري لپاره په مبیعه کې د ملکیت ثابتیدل دي.

د سلم شرطونه:

د سلم بیعه تر هغه صحت نه پیداکوي تر څو په هغې کې اووه (۷) شرطونه پوره نشي:[89]

۱. جنس به معلوم وي. (چې غنم دی که اوربشې)

۲. نوعه (ډول) به یې معلوم وي. (لکه آبي یا للمي).

۳. صفت به یې معلوم وي. (لکه اعلی او ادنی)

٤. اندازه به یې معلومه وي.

۵. وخت او موده به یې معلومه وي.

٦. د ثمن یا راس المال مقدار اومشخصات باید معلوم وي.

۷. د مال د تسلیمولو ځای ټاکل چې بایع به یې مشتري ته تسلیموي، (مخصوصاً که چیرې جنس داسې شی وي چې دهغه په انتقالولو باندې مصارف راځي).

د سلم اړوند أحکام:

• سلم پداسې شی کې جائز ندی چې هغه شی د عقد له وخته د ترون ترپای پورې په بازارونو کې پیدا نه شي.

• سلم تر هغه صحت نه پیدا کوي تر څو چې ثمن (یا رأس المال) د عاقدینو تر جدا کیدلو مخکې د بایع له خوا قبض نه شي.

• هر هغه شی کې سلم جائز دی، چې د صفت او اندازی پیژندل یې په دقت سره وکړل شي. او

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم شی چې د صفت تعین او د اندازی پېژندل یې ممکن نه وي په هغه کې سلم جائز نه دی.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱.سلم تعریف کړئ؟

۲.د سلم د مشروعیت حکمت، او دلیل څه دی؟

۳.د سلم شرطونه کوم دي؟

٤.د سلم حکمونه بیان کړئ؟

د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کېږدئ:

۱. مسلم فیه چې د عقد له وخته نیولی د عقد تر پایه په بازارونو کې و موندل شي سلم په کې جواز نه لري( ).

۲. سلم تر هغه پورې صحت نه پیداکوي تر څو چې د عاقدینو د جداکیدلو نه مخکې بایع ثمن قبض نه کړي.( ).

کورنۍ دنده

د سلم په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رهن (ګروي)

یوه کس یو بکس په مؤجل ثمن(قرض) واخیست، ولې بایع ورڅخه غواړي چې هغه خپل ساعت ورته په ګروي پرېږدي، کله یې چې پیسې راوړي نو بیا به ورته دهغه ساعت ورکړي دغه صورت د ګروي ګڼل کېږي.

د رهن تعریف:

{رهن په لغت کې}:

د یوه شي حبس اوبندولوته وایي.

{او په اصطلاح کې}:

دیوه شي بندول دي دیوه حق د لاس ته راوړلو لپاره[٩١]

د رهن دمشروعیت دلیل:

رهن په کتاب الله، سنت نبوي، او اجماع ثابت دی:

د کتاب الله دلیل: الله تعالی فرمایي: {وَإِنْ كُنتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَّقْبُوضَةٌ}[٩٢]. " که تاسې د پردیسی په حال کې یي اود سند لیکلو له پاره کوم لیکونکی پیدا نه شو ، نو د شیانو په ګرو اخیستلو معامله وکړئ".

د سنت نبوي دلیل:

له بی بی عایشې رضی الله عنها څخه روایت دی: {رسول الله ﷺ له یو یهودي څخه طعام واخیست، اوهغه ته یی د اوسپنی زغره په ګرو ورکړه}.[٩٣]

د رهن د مشروعیت حکمت:

د رهن د روا والي حکمت دېور کره کول، له هیریدلو، انکار، د پوروړي د افلاس (ناداری) څخه د قرض ورکوونکي د مال ساتنه، ځان ته اطمینان پیداکول، او د پور د ژر ورکولو لپاره د پوروړي هڅول دي.[٩٤]

راهن: د مرهون اصلي مالك ته ویل کیږي.

٩١- رد المحتار - (ج ٢٧ / ص ٢٩١)- العنایة - (ج ١٤ / ص ٤٤٧)- مجمع الانهر - (ج ٨ / ص ٣١٠)

٩٢ - [البقرة: ٢٨٣] . ٩٣- {بخاری اومسلم روایت کړی}.

٩٤ - بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ١٣ / ص ٣٨٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرتهن:

هغه چا ته ویل کیږي چې مرهونه ورسره ګرو (بندي) وي.

مرهون یا مرهونه یا رهن:

هغه شي ته ویل کیږي چې په ګرو ورکول کیږي.

د رهن حکم:

د پورد پرې کیدو تروخته مرتهن د مرهون د حبس اوساتنې واک لري.[95]

د رهن رکن:

دګروی رکن ایجاب اوقبول دي، کوم چې دراهن او مرتهن تر منځ ترسره کیږي، لکه نور عقود اوتړونونه. نو رهن په ایجاب اوقبول ترسره کیږي، او په قبض کولوسره بشپړیږي.[96]

د رهن د صحت شرطونه:

۱.مرتهن باید د قبض کولو اهلیت ولري، یعنې عاقل وي.

۲.د (مرهونې) قبض به د راهن په اجازه ترسره کیږي.

۳.مرهونه باید مشاعه (شریکه) نه وي .ځکه د مشاع شي قبضول او بندول صحیح نه دي.

د رهن احکام:

۱.مرتهن دا حق لري چې له راهن څخه خپل پور وغواړي، او په همدې خبره یې بندي کړي.

۲.که چیرې راهن(اصلي مالک) د مرتهن له اجازې پرته رهن خرڅ کړي دغه بیعه د مرتهن تر اجازې پورې موقوفه ده، که هغه ورته اجازه ورکړي بیا د ده بیعه صحت پیداکوي، همدارنګه که راهن خپل پور مرتهن ته ورکړ بیا هم بیعه صحت پیداکوي.

۳.که چیرې راهن (اصلي مالک) مړ شي، نو د ده ورثه دې مرهون خرڅ کړي، او د ده پور دې وربانديې پرې کړي.[97]

دودیزه ګروي (بیع الوفاء):

په دې بیعه کې داسې شرط ایښودل کیږي چې: بایع حق لري هر کله چې وغواړي ثمن مشتري ته بیرته ورکړي او مبیعه ترېنه واخلي.

دغه بیعه خلک د دې لپاره کوي چې د ګروی څخه د استفادې لپاره یوه لاره جوړه کړي.

ځکه تر څو چې بایع د مشتري پور نه وي پرې کړی، مشتري (مرتهن) د مبیعې (ګرو شوي مال) څخه بلاعوضه ګټه اخلې.

یوه ډله د فقهاوو دغه بیعه جایزه بولي.

۹۵- بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۴)

۹۶- العنایة شرح الهدایة - (ج ۱۴ / ص ۴۴۸)- الفقه الأسلامي و ادلته - (ج ۶ / ص ۶۴)

۹۷- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

دودیزه گروي (بیع الوفاء) له شرعي گروی سره مقایسه او تمثیل کړئ.

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. رهن لغةً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲. د رهن حکم څه دی؟

۳. د مشروعیت حکمت، او دلیل یې ذکر کړئ.

٤. رکن یې څه دی؟

۵. د صحت شرطونه یې ووایاست.

ب. د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کیږدئ:

۱- د رهن د قبض لپاره اهلیت شرط نه دی(   ).

۲- د رهن قبضول به د راهن په اجازه ترسره کیږي(   ).

کورنۍ دنده

د رهن په هکله په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکئ؟

۹۸ - رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۴۷۴)- العنایة شرح الهدایة - (ج ۱۳ / ص ۱۵۶)

نهه څلوېښتم لوست

اجاره

احمد یو موټر ته ضرورت درلود، خو ده د موټر د اخیستلو توان نه درلود، نو ده له یوه شرکت سره قرارداد وکړ چې هره ورځ به دهغه شرکت په موټر کې خپلې وظیفې ته ځي، اوپه مقابل کې به دمیاشتې (۲۵۰) افغانۍ ورکوي، دغه عقد اجاره ګڼل کېږي.

د اجارې تعریف:

په لغت کې: اجاره اسم مصدر دی د(اجرت) یعنی: مزد او د کار عوض ته وایي.

په اصطلاح کې: د مال په مقابل کې د یو شخص او یا د یو شي نه ګټه اخیستلو ته اجاره وایي.[۹۹]

د مشروعیت دلیل یې:

د سنت دلیل: رسول اللهﷺ فرمایي: ((مزدور ته مخکې له دې چې خولې یې وچې شي خپله مزدوري ورکړئ.))[۱۰۰]

د اجماع دلیل:

د امت په اجماع سره اجاره روا ده.

د مشروعیت حکمت یې:

اجاره ددې لپاره روا شوې ده چې د خلکو اړتیاوې ورباندې پوره شي، ځکه هر یو شخص ټول هغه څه نه لري چې ورته اړتیا لري.

مستاجِـر:

(د جیم په کسرې سره)هغه څوک دی چې د پیسو په مقابل کې ګټه تر لاسه کوي.

اجیر: هغه څوک دی چې پیسې اخلي او مقابل لورى ته کار کوي او ګټه ورته رسوي.

حکم یې:

له عقد سره سم په منافعو کې د مستاجر ملکیت ثابتیږي، او په ثمنو کې د اجیر ملکیت ثابتیږي.[۱۰۱]

۹۹- درر الحکام شرح غرر الاحکام - (ج ۷ / ص ۴۵)

۱۰۰- سنن کبرى –بیهقی ۶/۱۲۱

۱۰۱- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۴ / ص ۳۳۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

رکن يې:

د اجارې رکن ايجاب اوقبول دی، پداسې لفظ سره چې په اجاره باندې د لالت وکړې.[۱۰۲]

د اجيرانو ډولونه:

۱- مشترک اجير . ۲- خاص اجير.

مشترک اجير :

هغه څوک دی چې تر هغه د اجورې مستحق نه کيږي تر څو چې کار بشپړ نه کړي، لکه رنګ ورکونکی، او دوبي (جامه مينځونکی).

خاص اجير:

هغه څوک دی چې په (ټاکلې) موده کې د خپل ځان په تسليمولو د اجورې مستحق ګرځي، اګر که کار ورڅخه وا نه خيستل شي، لکه يو څوک چې د يوې مياشتې کار لپاره په اجوره نيول شوی وي. البته که کار يې نه کاوه او يا په کار نه پوهيده نوبيا دې دشرطنامی مطابق عقد ورسره فسخه کيږي.[۱۰۳]

د اجارې د صحت شرطونه:

۱. د ترون دواړه اړخه بايد پرې رضايت ولري.

۲. معقود عليه (ګټه او منفعت چې اتفاق ورباندې شوی) بايد معلوم وي، څو د شخړو مانع وګرځي.

۳. معقود عليه به حقيقتاً او شرعاً د تسيميدلو وړ شی وي، او خاوند به يې د تسليميدلو وس لري، نو د داسې يو شي په اجاره ورکول چې د هغه تسليمېدل حقيقتاً ناشونی وي جواز نه لري، لکه د تښتيدلي اوښ اجاره کول.

٤. کومه ګټه چې په هغې ترون شوې وي، هغه به شرعاً روا ګټه وي.

٥. اجوره به معلومه وي.

فعاليت

اعاره له اجارې سره څه توپير لري؟ د استاذ په مرسته يې ځواب ورکړئ .

۱۰۲- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۹ / ص ۳۱۰)

۱۰۳- البحر الرائق - (۷ / ۳۰۰).

(c) ketabton.com: The Digital Library

احکام:

۱.کوم شی چې په بیعه کې ثمن کیدلای شي، هغه په اجارې کې اجوره کیدلای شي.

۲.د استوګنې لپاره د کورونو او دکانونو په اجاره نیول روا دي سره لدې چې د ګټې اخیستلو هدف یې څرګند نه وي.

۳.د کرنې لپاره د زراعتي ځمکو اجاره کول جائز دی خو تر هغه وخته عقد نه صحیح کېږي تر څو چې د کښت نوعیت روښانه نه کړای شي او یا په پیل کې دا ووایي چې هر څه چې زړه مې وغواړي هغه به کرم.

۴.د سپرلی او بار لپاره د حیواناتو په اجاره نیول جائز دي.[۱۰٤]

فعالیت

د اجارې مختلف صورتونه بیان کړئ

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱.اجاره په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ؟

۲.د اجارې د مشروعیت دلیل، او حکمت څه دی؟

۳.د اجارې حکم څه دی؟

ب.د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗)نښه د غلطو جملو مخې ته کیږدئ:

۱.په اجاره کې باید د ترون دواړه اړخه رضایت ولري ( ).

۲.معقود علیه چې هغه منفعت او ګټه ده باید معلومه وي ( ).

کورنی دنده

د دې لوست عمده ټکي ولیکئ؟

۱۰۴- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۴۷)- درر الحکام شرح مجلة الاحکام - (۱ / ۳۷۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library